

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ
Model development and network management, lifelong learning, the
school's seniors

โดย

พระครูพิสุทธิปัญญากิวัฒน์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง)

พระครูวศินวรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ)

พระครูพิจิตรวรเวท (มนัส มารยาท)

ดาบตำรวจ ดร.วิจิต ไชยชนะ

ว่าที่ร้อยตรีหญิง ดร.นพวรรณ ไชยชนะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761145

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ
Model development and network management, lifelong learning, the
school's seniors

โดย

พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง)

พระครูวศินวรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ)

พระครูพิจิตรวรเวท (มนัส มารยาท)

ดาบตำรวจ ดร.วิชิต ไชยชนะ

ว่าที่ร้อยตรีหญิง ดร.นพวรรณ ไชยชนะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761145

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Model development and network management, lifelong learning, the
school's seniors

By

PhrakhruPhisutthipanyaphiwat (Noppanat Khlaiphueng)

Phrakhruwasinwarakit, Dr. (Wichan Daengraphai)

Phrakhruphichitworawet (Manat Marayat)

Police Senior Sergeant Major Dr.Wichit Chaichana

Act.Sub.Lt.Dr.Noppawan Chaichana

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Educational Unit of Phichit

B.E. 2017

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761145

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ผู้วิจัย: พระครูพิสุทธิปัญญาภิวังค์, พระครูวศินวรกิจ, ดร., พระครูพิจิตรวรเวท
ดาบตำรวจ ดร.วิจิต ไชยชนะ, ว่าที่ร้อยตรีหญิง ดร.นพวรรณ ไชยชนะ

ส่วนงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

ปีงบประมาณ : ๒๕๖๑

ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ และ ๓. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประชากรนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) วิทยาลัยผู้สูงอายุปี ๒๕๖๑ จำนวน ๒๑ แห่งๆ ละ ๓๐ คน รวม ๖๓๐ คน คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุ จำนวน ๑๔๗ คน คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางจำนวน ๑๓ คน คณะกรรมการติดตามและประเมินผลจำนวน ๗ คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ นักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๘ แห่ง จำนวน ๒๔๐ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน ๓ คน กลุ่มผู้บริหารจำนวน ๕ คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑). พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จากการศึกษาผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ ๑. วิชาชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ, มีการดูแลสุขภาพกาย (๓๐) การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง) การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ, มีการจัดสภาพแวดล้อมที่

เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ, มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุภูมิปัญญาไทย, มีการเข้าร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะลีลาศ รำไทย บาสะโลบ ดนตรี ร้องเพลง พัฒนาทักษะในการร้อง การเล่นดนตรีการนวดแผนไทย ธรรมชาติบำบัดประโยชน์ของสมุนไพร ๒. กลุ่มวิชาชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี.เศรษฐกิจพอเพียงเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓. กลุ่มวิชาการผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี.การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการออมในวัยสูงอายุ ความหมายการออม และความสำคัญของเงินออม, มีโรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุการปฏิบัติตัวเบื้องต้น

๒) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุจากการศึกษาผลการวิจัยพบว่าโครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ “โรงเรียนผู้สูงอายุ : วิทยาลัยผู้สูงอายุ” แผนกิจกรรมกิจกรรมภายในโรงเรียน ๑.ให้ความรู้ด้านต่างๆ ๒.นันทนาการ ๓.ฝึกอาชีพ ๔.ถ่ายทอดภูมิปัญญา ๕. ศิลปวัฒนธรรม ๖.สมุนไพร ธรรมชาติบำบัดกิจกรรมภายนอกโรงเรียน ๑.ศาสนาประเพณี ๒. ทักษะศึกษา ๓. อาสาสมัคร บำเพ็ญประโยชน์ ๔.เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุโดยมี คณะกรรมการดำเนินงาน ๕ก กลุ่ม กรรมการ กติกา กิจกรรม กองทุนร่วมคิดจะทำอะไรจึงจะเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุร่วมทำทำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกวัยร่วมสร้างสร้างชุมชนที่เป็นสุขด้วยมือของทุกคนเนื้อหา และโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร หลักสูตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ” - ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย - การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ- การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ - การจัดการความเครียดและอารมณ์- ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ- เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ

๓) การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรได้อนุมัติให้จัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” โดยมีกิจกรรมที่จัดขึ้นผ่านการจัดตั้ง “วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร” ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รวมถึงวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของการประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ

Thesis Title : Model development and network management, lifelong learning, the school's seniors

Researcher : PhrakhruPhisutthipanyaphiwat, Phrakhruwasinwarakit, Dr., Phrakhruphichitworawet, Police Senior Sergeant Major Dr.Wichit Chaichana Act.Sub.Lt.Dr.Noppawan Chaichana

Department : Mahachulalongkhonrajavidyalaya University Educational Unit of Phichit

Fiscal year : 2018/2561

Research Grants : Mahachulalongkhonrajavidyalaya University

ABSTRACT

Research " Model development and network management, lifelong learning,the school's seniors " has three objectives: To study the lifelong learning behavior of the elderly To develop a lifelong learning management model of the elderly school And to strengthen the learning exchange network of schools for the elderly This study was a Mixed Methods Research.The population used in this research. The members of persons aged 60 years and over in the network of areas driving the quality of life development center and promoting the elderly occupation (Sor Por Aor Sor), totaling 21 places per person. A total of 630 people, the College Board for the Elderly, 147 people, the Central Older Persons College Board of 13 people, the Monitoring and Evaluation Committee of 7 people. Used in this research A multistage sampling is carried out. These were students who were 60 years old or over, 8 places, 240 people, specifying sample size from the finished tables of Crazy and Morgan. The key informants used a specific selection method, consisting of a group of senior representatives of 3 people, management group of 5 people, group of experts, 3 persons. The research instruments were questionnaires and semi-structured in-depth interviews. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation

The research found that

- 1). Lifelong learning behavior of the elderly. From the study of the research, it was found that the opinion level of the samples About lifelong learning behavior of the elderly in 3 areas: 3

Subjects: 1. Most of the elderly life subjects have Living in the elderly, pre-aging preparation in various fields including economic, social and health aspects, physical health care (3A), exercise (Emphasis on self-exercise) exercise for the health of the elderly, providing an appropriate environment and living quarters for the elderly; Elderly Thai wisdom, participated in activities in rhythmic, Thai dance, basalob, music, singing, and improving singing skills. Playing music, Thai massage Natural therapy, benefits of herbs 2. Professional groups, most of the elderly have. Sufficiency economy, learn the philosophy of sufficiency economy 3. Most elderly academic groups have. Have savings in the elderly Meaning of saving And the importance of savings, there are chronic diseases and are more common in Old age, basic actions

2) A lifelong learning management model of the elderly school. The results showed that the elderly potential promotion project "School for Older Persons: College of Older Persons" School Activity Plan 1. Provide knowledge in various fields. 2. recreation 3. vocational training 4. Transmitting wisdom 5. Art and culture 6. Herbs, natural healing activities outside the school 1. Religion, 2. Field trips 3. Volunteer service 4. Visiting the elderly by having 5a Working Committee, Covenant Committee, Joint Fund Activities, think about what to do to benefit the elderly, join in doing to improve the quality of life of people of all ages, and to create a happy community by the hands of everyone. Structure of the College of Older Persons, Phichit Province Course "Health Sciences And community economy for the elderly "- Necessity to care for the elderly in Thai society - Enhancing the health of the elderly - Role in social activities of the elderly - Managing stress and emotions - Security of life and welfare Of the elderly - community economy for the elderly

3) Strengthening the learning exchange network of schools for the elderly, Phichit Provincial Administrative Organization approved the formation "Project to Promote the Elderly" with activities organized through the establishment "College of the Elderly, Phichit Province", a process that arises from joint integration through agencies operating on the elderly in Phichit Province, consisting of the Phichit Provincial Administrative Organization. Phichit Provincial Social Development and Human Security Office Phichit Provincial Public Health Office And the Elderly Club of Phichit Province Including the college of local administration Khon Kaen University To support the operation of public relations and academic work

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการพิจิตร ที่ได้สนับสนุน อุปกรณ์ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ขอขอบคุณ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ประธานวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด พาณิชยจังหวัด เกษตรอำเภอบางมูลนาก เกษตรอำเภอบึงนาราง เกษตรอำเภอดงเจริญ เกษตรอำเภอดงเจริญ นายพินิจ งามรุ่งโรจน์ และ ดร.เลิศ มีช้าง เป็นตัวแทนพัฒนาชุมชนและ ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือนิสิต มจร ทุกรูป/คน ตลอดถึงท่านอื่นๆ ที่ให้ข้อมูลและให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง)

๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

ACKNOWLEDGEMENT

Research “Promotion of the process of Right Life lihood of the community enterprise in Phichit” Well done With the help and cooperation of many parties. Researchers are grateful. Director of the Bureau of Buddhist Research Mahachulalongkornrajavidyalaya University To support the budget Management of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus Phichit Academic Resource Center Supported Research equipment

Thank you members of community enterprise in Phichit Province. Chairman of Community Enterprise Provincial Committee of Provincial Agricultural Enterprise Community Development Provincial Commerce Agriculture, Bang Mun lot. Agriculture in Bueng Na Rang District Dong Charoen Mr. Pinit Ngamrungroot and Dr. Lert meeChang are representatives of community development. The administrators of the monks at all levels, or every student, every one of them. The information and assistance is not mentioned at this opportunity.

Phrarat Sittivetee, Dr. (Wirat Vasasiri)

30 June 2017

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	..... ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	..... ค
กิตติกรรมประกาศ.....	..... จ
สารบัญ.....	..... ช
สารบัญตาราง.....	..... ญ
สารบัญภาพประกอบ.....	..... ฎ
บทที่ ๑ บทนำ.....	..... ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	..... ๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	..... ๗
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	..... ๗
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	..... ๗
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย	..... ๙
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	..... ๑๑
๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย.....	..... ๑๒
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	..... ๑๓
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา.....	..... ๑๔
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ.....	..... ๑๗
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม.....	..... ๒๓
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	..... ๓๘
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ.....	..... ๔๑
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ.....	..... ๕๐
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	..... ๕๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	..... ๖๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	..... ๖๓
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	..... ๖๔

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	...๖๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	...๖๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	...๖๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	...๗๐
๔.๑ ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ.....	...๗๐
๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ.....	...๘๖
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียน ผู้สูงอายุ.....	...๙๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	...๑๐๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	...๑๐๓
๕.๒ อภิปรายผล.....	...๑๐๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	...๑๑๙
บรรณานุกรม.....	...๑๒๑
ภาคผนวก.....	...๑๒๘
ก คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ.....	...๑๒๙
ข เครื่องมือวิจัย.....	...๑๔๖
ค บัญชีรายชื่อผู้สูงอายุในพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จังหวัดพิจิตรปีงบประมาณ ๒๕๖๑.....	...๑๘๐
ประวัติคณะผู้วิจัย.....	...๑๘๖

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๔.๑	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ของกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร.....	..๗๑
ตารางที่ ๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต.....	..๗๒
ตารางที่ ๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนา คุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาชีพและสังคมด้านการจัด กิจกรรม และบริการ.....	..๗๓
ตารางที่ ๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านบริเวณโดยรอบอาคารและด้าน สภาพแวดล้อม.....	..๗๔
ตารางที่ ๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนา คุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาคารสถานที่ และพื้นที่ใช้สอย.....	..๗๔
ตารางที่ ๔.๖	แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ยสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม...	..๗๖
ตารางที่ ๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต.....	..๗๖
ตารางที่ ๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต.....	..๗๗
ตารางที่ ๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต.....	..๗๙
ตารางที่ ๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต.....	..๘๐
ตารางที่ ๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต.....	..๘๐
ตารางที่ ๔.๑๒	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต.....	..๘๒
ตารางที่ ๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ.....	..๘๓

ตารางที่ ๔.๑๔	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ.....	..๘๔
ตารางที่ ๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ.....	..๘๔
ตารางที่ ๔.๑๖	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีพ.....	..๘๕
ตารางที่ ๔.๑๗	แสดงผลการเปรียบเทียบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุและหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร.....	..๘๗
ตารางที่ ๔.๑๘	แสดงคะแนนผลการประเมินร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ.	..๘๘

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	..๑๑
๔.๑ ตัวแบบ (Model) โรงเรียนผู้สูงอายุ.....	..๘๖
๔.๒ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ.....	..๙๒
๕.๑ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ.....	๑๐๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศ โดยมุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาศักยภาพของคนที่จะพึ่งปรารถนาจะต้องทำให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และทำให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ การประกอบอาชีพ และมีความสามารถในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยนอกจากแผนพัฒนาระดับชาติดังกล่าวแล้ว ยังมีรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ๒๕๔๖ กฎหมายผู้สูงอายุ และปฏิญญาผู้สูงอายุ ต่างก็ให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุเพื่อให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้สูงอายุ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุต่อไป^๑

ประเทศไทยได้เข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ กล่าวคือ มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเกินกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งประเทศ อันเป็นผลมาจาก อัตราการเกิดที่ลดลงและความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น การที่ประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต้องมีรายจ่าย ด้านสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ครอบครัวต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ขณะที่ผู้สูงอายุเองเมื่อมีอายุยืนยาวขึ้นก็ยิ่งต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนรายได้หรือ มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ รวมถึงความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ ความพิการหรือทุพพลภาพนอกจากนี้ สภาพครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากที่มีคนหลายรุ่น อยู่ในครัวเรือนเดียวกันกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่กันตามลำพัง ขาดผู้ดูแล และอาจเกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย สถานการณ์ของผู้สูงอายุไทย จึงน่าวิตก การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการอื่น ๆ ของรัฐ

จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ประจำปี ๒๕๕๘ พบว่า ในปี ๒๕๕๘ ประชากรไทยมีจำนวน ๖๕.๑ ล้านคน (ไม่นับรวมแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านอีกประมาณ ๓ ล้านคน) ในจำนวนนี้เป็นประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๑๑ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๖ ของประชากรทั้งหมดประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ประกอบด้วยผู้ชาย ๔.๖ ล้านคน และผู้หญิง ๕.๗ ล้านคน (ชาย

^๑ คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐)

๘๐ คน : หญิง ๑๐๐ คน) ประเด็นสำคัญคือ ขณะนี้ประชากรไทยกำลังสูงวัยขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ คือ มีสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ขึ้นไป สูงถึงร้อยละ ๑๐ ประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมากคือ สูงกว่าร้อยละ ๔ ต่อปี ในขณะที่ประชากรรวมเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเพียงร้อยละ ๐.๕ เท่านั้น ตามการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ คือมีสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ ๒๐ ในปี ๒๕๖๔ และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ ๒๘ ในปี ๒๕๗๔ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนคุณภาพชีวิตของทั้งผู้สูงอายุและลูกหลานผู้เกี่ยวข้อง^๒

สถานการณ์ประชากรในปี ๒๕๖๐ โลกของเรากำลังมีอายุสูงขึ้นเรื่อยๆ ในปี ๒๕๖๐ โลกมีประชากรสูงอายุหรือคนที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากถึง ๙๖๒ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓ ของประชากรโลกทั้งหมด ๗,๕๕๐ ล้านคน เรียกได้ ว่าโลกได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้ว ที่จริงทุกทวีปในโลก ยกเว้นเพียงแอฟริกา ที่ได้กลายเป็น สังคมสูงอายุแล้ว ประชากรในอาเซียน ก็กำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน ประเทศในอาเซียนที่เป็นสังคมสูงอายุ แล้ว ๓ ประเทศ เรียงตามลำดับร้อยละของประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป คือ สิงคโปร์ (ร้อยละ ๒๐) ไทย (ร้อยละ ๑๗) และเวียดนาม (ร้อยละ ๑๑) ในปี ๒๕๖๐ ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๑๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๗ ของประชากร ทั้งหมด ๖๕.๕ ล้านคน ประเทศไทยกำลังมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คาดประมาณว่าอีกไม่เกิน ๔ ปี ข้างหน้านี้ ประเทศไทยก็จะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไปสูงขึ้นถึงร้อยละ ๒๐ จำนวนประชากรสูงอายุในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ด้วยเหตุที่ “คลื่นประชากรรุ่นเกดล้าน” ซึ่งเกิดในช่วงปี ๒๕๐๖-๒๕๒๖ กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็น ผู้สูงอายุ อีก ๒๐ ปีข้างหน้าประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุมากถึง ๒๐ ล้านคน และที่สำคัญ คือ กลุ่มประชากรสูงอายุนวัยปลาย (อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นอย่างมากจาก ๑.๕ ล้านคน ในปี ๒๕๖๐ เป็น ๓.๕ ล้านคนในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปี ๒๕๖๐ นี้ มีข้อมูลว่าประชากรสูงอายุไทยยังมีปัญหาเรื่องสุขภาพ

ในปี ๒๕๖๐ ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (ไม่สามารถประกอบกิจวัตรพื้นฐาน คือ กิน อาหารเอง เข้าห้องน้ำเอง แต่งตัวได้เอง) มากถึงร้อยละ ๕ โดยเฉพาะผู้สูงอายุนวัยปลายที่ไม่สามารถ ช่วยตัวเองได้ มีมากถึงร้อยละ ๑๙ ของผู้สูงอายุในวัยเดียวกันนี้

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหในระดับประเทศ ได้มีนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีแนวทางปฏิบัติในทุกระดับด้วยการให้การดูแลในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะ เป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม รวมถึงด้านสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และแนวทางหนึ่งที่มีการกล่าวถึงมากคือ การให้การศึกษาลดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ ซึ่ง

^๒ คณะทำงานคาดประมาณประชากรของประเทศไทย, ผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕).

กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในความรับผิดชอบได้จัดให้มีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจและพบว่าสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุได้คือ การจัดตั้ง “โรงเรียนผู้สูงอายุ”

“โรงเรียนผู้สูงอายุ” เป็นการดำเนินงานโดยองค์กรภาคประชาชน เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุในชุมชนโดยไม่รอความช่วยเหลือจากรัฐ ในปี ๒๕๕๑ มีโรงเรียนผู้สูงอายุที่ริเริ่มโดยภาคประชาชน รวมทั้งสิ้น ๓ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุพิจิตร พะเยา และ เลย ซึ่งเป็นต้นแบบภาคประชาชนในอีกด้านหนึ่ง “โรงเรียนผู้สูงอายุ” ยังเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองด้วย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำแนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุของพิจิตร พะเยา และเลย ไปเป็นต้นแบบ การทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุทั้ง ๓ แห่ง มีการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือกับส่วนราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวัดและประชาชน จากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุในปี ๒๕๕๘ ประเทศไทยมีโรงเรียนผู้สูงอายุทั้งหมด ๓๗ แห่ง ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๓๖ แห่ง และกรมกิจการผู้สูงอายุ ๑ แห่งคือ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี^๓

จากการศึกษา “การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้” ในโรงเรียนผู้สูงอายุ ๙ แห่ง^๔ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุจากเดิมที่เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานหรือชุมชนจัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุออกจากบ้านมาพบปะผู้อื่น คลายเหงา สร้างความรื่นเริง สร้างความสุขนั้น ควรเพิ่มมิติในการจัดการศึกษาเพื่อเติมความรู้ด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ เช่น การดูแลสุขภาพ โภชนาการ การรับมือกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีและการสื่อสาร และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ผ่านเทคนิคการสอนวิธีการต่างๆ โดยใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างน้อย ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ต่อเนื่องกัน ๔-๘ เดือน ขณะเดียวกันหน่วยงานที่จะจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุควรทำความเข้าใจกับจุดมุ่งหมายและบริการของโรงเรียนผู้สูงอายุ ศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในชุมชน โดยพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น ที่ตั้งโรงเรียน ห้องเรียนที่เหมาะสม การเดินทางไปโรงเรียนด้วยความสะดวก ปลอดภัย

โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัด การศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็นเรื่องที่สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิต ที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญา ไข่คงคุณค่า คู่กับชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุหลายแห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการ หรือตั้งอยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ภายในวัด บางแห่งใช้บ้านของบุรีเริ่มก่อตั้งเป็นสถานที่ดำเนินการ การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในระยะแรก อาจเป็นเพียงการรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แลวจึง ค่อย ๆ มีรูปแบบ

^๓ กรมกิจการผู้สูงอายุ, การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ. แหล่งที่มา : http://www.dop.go.th/main/webboard_view.php?id=๗๘

^๔ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้. รายงานโครงการสร้างและจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบรองรับสังคมผู้สูงอายุ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส). (กรุงเทพมหานคร : เจพริ้นท์, ๒๕๖๐)

ชัดเจนขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นการขยายกิจกรรมจากที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ศูนย์บริการทางสังคม แบบมีส่วนร่วม (ศาลาสว่างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคารความดี เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความต้องการ ของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ไวชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปี หรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม สอนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ ๑ วันจะเห็นได้ว่า “โรงเรียนผู้สูงอายุ” คือการจัดรูปแบบให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่คุณสูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยมีวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน โดยโรงเรียนผู้สูงอายุหลายแห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการ หรือตั้งอยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ภายในวัด และภายในพื้นที่ของชุมชน เป็นต้น

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการกิจโดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน และแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นภาระระดับการจัดสวัสดิการ สำหรับ ผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง และชุมชน ประจักษ์ในศักยภาพ และพลังของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข “ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลังขับเคลื่อนสังคม” เป็นวิสัยทัศน์ (Vision) ของกรมกิจการผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการจัดสวัสดิการและการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุรวมทั้งพัฒนารูปแบบงานด้านสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมและตอบสนองต่อสภาพการณ์ทางสังคมกระแส การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกพันธกรณี และข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ บูรณาการขับเคลื่อน นโยบาย มาตรการ กลไก นวัตกรรม งานด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ และเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมระบบการจัดสวัสดิการการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กร

ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตรมีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน “รวมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ใหญ่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีโรงเรียนผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้

แนวความคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐาน แนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริม การเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สาระการ เรียนรู้จะต้อง ทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มใน ลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชน” โรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร “โรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร” เป็นการดำเนินงานโดยองค์กรภาคประชาชน ริเริ่มโดยภาคประชาชน เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ ผู้สูงอายุในชุมชนโดยไม่รอความช่วยเหลือจากรัฐ ในปี ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นต้นแบบภาคประชาชนร่วมกับ โครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำแนวคิด โรงเรียนผู้สูงอายุของพิจิตร พะเยา และเลย ไปเป็นต้นแบบ มีการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือ กับส่วนราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวัดและประชาชน ขณะที่ความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนผู้สูงอายุต่างยืนยันว่า มีความจำเป็นที่สังคมไทยต้องให้ความสำคัญกับสิ่งที่กำลัง จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ของชาติในเวลานี้ โดยนายชยัน วิพรหมชัย นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ได้เล่าประสบการณ์และความสำคัญของโรงเรียนผู้สูงอายุว่า “โรงเรียน ผู้สูงอายุดอกขอมพอ” จัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๖ วิชาที่เปิดสอนเรื่องดูแลสุขภาพ และจัด กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ และทุกวันเสาร์ นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุจะรวมตัวกันออกเยี่ยม ผู้สูงอายุที่ติดบ้านติดเตียงเพื่อสร้างกำลังใจ และยังสร้างความรู้สึกว่าหากไม่รู้จักดูแลสุขภาพ ไม่ออก กำลังกาย จะสร้างภาระให้กับลูกหลาน ส่วนพื้นที่วิจัยจังหวัดพิจิตร เดิมมีโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่องค์กร สาธารณประโยชน์หรือองค์กรสวัสดิการชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุในลักษณะต่างๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ อนามัย การปรับตัวของสังคมและจิตใจ การออม การเรียนรู้ และสิทธิตามกฎหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีคุณภาพชีวิตที่ดี จนกระทั่งปี ๒๕๕๙ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ร่วมกับ สำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตร วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น และวิทยาลัยชุมชนจังหวัดพิจิตร จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร เพื่อให้ผู้สูงอายุเป็น ส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมตามนโยบายของจังหวัดพิจิตร รวมถึงทำให้ผู้สูงอายุได้มี สุขภาพกายและใจที่ดี เสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ มี ความเป็นปึกแผ่นระหว่างรุ่นวัย เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่สั่งสมในตัวผู้สูงอายุ เปิด พื้นที่ทางปัญญา สร้างสังคมเอื้ออาทรโดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ตามแนว พระราชดำริ โดยในเบื้องต้นได้กำหนดให้จัดตั้งวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รุ่นที่ ๑ หลักสูตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุเป็น ส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมตามนโยบายขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมของจังหวัดพิจิตร ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพและจิตใจที่ดีเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน พัฒนาความเป็นปึกแผ่นระหว่างวัยใน ครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพิจิตร และเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยยึดหลัก

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ใช้พื้นที่ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร จำนวน ๑๕ แห่ง เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ

ปัญหาที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุในปัจจุบัน คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะการเปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวจากครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งหรือพึ่งตนเองไม่ได้ รวมทั้งการพัฒนาด้านวัตถุ มากกว่าด้านจิตใจและการแพร่ขยายของวัฒนธรรมที่ทำให้ค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับการเคารพ ผู้สูงอายุเปลี่ยนไปในทางลดลง เกิดปัญหาในการไม่เข้าใจกัน เป็นช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร หลาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ดังนั้น การจะพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุให้อยู่ดีมีสุขจึงต้องพัฒนาครอบครัวให้มีความรัก ความผูกพัน กลมเกลียวกับ ครอบครัวที่อาศัยอยู่กันแบบ ๓ รุ่นวัย คือ รุ่นปู่ย่าตายาย (รุ่นสูงอายุ) รุ่นพ่อแม่ (รุ่นลูกของผู้สูงอายุ) และรุ่นหลานความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงจะเกิดขึ้นโดยจะสามารถทำให้ผู้สูงอายุและลูกหลานมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ มากกว่าเดิม องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรจึงมีนโยบายในการส่งเสริม และผลักดันให้ผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร ได้รับการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง สร้างสังคมที่ มีความสุขอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายสร้างสังคมสุขภาพดี วิถีธรรม วิถีไทย ของจังหวัดพิจิตร จึงจัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” ขึ้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างศูนย์รวมในการพัฒนาครอบครัวของ ประชาชนในจังหวัดพิจิตรอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบยั่งยืนเพื่อส่งเสริม ศักยภาพผู้สูงอายุโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคน ๓ รุ่นวัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตอย่างครบวงจร ภายใต้การดำเนินงานของ “วิทยาลัยผู้สูงอายุ” ผ่านกระบวนการอบรม ณ ศูนย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มากน้อยเพียงใด และโรงเรียนผู้สูงอายุจะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างไร รวมถึงรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร ผลที่ได้จากการวิจัยนอกจากจะทำให้ทราบถึงความต้องการของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุแล้ว ยังทราบถึงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ และเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ว่าสามารถเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นตัวอย่างให้แก่องค์กรและหน่วยงานผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมต่อไปดังนี้

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
- ๑.๒.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ
- ๑.๒.๓ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะอย่างไร
- ๑.๓.๒ การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ”

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

- ๑) ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต ๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ ๓. ด้านบริเวณโดยรอบอาคาร ๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย
- ๒) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ ๑. วิชาชีวิต ประกอบด้วย ๑.๑หมวดวิชาสังคม ๑.๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ ๑.๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๑.๔.หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ๑.๕.กิจกรรมนันทนาการ ๒. กลุ่มวิชาชีพ ประกอบด้วย ๒.๑ หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓. กลุ่มวิชาการ ประกอบด้วย ๓.๑ หมวดวิชาสังคม ๓.๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓.๓ หมวดวิชาและสุขภาพ
- ๓) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ
- ๔) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง โรงเรียนผู้สูงอายุ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการทบทวนเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๕) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนผู้สูงอายุในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จังหวัดพิจิตร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคือ บุคคลที่อยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุ (วิทยาลัยผู้สูงอายุ) ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร จัดในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เขตพื้นที่๑๒ อำเภอ ในจังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๒๑ แห่ง ได้แก่

- ๑.นักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๒๑ แห่งๆ ละ ๓๐ คน รวม ๖๓๐ คน
- ๒.คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุ ๒๑ สาขาๆ ละ ๗ คน จำนวน ๑๔๗ คน
- ๓.คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางจำนวน ๑๓ คน
- ๔.คณะกรรมการติดตามและประเมินผลจำนวน ๗ คน

กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษาในแต่ละขั้นตอน

๑.) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ คือนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๒๑ แห่ง สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีจับฉลากโดยนำนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ๖๓๐ คน จับสลากเลือกมา จำนวน ๒๔๐ คน

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ คือนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๘ แห่ง เลือกจากพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) จังหวัดพิจิตร ที่มีคะแนนประเมินตนเอง >๙๐ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ จำนวน ๒๔๐ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๔๐ คน

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการประเมินรูปแบบด้านความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุจากตำแหน่งคณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีผลการประเมินสูงกว่า ๙๐ คะแนน ๗ แห่ง แห่งละ ๑ คน รวม ๗ คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

๔) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการจัดการการสัมภาษณ์ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ เป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๓ คน ได้แก่ ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

(๒) กลุ่มผู้บริหาร คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน ตลอดจนสร้างเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๕ คน ได้แก่ ผู้แทนจาก ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ๒.สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตรเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ๓.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ๔.ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๕.วิทยาลัยชุมชนจังหวัดพิจิตร

(๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน ๓ คน ได้แก่ นักวิชาการ ๑ คน นักบริหารการศึกษา ๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้ระยะเวลา ๑๒ เดือน ตุลาคม ๒๕๖๐- กันยายน ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่อง “การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” ไว้ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๑.๒.๓ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้มีหลักและวิธีการในการจัดทำรูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เหมาะสมกับ สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการจัดการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์และทดสอบแล้วว่ามีความมีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนได้

ความต้องการ หมายถึง ความปรารถนาในการได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านเป้าหมายการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ลักษณะกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ เนื้อหา ผู้จัดการศึกษาและผู้สอน วิธีการจัดการศึกษา สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินผล การบริหารจัดการ และ ผลการจัดการศึกษา

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่าง การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนทักษะการแสวงหาความรู้ และการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการแก้ไขปัญหาในชีวิตที่แสดงถึงศักยภาพของแต่ละบุคคลโดยอิสระอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่เกิดจนตาย

จากบุคคลหรือสถาบันใด ๆ โดยสามารถจะเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้ ทั้งนี้สามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การแสดงและกิริยาท่าทางของผู้สูงอายุที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรของผู้สูงอายุ อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต ทั้งจากการฝึกฝนและการที่มนุษย์ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมีปริมาณของความรู้ที่เพิ่มขึ้น

การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความต้องการ มีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง โดยจะดำเนินการด้วยตนเองหรือร่วมมือช่วยเหลือกับผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การที่กลุ่มผู้สูงอายุ และโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน มารวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมสร้างความเข้าใจหรือพัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ

เครือข่าย หมายถึง การติดต่อสื่อสาร ประสานงาน และเชื่อมโยงของกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่งร่วมกัน ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุและแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม

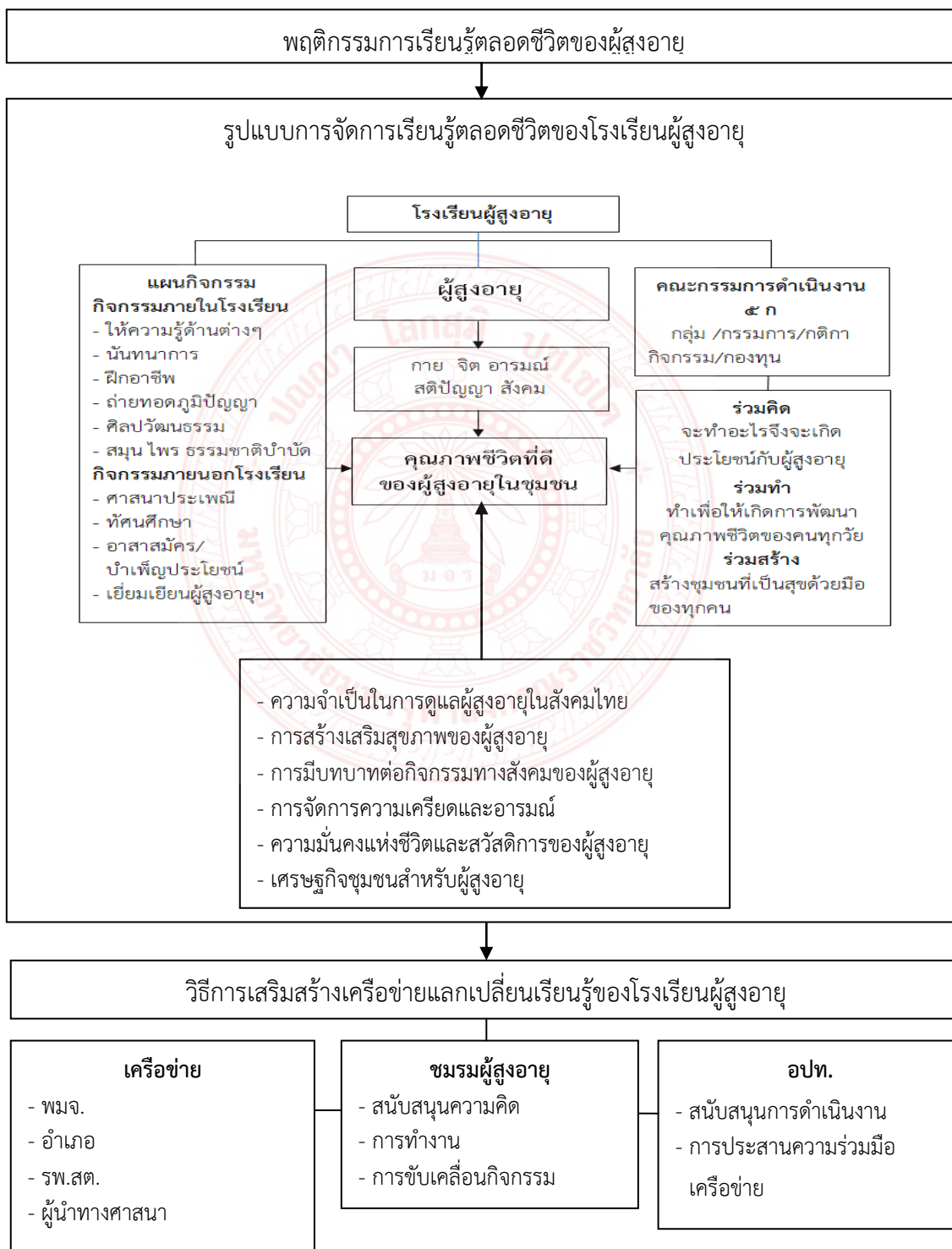
ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง และมีสัญชาติไทยโดยนับอายุตามปฏิทิน

โรงเรียนผู้สูงอายุ หมายถึง วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตรภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพสังคมผู้สูงอายุซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร จัดในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รวมถึงวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของการประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ

๑.๖ กรอบความคิดในการวิจัย

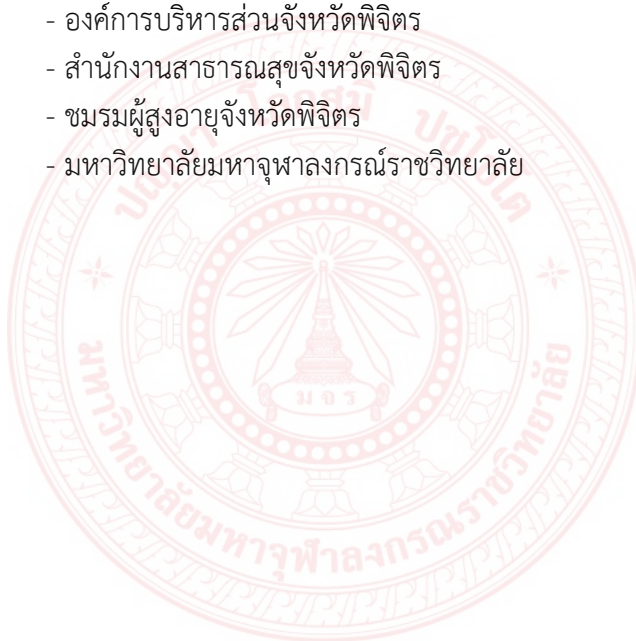
การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ดังแผนภาพที่ ๑.๑

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑.๗.๑ ได้ทราบพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
  - ๑.๗.๒ ได้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสม
  - ๑.๗.๓ ได้ทราบแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ
  - ๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะนำไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป
- ๑.๗.๔ หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์
- ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) จังหวัดพิจิตร
  - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - องค์กรบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
  - สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร
  - ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร
  - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการทำวิจัย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นเที่ยงตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัยดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา
  - ๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา
  - ๒.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีของการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
  - ๒.๒.๑ ความหมายของรูปแบบ
  - ๒.๒.๒ ประเภทของรูปแบบ
  - ๒.๒.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ
  - ๒.๒.๔ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี
  - ๒.๒.๕ การพัฒนารูปแบบ
  - ๒.๒.๖ การตรวจสอบรูปแบบ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม
  - ๒.๓.๑ ความหมายของเครือข่าย
  - ๒.๓.๒ ประเภทของเครือข่ายทางสังคม
  - ๒.๓.๓ การสร้างและพัฒนาเครือข่าย
  - ๒.๓.๔ ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของเครือข่าย
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
  - ๒.๔.๑ ความหมายของผู้สูงอายุ
  - ๒.๔.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
  - ๒.๔.๓ การเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ
  - ๒.๔.๔ ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
  - ๒.๕.๑ การศึกษาตลอดชีวิต
  - ๒.๕.๒ การศึกษานอกระบบ
  - ๒.๕.๓ การศึกษาตามอัธยาศัย
  - ๒.๕.๔ หลักการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ
  - ๒.๕.๕ การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุด้านการเรียนรู้

๒.๕.๖ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช ๒๕๔๖

๒.๕.๗ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๖๔)

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

๒.๖.๑ การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๒.๖.๒ โครงสร้างของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

๒.๖.๓ การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

๒.๖.๔ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้นมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิม หรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี^๑

การพัฒนาจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตองงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนา เป็น ๒ ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง

ความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้น อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว^๒

นอกจากนี้ การนิยามความหมายของการพัฒนา ยังสามารถจัดกลุ่มความหมายออกเป็น ๕ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (growth) อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (social system) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม (environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือน ให้ประชาชน ได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านี้มากขึ้น

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๘.

^๒ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗) หน้า ๓.

กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (development is change in the with performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

กลุ่มที่สาม มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นวัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (management by objectives) คือ การปฏิบัติมุ่งไปที่ วัตถุประสงค์ นั้นเอง การพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ว่า ผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะได้อะไรไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาต่อมาก็คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนด ขึ้นนั้นมีเหตุผลหรือได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งถ้า วัตถุประสงค์ของประเทศ ประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้ สนับสนุน หรือได้รับประโยชน์จากการ พัฒนานั้นด้วย

กลุ่มที่สี่ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน โดยเน้นว่า การพัฒนาอยู่ที่การมีแผน และการนำแผนไปดำเนินการ เพื่อ กำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น ๆ

กลุ่มที่ห้า มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายความว่า ความทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้มีอาจแบ่งแยกออกจากกันได้เด็ดขาด คือทั้งปริมาณและคุณภาพต้องควบคู่ กันไปเสมอ ในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุ จับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทาง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล ส่วนในแง่คุณภาพจับ ต้องไม่ได้ วัดผลได้ยาก เช่น การพัฒนาให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความ อุดมทน ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัย และความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วน ใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร การพัฒนา จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โดยขาดความสนใจในความเป็น มนุษย์ในวงกว้างออกไป การวัดผลการพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่

จากความหมายของการพัฒนา ดังที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึงการ เปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้อง เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

๒.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีของการพัฒนา

แนวคิดทฤษฎีของการพัฒนาในที่นี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ทฤษฎีหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีความทันสมัย

แนวทางการพัฒนาโดยอาศัยทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) นับว่าได้รับความนิยมอย่างสูงในประเทศตะวันตกในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากเมื่อใช้วิธีการ วิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ แล้ว เห็นว่า ประเทศแถบยุโรปและ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งพัฒนาแล้ว ได้ใช้แนวทางในการพัฒนาฟื้นฟูประเทศของตนเป็นผลสำเร็จ ดังนั้น แนวคิดการพัฒนานี้จึงได้แพร่กระจายเป็นกระแสหลักในการพัฒนาประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ แนวคิดการ พัฒนาความทันสมัยนี้เน้นการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และระบบการเมือง ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ เน้นพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม ส่งเสริมการลงทุน สนับสนุน ความพร้อมทางสาธารณูปโภค และกิจกรรมการผลิตในระบบเศรษฐกิจใหม่ เพื่อความเจริญ เติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับผลิตภัณท์มวลรวม

ด้านสังคม แบ่งแยกสังคมเป็นสองประเภทคือ สังคมดั้งเดิมหรือสังคมประเทศด้อยพัฒนา กับ สังคมประเทศพัฒนาแล้ว การพัฒนาคือ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเดิมไปสู่สังคมทันสมัย โดยอาศัยการเปลี่ยนค่านิยม ท่าทีความคาดหวังในชีวิตของผู้คนในสังคมให้เป็นไปตามแบบสังคมสมัยใหม่

ด้านการเมือง ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ อัลมอนต์ และ เพาเวลล์ ที่ระบุว่าการพัฒนาทางการเมืองที่จะนำไปสู่ความทันสมัยเน้นที่เกณฑ์สำคัญ ๓ ประการ คือ มีการแยกแยะโครงสร้างต่าง ๆ ทางสังคม การมีระบอบย่อยที่มีอิสระ และ มีการรวมกลุ่มคนวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นลักษณะการเมืองที่เหมาะสมคือ การปกครองอย่างมีเหตุผล เปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นต่าง ๆ ในสังคม

๒. ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา

ในเวลาเดียวกันกับกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกาได้มีการใช้แนวคิดการพัฒนาในด้านการสร้างความทันสมัยเป็นกระแสหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศและได้รับความสำเร็จ นักวิชาการกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาในกลุ่มละตินอเมริกาผลักดัน เป็นเพราะผลจากความล้มเหลวและวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศบราซิล อาร์เจนตินา และอีกหลายประเทศ จึงเป็นที่มาของการเสนอแนวคิดทฤษฎีการพึ่งพา (dependency theory) ในเวลาต่อมา ซึ่ง ซานโทส^๓ (T. Dos Santos) นักทฤษฎีกลุ่มนี้ กล่าวว่า สาเหตุที่แท้จริงของความด้อยพัฒนา หรือ การต้องพึ่งพาในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกานั้น มิได้เกิดจากเพียงแค่ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศศูนย์กลางและประเทศบริวาร แต่เกิดจากการที่โครงสร้างภายในของประเทศเหล่านี้ถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ต้องพึ่งพากันในทางเศรษฐกิจโลก การพึ่งพาเป็นสถานการณ์เงื่อนไข เมื่อเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศหนึ่งจะเติบโตหรือไม่ ต้องขึ้นกับการขยายตัวและการพัฒนาผ่านระบบการค้าหรือระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศผู้ที่มีอิทธิพลอื่น ๆ

แนวทางการแก้ปัญหาความด้อยพัฒนาตามความคิด มีเพียงทางเลือกเดียวคือ การหยุดความสัมพันธ์เชิงพึ่งพากับประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศผู้ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดชะตากรรมของประเทศด้อยพัฒนานั้น ๆ เสียนั่นเอง

๓. ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth)

เป็นแนวคิดสำหรับประเทศด้อยพัฒนา หรือประเทศล้าหลังที่มุ่งให้กลุ่มประชากรที่เสียเปรียบในทางเศรษฐกิจ ได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมแต่อย่างใด ข้อจำกัดของทฤษฎีนี้คือ แนวคิดการกระจายรายได้ ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นแนวคิดสำหรับประเทศในโลกที่สามที่มุ่งให้กลุ่มประชากรที่เสียเปรียบในทางเศรษฐกิจได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจภายในโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมที่เป็นอยู่โดยไม่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้มีจุดอ่อนคือ ปัญหาในการดำเนินการกระจายความเจริญอย่างทั่วถึงจะเป็นอุดมคติและเป็นไปได้อย่างยากในประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งถูกรอบงำด้วยชนชั้นปกครองซึ่งต่างพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนไว้

^๓ บัวพันธ์ พรหมพักพิง, **หลักการพัฒนา**. (ขอนแก่น : ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙)

๔. ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นความจำเป็นพื้นฐาน (Basic minimum Need Approach)

เป็นแนวคิดที่สร้างความชัดเจนมากขึ้นว่า การพัฒนาจะต้องมุ่งไปที่คน มิใช่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะคนและคุณภาพชีวิตของคนคือสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องได้รับการพัฒนา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนนี้จำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีพัฒนาหลายด้านประกอบกัน ทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง การปฏิรูประบบสถาบันทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจนและการว่างงาน และมุ่งให้เกิดความเสมอภาคในการกระจายการบริการพื้นฐาน เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่ได้แก้ปัญหาความยากจน ทั้งนี้องค์ประกอบทั่วไปของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ๑) สุขภาพและเงื่อนไขทางประชากรต่าง ๆ ๒) อาหารและสารอาหาร ๓) การศึกษา รวมทั้งการรู้หนังสือและความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ๔) เงื่อนไขการทำงานและสภาพการจ้างงาน ๕) การบริโภคและการออม ๖) การคมนาคม ๗) ที่อยู่อาศัยรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน ๘) เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ๙) การพักผ่อนหย่อนใจ และ ๑๐) สวัสดิการทางสังคม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดหลักการของรูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยศึกษาหัวข้อเกี่ยวกับ ความหมายของรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี การพัฒนารูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในรูปแบบต่าง ๆ อธิบายถึงลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ^๕

รูปแบบ หมายถึง การจำลองของจริงหรืออาจมีลักษณะเป็นทฤษฎี หรืออาจเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่รูปธรรมของการปฏิบัติได้^๕

รูปแบบ หมายถึง ตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง หรือเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์^๖

รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่าง

^๕ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗), หน้า ๔๑-๔๗.

^๕ ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, รายงานการวิจัยโครงการวิจัยรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^๖ ทิศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๓.

ใดอย่างหนึ่งต่อไปเป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี ที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเองเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจได้ง่าย กระชับ ถูกต้อง และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้ การพัฒนารูปแบบจึงเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นที่จะนำผลการวิจัยมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพ การทำงานปกติในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ โดยอาศัยยุทธศาสตร์วิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะธรรมชาติของงานหรือหน่วยงานนั้น ๆ^๗

รูปแบบ หมายถึง รูปของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือภาพ ด้วยการลดทอนเวลาและที่จะทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้นหรือตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ^๘

นอกจากนี้ Good ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบไว้ ๔ ความหมาย คือ

๑. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
๒. เป็นตัวอย่างเพื่อการเรียน เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน เป็นต้น
๓. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด
๔. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวแทนประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนออกเป็นชุดทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้^๙

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปร หรือองค์ประกอบอื่นของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม มีองค์ประกอบที่แจ่มชัดหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความแม่นยำ เทียบตรง และเชื่อถือได้

๒.๒.๒ ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการด้านต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบแตกต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑) **รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model)** เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่เข้าสู่ระบบเปรียบเทียบได้กับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้น นักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบ ลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

๒) **รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model)** เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด

^๗ ขวัญภา สุขคร, ความหมายของการวิจัย, (ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง, ๒๕๕๔), หน้า ๗๔.

^๘ Raj, M.P., Criteria for a Model for the Integration of Environment Education Into the Echool Curriculum of the Northern Province. (Sout Africa : Doctoral dissertatiior University of South Africa, 2002), p.243.

^๙ Good, C.V. Dictionary of Education, (New York : McGraw-Hill, 1973), p.375.

องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Weil (๑๙๘๕) เป็นต้น

๓) **รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model)** เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

๔) **รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model)** เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น^{๑๐}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ได้แบ่งออกเป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น

๒.๒.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการด้านตะวันตก ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้

การที่จะระบุารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดอย่างน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมและรูปแบบควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้นๆ^{๑๑}

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารมีอยู่สองส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และกลไกของรูปแบบซึ่งเป็นตัวจักรในการทำหน้าที่ของรูปแบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ โดยมีบริบทเป็นเงื่อนไข องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารควรครอบคลุมลักษณะสำคัญของการบริหารในประเด็นต่อไปนี้^{๑๒}

๑) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกตัดสินใจในการบริหาร หมายถึงระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ระบบและรูปแบบการตัดสินใจในการบริหารงานในองค์การ

๒) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารภายใน หมายถึง ระบบงาน และระบบคนในองค์การ การไหลเวียนของงานขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความสัมพันธ์ของหน่วยงานย่อยในองค์การ และกระบวนการบริหารงานทั้งในระดับองค์การและหน่วยงานย่อยในองค์การ

^{๑๐} Steiner, E.Z. *Edocology*, (Sydney : NSW, 1990), p. 164.

^{๑๑} Bardo, J.W. and Hartman, J.J., *Urban Society : A Systematic Introduction*.(U.S.A. : F.E. Peacock, 1982), p. 9.

^{๑๒} สมาน อัสวภูมิ. การศึกษาและการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ รุ่นที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

๓) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารความสัมพันธ์ภายนอก หมายถึงระบบงานอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน กำหนดขอบเขตหน่วยงานและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง กำหนดกระบวนการและวิธีการดำเนินงานความสัมพันธ์กับหน่วยงานและบุคคลภายนอก

๔) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารการตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์การและการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

๕) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบำรุงและพัฒนาทรัพยากรขององค์การ โดยเฉพาะทรัพยากรทางเทคโนโลยีและทรัพยากรบุคคล

นอกจากนี้ บราวน์ และโมเบอร์ก (Brown & Moberg) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบว่ามี ๕ องค์ประกอบ คือ สภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)^{๑๓}

จากองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ผู้เสนอกำลังศึกษา อาจขึ้นกับปรากฏการณ์ หรือออกแบบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก

๒.๒.๔ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

หลักการสำคัญของรูปแบบ มี ๓ ประการ คือ

๑) รูปแบบจะต้องเป็นที่รวมของแนวความคิดและแสดงถึงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของความคิดซึ่งไม่เพียงแต่จะสามารถตอบปัญหาที่เคยมีมาก่อนเท่านั้น แต่จะต้องสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาได้อีกด้วย

๒) ในโครงสร้างของแนวความคิดเคาะและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะต้องสามารถปฏิบัติและวางอยู่ในรูปแบบขององค์กรได้ หมายความว่าแนวความคิดและความสัมพันธ์ไม่เพียงแต่สามารถชี้แนวทางให้เกิดความเข้าใจเท่านั้น แต่สามารถติดตามตรวจสอบได้อีกด้วย

๓) รูปแบบนั้นจะต้องยึดหลักการและอยู่บนพื้นฐานทางการบริหารหรือผลงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภายใต้แนวความคิดและความสัมพันธ์ดังกล่าว^{๑๔}

ดังนั้น จากหลักการสำคัญดังกล่าว คุณลักษณะของรูปแบบที่ดีที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นั้น จึงควรมีข้อกำหนด ๔ ประการ^{๑๕} คือ

๑) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

๒) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น สามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓) รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

^{๑๓} Brown, W. B. , & Moberg, D. J. *Organization Theory and Management : A Macro Approach.* (New York : John Wiley and Sons, 1980), pp. 357-358.

^{๑๔} Brown, W. B. , & Moberg, D. J. *Organization Theory and Management : A Macro Approach.* (New York : John Wiley and Sons, 1980), pp.16-17

^{๑๕} Keeves, P.J. ,*Education Research Methodology, and Measurement : An international handbook.* (Oxford : Pergamon Press, 1988), p. 560.

๔) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

๒.๒.๕ การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบนี้ไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบไว้แตกต่างกัน ดังนี้

โดยทั่วไป การพัฒนารูปแบบจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้าง หรือต้องการที่จะพัฒนารูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบขึ้น แล้วนำไปตรวจสอบหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ หรือทดลองใช้ต่อไป^{๑๖}

แนวทางในการพัฒนารูปแบบมีดังนี้^{๑๗}

๑) การศึกษารูปแบบ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบ ซึ่งอาจดำเนินการโดยวิธีสำรวจความคิดเห็นหรือการศึกษาภาคสนาม

๒) การนำเสนอรูปแบบ ผู้วิจัยต้องออกแบบและนำเสนอรูปแบบใหม่ เพื่อให้ได้รูปแบบที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ในขั้นนี้ยังไม่ต้องทดลองใช้รูปแบบ เพียงแต่จัดโอกาสนำเสนอเพื่อพิจารณาของผู้เกี่ยวข้องเช่น การนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและประเมินในรูปของแบบสอบถาม หรือการประชุมสัมมนา การนำรูปแบบให้ผู้ปฏิบัติประเมินความเป็นไปได้ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

๓) การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการดำเนินการทั้งสามส่วนคือการศึกษารูปแบบ การออกแบบรูปแบบใหม่ การนำรูปแบบใหม่ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ส่วนจะมีการใช้ที่รอบขึ้นอยู่กับโครงการวิจัย และทำการรายงานผลการทดลองใช้

การที่จะพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมได้นั้น ต้องมีขั้นตอนการพัฒนา ๕ ขั้นตอน ดังนี้^{๑๘}

๑) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ

๒) นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มากำหนดหลักการเป้าหมายและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็น อันจะทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญและรายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านั้น

๓) กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเงื่อนไขต่าง ๆ ในการนำรูปแบบไปใช้

๔) การประเมินรูปแบบ เป็นขั้นทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยปฏิบัติ ๒ ประการ คือ (๑) การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีซึ่งเป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบและด้านการเรียนการสอนทั้งในทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติ และ (๒) การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริง

^{๑๖} ดิเรก วรรณเศียร, “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^{๑๗} สมาน อัสวภูมิ. การศึกษาและการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ รุ่นที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

^{๑๘} Joyce, B. and Weil, M., Model of Teaching, (New York : Prentice-Hall, 1996), p. 167.

๕) การปรับปรุงรูปแบบ แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ (๑) ระยะก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบระยะนี้ใช้ข้อมูลจากการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น และ (๒) ระยะที่สอง เป็นการปรับปรุงรูปแบบการสอนโดยใช้ข้อมูลจากผลการทดลองใช้ ซึ่งการปรับปรุงรูปแบบการสอนและนำไปทดลองซ้ำ อาจทำได้หลายครั้งจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

จากขั้นตอนการพัฒนาจะเห็นว่า การพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็นตอน ๆ รายละเอียดในแต่ละตอนอย่างไรรู้ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

๒.๒.๖ การตรวจสอบรูปแบบ

การตรวจสอบรูปแบบจุดหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็คือการทดสอบตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะและเชิงปริมาณ โดยการตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคเชิงสถิติ การตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ ๒ อย่างคือ^{๑๙}

๑. การตรวจสอบความมั่งคั่งน้อยของความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง และเหตุผลระหว่างตัวแปร

๒. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งสามารถประมาณค่ากาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ที่ได้อ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ ผลที่ได้คือ การสร้างรูปแบบใหม่ และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

ในเรื่องเดียวกันนี้ Eisner^{๒๐} ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้ คือ

๑. การประเมินโดยแนวทางนี้ไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินจริง เป้าหมายการตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินตอบสนองหรือกระบวนการตัดสินใจแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

๒. รูปแบบการประเมินที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลปะที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้นิพนธ์ เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ทางการศึกษา

^{๑๙} Keeves P.J., *Educational research, methodology and measurement : An international handbook*. (Oxford : Pergamon Press, 1988), p. 560.

^{๒๐} Eisner, E., "Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation", *Journal of Aesthetic Education*, (1976), pp. 192-193.

ระดับสูงในแวดวงการอุดมศึกษามากขึ้นในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ จริง ๆ จะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๓. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเป็นผู้เที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้เกณฑ์มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง

๔. รูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัย และตามความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประเมินผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพประสบการณ์ และการเป็นที่น่าเชื่อถือของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

เครือข่าย (Network) เป็นขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน โดยสมาชิกเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน แนวคิดเรื่องเครือข่ายสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม (Civil Society) และแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจรัฐ ทั้งนี้ในความหมายที่กว้าง เครือข่าย คือหัวใจของวิถีชุมชนในอดีตซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกัน แบบพึ่งพาอาศัยกันทั้งในชุมชนและกับชุมชนอื่น ๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกันสม่ำเสมอ หรือเป็นครั้งคราวเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน การสร้างเครือข่ายจึงน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๓.๑ ความหมายของเครือข่าย

คำว่า “เครือข่าย” มีความหมายที่หลากหลาย นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน^{๒๑}

Borgatta, Edgar F.; and Borgatta, Marie. ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม (Social Network) ว่าหมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดเรียงความสัมพันธ์ (Patterned Arrays of Relationship) ระหว่างปัจเจกชน (Individual) ที่ร่วมกระทำการในสังคม^{๒๒}

Alter และ Hage กล่าวว่า เครือข่าย (Network) คือ รูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการร่วมกันทำงาน

^{๒๑} Boissevain, Jeremy, Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions, Oxford : Basil Blackwell, 1974.

^{๒๒} Borgatta, Edgar F.; and Borgatta, Marie, Encyclopedia of Sociology, (Volume 4 : SZIndex), New York : Macmillan Publishing Company, 1992.

เครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้ และองค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน^{๒๓}

Bruce, Steve ; and Yearley, Steven ให้นิยามว่า เครือข่ายทางสังคม คือ รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกชน (Individual) ซึ่งนักสังคมวิทยาถือว่าเป็นหน่วยวิเคราะห์ในการศึกษา และใช้วิธีศึกษาโดยการสังเกต (Observation) ก่อนจะเขียนออกมาเป็นแผนที่ปฏิสัมพันธ์ (Interaction Mapping)^{๒๔}

นฤมล นิราทร ได้สรุปไว้ว่า เครือข่ายควรมีกลุ่มบุคคลหรือองค์กร ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์ที่ประสานกลุ่มหรือบุคคลเอาไว้ สิ่งที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ก็คือ ข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ มีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และมีความเป็นอิสระต่อกัน^{๒๕}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ให้ความหมายว่า เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์กรหน่วยงานหรือสถาบันใด ๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ^{๒๖}

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโรร ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคมว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย โดยเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย^{๒๗}

เสรี พงศ์พิศ ให้ความหมายว่า เครือข่ายคือ หัวใจของวิถีชุมชนในอดีต ซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกัน แบบพึ่งพาอาศัยกันทั้งในชุมชนและกับชุมชนอื่น ๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกันสม่ำเสมอ หรือเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของชุมชน เพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน^{๒๘}

จากความหมายของเครือข่ายข้างต้น สรุปได้ว่า เครือข่ายเป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กรประเภทเดียวกัน องค์กรต่างประเภทกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม โดยดำเนินงานภายใต้เป้าหมาย และวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน หรือลงมือทำกิจกรรมร่วมกันมี ความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้าน

^{๒๓} Alter, Cathrin and Hage, Jerald, Organization Working Together, California : Sage, 1993.

^{๒๔} Bruce, Steve ; and Yearley, Steven, The SAGE Dictionary of Sociology, London : SAGE Publication Ltd., 2006.

^{๒๕} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๒๖} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเคสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓).

^{๒๗} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโรร, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๖.

^{๒๘} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาชนเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘).

เศรษฐกิจ ด้านสังคม และอื่น ๆ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน และเห็นความตระหนักร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ

๒.๓.๒ ประเภทของเครือข่ายทางสังคม

การจำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม สามารถแบ่งได้หลายลักษณะ นักวิชาการหลายท่านได้จำแนกประเภทของเครือข่ายโดยสังเขป ดังนี้

Martin Kilduff และ Wenpin Tsai ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายตามระดับของการศึกษาวิเคราะห์เครือข่าย (Network Analysis) โดยแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ^{๒๙}

๑. เครือข่ายระดับปัจเจกบุคคล (Individual Level Network)
๒. เครือข่ายระดับหน่วยธุรกิจ (Business Unit Level Network)
๓. เครือข่ายระดับองค์กร (Organization Level Network)
๔. เครือข่ายระดับอื่นๆ (Other Level Network) หรือระดับระหว่างองค์มติ ดังนี้

๑) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ

๒) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อม

๓) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสารวัตรนักเรียน

๔) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน ๒ ลักษณะคือ (๑) เครือข่ายตามแนวตั้ง คือเครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน และ (๒) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

๒.๓.๓ การสร้างและพัฒนาเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายเป็นกิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนการจัดกิจกรรมหรือการผลิตรายหว่างองค์กรสมาชิกเครือข่ายนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย^{๓๐}

การสร้างเครือข่ายการทำงานในการพัฒนาสังคมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในอันที่จะนำไปสู่การสร้างผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เมื่อปัญหาสังคมมีความซับซ้อนและหลากหลายมากยิ่งขึ้น และมีจำนวนทรัพยากรมากขึ้น ย่อมเป็นไปได้ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีการร่วมกันระหว่างองค์กรหรือการสร้างเครือข่ายในการทำงานเนื่องจาก ๑) ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่พวก ๒) ต้องการทรัพยากรในการทำงาน ๓) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรม

^{๒๙} Kilduff, Martin; and Tsai, Wenpin, *Social Networks and Organizations*, (London : SAGE Publication Ltd., 2003), pp. 4-8

^{๓๐} นฤมล นิราทร, *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ*, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

ร่วมกัน ๔) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา ๕) ต้องการประหยัด และ ๖) ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงปัจจัย

เสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญคือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเครือข่าย

ส่วนอีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้น ก็เนื่องมาจาก ๑) สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ซ้ำซ้อน หลากหลาย และขยายตัวจนเกินความสามารถของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มที่จะดำเนินการแก้ไข ๒) เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคม และ ๓) เพื่อให้การประสานผลประโยชน์เป็นไปอย่างเท่าเทียม^{๓๑}

๑. กระบวนการสร้างเครือข่าย

Starkey ได้เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายดังนี้^{๓๒}

๑) เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วม หรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกันรับผิดชอบการหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

๒) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทางกิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

๓) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่พิจารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการ และส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่ายเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิก และป้องกันการผูกขาดอำนาจ

๔) ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการเลือกกิจกรรม

๕) วิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตยและความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงคุณภาพของสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ

๖) ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้เครือข่าย และผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุน และความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังสามารถดำเนินงานได้กว้างขวาง อาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่ายและอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

๗) สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งทางแนวนอน แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกัน การเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนร่วมกัน ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกันประสานงานการประชุม

^{๓๑} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕-๕๘.

^{๓๒} Starkey, Paul., **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development, 1997).

๘) มีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้า และความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธี และเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่าย และร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล

๙) มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกนนำ และผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

๑๐) ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสม เอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความแข็งขันของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

การสร้างเครือข่ายนั้น อาจจำแนกเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย (Realization) เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัด การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย คำถามที่สำคัญเหล่านี้จะเกิดขึ้น ได้แก่ จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใด จะได้รับประโยชน์หรือจะต้องเสียผลประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะนานเท่าใด

ขั้นที่ ๒ การติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีสมาชิก (Courtship) หลังจากตัดสินใจเลือกองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมจะเข้าร่วมเครือข่ายได้แล้ว ก็เป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับรวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกัน และถือว่าเป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน อาจเรียกว่าเป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย (Pre-group)

ขั้นที่ ๓ ขั้นตอนการสร้างพันธกรณีร่วมกัน (Commitment) เป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันร่วมกัน หมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ขั้นตอนนี้เป็นการตกลงว่า จะทำงานร่วมกันอาจกระทำได้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับ องค์กรภายนอก เช่น ศึกษาดูงาน เชิญวิทยากรมาถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น อาจเรียกว่า กลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning group)

ขั้นที่ ๔ ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ (Building) เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรม เป็นขั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขณะเดียวกันมีการตกลงร่วมกัน ในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการกำหนดวัตถุประสงค์บทบาทสมาชิก เป็นต้น อาจเรียกขั้นตอนนี้ว่า ขั้นกลุ่มกิจกรรม (Action group)

ขั้นที่ ๕ หลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ จนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันเมื่อผลงานเป็นที่ปรากฏ องค์กรเครือข่ายรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ร่วมกัน

๒. เป้าหมายของการสร้างเครือข่าย

อภิญา เวชชัย ได้เสนอแนะว่าการสร้างเครือข่ายมีเป้าหมาย ดังนี้^{๑๓}

^{๑๓} อภิญา เวชชัย, บทบาทขององค์กรอาสาสมัครเอกชนในการสร้างสถาบันเกษตรกรเพื่อการพัฒนา : ศึกษากรณีการสร้างกลุ่มธนาคารข้าวขององค์กรอนุเคราะห์เด็กเป็รียบเทียบอ้างอิงการสร้างกลุ่มธนาคารของกรมการพัฒนาชุมชน, (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐).

๑) เพื่อขยายวงความสัมพันธ์ให้กว้างขวางขึ้นเพื่อนำไปสู่การขยายกิจกรรม การขยายความช่วยเหลือแก่คู่หูที่มีต่อกัน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละองค์การให้แสดงบทบาททั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” อย่างเหมาะสม

๒) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการติดต่อกันโดยตรงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในเครือข่าย

๓) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางวัตถุแก่กัน และเป็นการแบ่งปันทรัพยากรให้แก่กลุ่มที่ด้อยโอกาสกว่า

๔) เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลระหว่างองค์กรตนเอง และยังทำให้เกิดการรวมหมู่ที่มีอิทธิพลมากกว่าองค์กรแต่ละองค์กรอย่างมากมาย

๕) เป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานร่วมในพื้นที่

๖) เพื่อรวมตัวกันนำประเด็นปัญหาเรื่องเรียนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือนำไปสู่การเสนอนโยบายที่เหมาะสมมากกว่าเดิม

๓. องค์ประกอบของเครือข่าย

นักวิชาการหรือผู้รู้ได้กำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคมไว้หลายแนวทาง ดังนี้ ปารีชาติ สถาปัตตานนท์ และ ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์^{๓๔} กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายโดยใช้ตัวอักษรย่อภาษาอังกฤษ คือ LINK ซึ่งประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้ (Learning) ๒) การลงทุน (Investing) ๓) การดูแล (Nursing) และ ๔) การรักษา (Keeping)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของเครือข่าย มีดังนี้^{๓๕}

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จะทำให้การประสานงาน และการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบ เหมือนใส่แว่นตาค้นคนละสี ย่อมมองปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่มิได้ความหมายว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่างย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค้ในการทำงาน แต่ความคิดที่แตกต่างนี้สมาชิกเครือข่ายยอมรับกัน มิฉะนั้นความแตกต่างที่มีอยู่จะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกัน จะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้ง อันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ ในทางตรงข้าม เมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์

^{๓๔} ปารีชาติ สถาปัตตานนท์ และคณะ, การขับเคลื่อนทางสังคมด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ : ผลการประเมินปี ๒๕๔๘ -๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๔๙.)

^{๓๕} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเค็สมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓).๑ หน้า ๘.

หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดขึ้น แต่ก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ และสมาชิกของเครือข่ายก็ควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัว ที่สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests / benefits) เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนก็มีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ทำให้เกิดการรวมตัวกัน บนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ว่าตัวเงิน อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ กล่าวโดยสรุป คือ การที่จะดึงใครเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเครือข่าย จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม และในหลายกรณีอาจเป็นการพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอด้วยซ้ำ แม้ผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับอาจมีน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกคนได้รับผลประโยชน์ เมื่อใดสมาชิกได้รับประโยชน์ร่วม หรือเมื่อเขาคิดคำนวณแล้วเขาเสียมากกว่าได้ เขาก็จะเริ่มถอยตัวเองออกจากเครือข่ายไป หรือเมื่อเขาได้รับการสนองตอบต่อความต้องการที่มีอย่างสมบูรณ์แล้ว เขาก็จะออกไปจากเครือข่ายในที่สุด ประเด็นสำคัญอีกประการก็คือ ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับต้องเพียงพอสำหรับเขาในการที่มุ่งใจให้เข้ามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจริง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมแบบประดับที่มีเพียงตำแหน่งหรือรายชื่อในเครือข่าย แต่ไม่มีการเข้าร่วมปฏิบัติจริงในเครือข่าย

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายจึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกันในฐานะของ “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบที่เท่าเทียมกัน แทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง หมายความว่า หากการรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่าย มิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้จะยากในทางปฏิบัติในหลาย ๆ กรณี เพราะต้องอาศัยการเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายและการสร้างบริบทแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาประกอบด้วย แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการที่เข้าใจสภาพท้องถิ่น เข้าไปทำการวิจัยวิจัยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น ก็จะช่วยให้เกิดการสะสมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นก็ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการศึกษาวิจัย หรือการที่มูลนิธิขององค์กรธุรกิจช่วยสนับสนุนด้านเงินแก่องค์กรประชาชน ขณะเดียวกันความสำเร็จขององค์กรประชาชนก็สร้างชื่อเสียงแก่องค์กรธุรกิจนั้นด้วย

๖) การพึ่งพิงอิงอาศัยกัน (Interdependence) เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่าย ทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลัง คน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถ

ดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกัน และกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วน ของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนา จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึก ว่า หากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง ออกไป จะทำให้เครือข่ายล้มลงไปได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงจำเป็นต้องดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการพึ่งพิงร่วมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำ กิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกัน ผ่านทางการเขียนหรือ การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาาร่วมกัน เป็นต้น ซึ่ง ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็น ลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมาก เท่าใดก็จะยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่น แพนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น จะช่วยให้เครือข่าย เข้มแข็งยิ่งขึ้น องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงจะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกกระหว่างเครือข่ายแท้กับ เครือข่ายเทียมเท่านั้น หากยังช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ด้วย

๔. การบริหารจัดการเครือข่าย

เครือข่ายเป็นองค์กรประเภทหนึ่ง เครือข่ายจะบรรลุเป้าหมายของการจัดตั้งได้ต้องอาศัย การบริหารจัดการที่ดี หากจะถามว่าการบริหารจัดการที่ดีควรมีลักษณะเช่นไร ซึ่งไม่มีคำตอบที่สำเร็จรูป การ บริหารจัดการเครือข่าย ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญไม่น้อยกว่ากระบวนการอื่น ๆ ของการทำงานลักษณะเครือข่าย

โรบิน ชาร์ป^{๓๖} กล่าวว่า การบริหารเครือข่ายงานพัฒนาไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ไม่มีแม่กระทั่งแนวทางที่อาจจะยอมรับเอามาใช้ทั่วไปได้ เพราะว่าปกติแต่ละเครือข่ายจะประดิษฐ์คิดค้นวิธีการ บริหารของตนเองให้เหมาะสมกับสมาชิก และสภาพการณ์แวดล้อม กระบวนการคิดค้นนี้มักจะมีลักษณะลอง ผิดลองถูก แนวทางในการจัดการเครือข่ายมีหลักการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ๑) การพิจารณาสภาพของ เครือข่ายว่าอยู่ในช่วงใดของวงจรชีวิต ๒) การบริหารที่สร้างโดยภาครัฐและภาคเอกชน/ชุมชน มีเงื่อนไข ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน การก่อรูปเครือข่ายอาจเกิดได้จาก ๒ แนวทางใหญ่ ๆ คือ รัฐมีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม และเครือข่ายที่ประชาชนเป็นแกนนำจัดตั้ง

ปรีดา เรื่องวิชาการ^{๓๗} ให้ความหมาย “การบริหารองค์กร” ว่า หมายถึง “การจัดการ ปัจจัยทั้งด้านกำลังคน ซึ่งหมายถึง สติปัญญา จิตใจ ทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ของแต่ละคน และปัจจัย ด้านวัตถุ อุปกรณ์ รวมถึงทุนทรัพย์ในการดำเนินงาน แล้วผสมผสานให้ดำเนินตามยุทธศาสตร์หรือแผนงานที่ วางไว้อย่างสมดุลงดตัว เพื่อนำไปสู่ผลหรือเป้าหมายที่ต้องการ” ดังนั้น หากนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้

^{๓๖} โรบิน ชาร์ป, คู่มือเบื้องต้นการสร้างเครือข่ายงานพัฒนา, แปลโดย กวินชุตติมา, (กรุงเทพมหานคร, คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙.

^{๓๗} ปรีดา เรื่องวิชาการ, งานพลังกลุ่ม และความสุข, (กรุงเทพมหานคร : เพื่อองฟ้าพรินต์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

ในการบริหารเครือข่ายชุมชน ย่อมหมายถึง การที่องค์กรชุมชนที่รวมตัวกันและทำกิจกรรมร่วมกันต้องมีการจัดการปัจจัยกำลังคนด้วยการพัฒนาสติปัญญา ทักษะความสามารถในการดำเนินงาน และพัฒนาความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย รวมทั้งการจัดการปัจจัย ด้านวัตถุและทุนในการดำเนินงานของเครือข่ายด้วย ซึ่งทุนในที่นี้ น่าจะหมายความรวมทั้งทุนทรัพย์ที่จำเป็น ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมด้วย

Badaracco³⁸ เสนอว่า จุดเริ่มต้นในการที่จะเข้าใจการบริหารจัดการเครือข่ายก็คือ การตรวจสอบปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการเกิดประสิทธิผลของเครือข่าย เช่น การสื่อข้อความ และการสร้างความรู้ในการทำงานภายในองค์กร ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญหรือมีน้ำหนักไม่เท่ากันในแต่ละสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับ

- ๑) ความชัดเจนในเป้าหมายของเครือข่าย
  - ๒) แรงจูงใจที่จะสร้างและแบ่งปันความรู้ในการทำงาน
  - ๓) การมีทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเพียงพอรวมถึงการมีทรัพยากรที่มีคุณภาพ
  - ๔) การมีผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย
  - ๕) การทำงานเป็นทีมและการมีความผูกพันต่อความสำเร็จของเครือข่ายในทุก
- ระดับขององค์กรที่เป็นเครือข่าย

๖) การสนับสนุนระหว่างกันรวมทั้งความพร้อมที่ล้มเหลวหรือประสบความสำเร็จร่วมกัน

๗) ความไว้วางใจกัน

ดังนั้น การบริหารจัดการเครือข่าย จะต้องมีความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ ๑) ปัญหาในการทำงานเครือข่าย ๒) การประเมินประสิทธิผลของเครือข่าย ๓) การประสานงานเครือข่าย ๔) บทบาทหน้าที่และคุณสมบัติขององค์กรประสานงาน ๕) วิธีธำรงรักษาเครือข่าย และ ๖) ประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ปัญหาในการทำงานเครือข่าย

ปัญหาในการทำงานลักษณะเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น ๒ ระดับ^{๓๙} ได้แก่

๑) ปัญหาการดำเนินงานภายใน ความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมในการทำงานระหว่างเครือข่าย ความแตกต่างทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถระหว่างบุคคลที่มาร่วมเป็นเครือข่าย ปัญหาที่มักพบในการทำงานประการแรก ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการทำงานเครือข่าย เนื่องจากสมาชิกทุกคนมีงานประจำอยู่ ไม่มีใครต้องพึ่งพิงเครือข่ายจึงทำให้เครือข่ายอาจไม่มีผลในการเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมเท่าที่ควร ประการที่สอง เป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย โดยเฉพาะ

^{๓๘} Badaracco, Joseph L., *Managing Alliances In Strategic Synergy*, pp 193-208 Edited by Andrew Campbell and Kathleen Sommers Luchs, (London : ITP. 1998), pp. 193-194.

^{๓๙} ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์, (๒๕๕๑), *การบริหารงานเครือข่าย*, แหล่งที่มา : <http://www.cdd.go.th/chumchon/artical/network/netmangt.doc.>, [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

เรื่องการประสานงาน ส่วนปัญหาอื่น ๆ เช่น การขาดทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรม ไม่มีทุนสนับสนุน และขาดวิธีการประเมินผลเครือข่าย ฯลฯ

๒) ปัญหาของเครือข่ายในภาพรวม ปัญหาที่พบ ได้แก่ เครือข่ายมุ่งเน้นความสำเร็จมากเกินไป ทำให้มองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ประการที่สอง เครือข่ายขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงาน ขาดความสามารถในการมองสภาพการณ์ ทั้งในระดับลึกและระดับกว้าง และขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม ขาดแนวร่วมในการทำงาน เนื่องจากเครือข่ายที่จะสามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ต้องมีแนวร่วมที่หลากหลาย มิใช่เฉพาะองค์กรประเภทเดียวกันเท่านั้น แต่ต้องมีแนวร่วมในระดับกว้าง เช่นนักวิชาการและสื่อต่าง ๆ และประการที่สี่ เครือข่ายขาดผู้นำที่มีความสามารถและมีวิสัยทัศน์

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาของเครือข่ายที่ Starkey พบมีหลายประการดังนี้^{๔๐}

(๑) เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

(๒) เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะขนาดความเข้มแข็ง และสถานภาพอื่น ๆ ของสมาชิก หน่วยงานใหญ่มีทรัพยากรมากและสถาบันที่เจ้าหน้าที่มีการศึกษาสูง เชื่อมั่นในตัวเอง มีแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า

(๓) การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขานุการ คณะทำงาน และคณะกรรมการ เริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามของตนเอง มากกว่าการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายดำเนินการโดยเลขานุการ

(๔) บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อให้สมาชิกมาร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาในการจัดการและจัดสรรค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกให้ทั่วถึง

(๕) เนื่องจากภายในเครือข่ายข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคนอื่น ๆ ได้เสรี ทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้คนซักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายได้

(๖) เครือข่ายสามารถถูกกระทบจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยวกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับการสนับสนุนทรัพยากรและการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็นข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน

(๗) การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกัน อาจนำไปสู่ความร่วมมือกัน และการช่วงชิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับการสนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกได้ในขณะเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า การแข่งขันเป็นตัวการสำคัญในการทำลายเครือข่าย

(๘) การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคตไม่ใช่ประสบการณ์ใน

^{๔๐} Starkey, Paul, *Networking for Development*, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development, 1997), p. 19.

อดีต นอกจากนี้ยังพบว่า เป็นการยากที่จะนิยามตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย และคุณลักษณะของผล และประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายให้มีความเที่ยง

(๙) เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศหลายแห่งพบปัญหาอุปสรรคทางการเมือง ทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการวิจารณ์รัฐบาล

๒. การประเมินประสิทธิผลของเครือข่าย

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในการประเมินประสิทธิผลของระบบใด ๆ ก็คือ จะประเมินตรงจุดใด ประเด็นใดที่ควรเป็นประเด็นหลักในการประเมิน แนวคิดหนึ่งที่น่าจะใช้ในการประเมิน คือแนวคิดของ Daft^{๔๑} ซึ่งใช้ทฤษฎีในการประเมินประสิทธิผลขององค์กรทั้ง ๔ ทฤษฎี คือ

๑) Goal Model ประเมินประสิทธิผลขององค์กรจากระดับของการบรรลุเป้าหมาย

๒) System-Resource Model ประเมินประสิทธิผลขององค์กรจากความสามารถในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น

๓) Internal Process Model ประเมินประสิทธิผลขององค์กรจากกระบวนการในการทำงาน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน และเป็นการสื่อสารแบบสองทาง การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปให้แก่ฝ่ายที่มีข้อมูลสำคัญต่อการตัดสินใจในประเด็นนั้น ๆ บรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และปรึกษาหารือกันโดยสม่ำเสมอ ฯลฯ

๔) Strategic Constituencies Model ประเมินประสิทธิผลจากความพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ

๓. การประสานงานเครือข่าย

เป็นที่ยอมรับกันว่า ไม่มีทฤษฎีการบริหารใดที่เหมาะสมสำหรับทุกสถานการณ์เพราะว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ หลักการสำคัญในการบริหารคือ การเข้าใจเรื่อง เป้าหมายขององค์กร โครงสร้าง กระบวนการทำงาน รวมถึงการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ ภาวะผู้นำ ความเข้าใจ กระบวนการการบริหาร สิ่งเหล่านี้การบริหารจัดการเครือข่ายต้องมีความเข้าใจ โดยเฉพาะประเด็นของการประสานงาน และหลักในการทำงานเป็นเครือข่าย ในประเด็นของการประสานงานนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เช่นนี้ จำเป็นต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติขององค์กรที่ทำหน้าที่ประสาน และองค์กรเครือข่ายที่เป็นสมาชิกด้วยบทบาทหน้าที่ขององค์กรเครือข่าย อันประกอบด้วย

๑) ร่วมปรึกษาหารือและมีกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย
 ๒) สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสมาชิก
 ๓) มีพันธกิจร่วมกับเครือข่าย พร้อมทั้งจะสละประโยชน์บางประการเพื่อส่วนรวม
 ๔) ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่ได้ร่วมกันวางไว้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย

๕) ให้ข่าวสาร ความรู้ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีแนวร่วมกับเครือข่ายมากยิ่งขึ้น

๖) จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์และระดมสมองเพื่อพัฒนางานของเครือข่าย

^{๔๑} Daft ,Richard L., *Organization Theory*, (California : Free Press, 1998), p. 15.

- ๗) ระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาภารกิจของเครือข่าย
- ๘) ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และให้ข้อเสนอแนะเครือข่ายและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่เครือข่ายกำหนดไว้

๔. บทบาทหน้าที่และคุณสมบัติขององค์กรประสานงาน

- ๑) แจกจ่ายข่าวสารข้อมูลอย่างสม่ำเสมอต่อเครือข่าย โดยอาจทำในรูปจดหมายข่าว
- ๒) เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสู่สาธารณะ ซึ่งอาจทำในรูปการจัดประชุมจัดกิจกรรม
- ๓) เป็นผู้สรรหากลุ่มสนใจที่อาจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายโดยชักชวนให้กลุ่มเหล่านั้นเข้าร่วมด้วย
- ๔) เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายนอกและสมาชิกเครือข่าย
- ๕) สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสมาชิกเครือข่าย
- ๖) จัดหาทุนสำหรับเครือข่าย รวมทั้งช่วยหาทุนทำกิจกรรมสำหรับองค์กรสมาชิก
- ๗) ริเริ่มและจัดกิจกรรมหลักสำหรับเครือข่าย

อนึ่ง การประสานงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

- ๑) มีการสื่อสารระบบเปิด (Open Communication) หมายถึงการสื่อสารอย่างเปิดเผย เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้สามารถโต้ตอบกันได้อย่างมีอิสระ
- ๒) บรรยากาศในการทำงานเป็นแบบสมานฉันท์ (Harmony) ทำงานกันแบบพี่น้อง รู้จักวิธีการและมารยาทในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ต้องมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในความคิดของกันและกันระดับหนึ่ง รวมทั้งต้องมีกิจกรรมที่จะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอันเป็นเงื่อนไขของการสร้างความสมานฉันท์
- ๓) การทำงานสอดคล้องกัน (Synchronize) หมายถึง ผสมผสานกันได้ การทำงานจะสอดคล้องกันได้ต้องมีความสมานฉันท์ ขณะเดียวกันต้องรู้จักจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง และผู้ที่ตนทำงานด้วย รู้จักนำจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสร้างเสริมการทำงานของเครือข่าย
- ๔) เป็นไปตามเป้าหมายและทันเวลา (Reaching the Goals with the Time Limitation) เหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่การสร้างเครือข่าย คือความจำเป็นด้านประสิทธิภาพ เช่น ความรวดเร็วทันเวลา และประหยัดค่าใช้จ่าย

๕. วิธีการธำรงรักษาเครือข่าย

เครือข่ายจำเป็นต้องมีความยั่งยืนหรือไม่ จุดประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายก็เพื่อดำเนินกิจกรรม เมื่อกิจกรรมลุล่วงเครือข่ายก็อาจจะสลายตัวไป ในทางปฏิบัติทั้งเครือข่ายที่สลายตัวไปเมื่องานสำเร็จและเครือข่ายที่สลายตัวไปเพราะเป็นเครือข่ายที่ไม่มีกิจกรรม จึงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การมองความยั่งยืนของเครือข่ายจึงน่าที่จะมองความสามารถในการขยายเครือข่ายเพื่อสร้างแนวร่วมในการทำงาน รวมทั้ง การขยายกิจกรรม ขยายพื้นที่การทำงานอย่างไรก็ตาม การธำรงรักษาเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการรักษาเครือข่าย ได้แก่

- ๑) ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เช่น ผ่านทางจดหมายข่าวหรือการจัดประชุมประจำปี หรือจัดเวทีสัญจร เป็นต้น
- ๒) ให้ความสำคัญกับเครือข่าย
- ๓) ส่งเสริมให้สมาชิกมีกิจกรรมเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง
- ๔) กระตุ้นให้สมาชิกตื่นตัวและสนใจในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- ๕) การเปลี่ยนแปลงผู้นำอาจเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการรักษาเครือข่ายไว้
- ๖) อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก
- ๗) การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

๖. ประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย

ในความเป็นจริง หน่วยงานด้านการพัฒนาทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานพัฒนาภาครัฐต่างหน่วยต่างทำงานกันไป ไม่เคยเกี่ยวข้องกัน หน่วยงานที่ทำงานคล้ายคลึงกัน ยุ่งอยู่กับการแก้ปัญหาวันต่อวัน เพื่อให้หน่วยงานของตนอยู่รอด มีการทำงานซ้ำซ้อนในพื้นที่เดียวกัน การทำงานใช้กรอบความคิดหรือหลักการเฉพาะที่เคยใช้อย่างใดอย่างหนึ่งพัฒนาในสาขาแคบๆ และเป็นไปตามนโยบายขององค์กร เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมต้องการเครื่องมือในการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นปัจจัยนำเข้า อันได้แก่ เทคโนโลยี การฝึกอบรม แนวคิดในการวิจัย ข้อเสนอโครงการหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้กระทั่งกิจกรรมการพัฒนาศูนย์บุคคลหรือองค์กรก็ใช้สิ่งต่าง ๆ ที่พอจะหาได้ใกล้มือและอาจมีการออกแบบใหม่ หรือสร้างขึ้นใหม่ถ้าจำเป็น ซึ่งต้องการเวลา วิสัยทัศน์ ประสบการณ์ หรือสิ่งเอื้ออำนวยอื่น ๆ ที่จะทำให้สามารถพิจารณาได้ว่า จำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่จริง ๆ หรือไม่ มีเครื่องมืออื่นที่พอจะหาได้ และสามารถจะนำมาใช้ในท้องถิ่นหนึ่งในเวลาที่กำหนดได้อย่างไร เครือข่ายสามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่องค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) เป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ให้ความช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหา ช่วยสนับสนุน และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
- ๒) สร้างการทำงานเป็นทีม สามารถระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดหุปัญญา ทำให้งานมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จที่ดี
- ๓) เป็นฐานสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาประเทศ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่สนใจ
- ๔) สามารถทำการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานได้อย่างทั่วถึง
- ๕) เป็นพลังในการตอรองเพื่อสิ่งที่ถูกต้องเกิดพลังที่เข้มแข็งในการดำเนินงาน ผลักดันเรื่องที่เครือข่ายสนใจให้ประสบผลสำเร็จ
- ๖) ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๓.๔ ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของเครือข่าย

ความสำเร็จของเครือข่ายจะต้องประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้^{๔๒}

^{๔๒} ธนา ประมุขกุล, เครือข่าย, วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๔)

๑) ความเข้าใจเครือข่ายที่ตั้งขึ้นและล้มไปอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา มีสาเหตุสำคัญประการแรก มาจากการที่เครือข่ายไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้ตรงกันได้ ระหว่างมวลสมาชิก โดยอาจเป็นความไม่เข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของเครือข่ายตั้งแต่เริ่มต้น หรือเป็นความไม่เข้าใจในบทบาทของสมาชิกที่ตนเองเป็นอยู่นั้นว่ามีบทบาทอย่างไร เป็นบทบาทหลักหรือบทบาทสนับสนุน ดังนั้น เมื่อเครือข่ายที่ตั้งขึ้นได้ดำเนินการไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ก็อาจถอนตัวออกไป ด้วยเห็นว่า เครือข่ายไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนเองหรือสำหรับสมาชิกที่ไม่เข้าใจบทบาทของแต่ละส่วนก็อาจเกิดเป็นความสับสนว่า กิจกรรมแต่ละกิจกรรม ใครควรเป็นแกนหลัก และใครควรเป็นผู้สนับสนุน เช่น หน่วยงานภาครัฐก็ไปทำบทบาทการเป็นแกนหลัก(แทนที่จะเป็นบทบาทของกลุ่มคน ชุมชนเจ้าของพื้นที่) ในขณะที่ผู้ที่เป็นแกนหลักเองก็อาจจะยังเคยชินกับรูปแบบเดิมของการเป็น “ผู้ร่วมกิจกรรม” ที่รอคอยการนำจากภายนอก

๒) ความเป็นประชาธิปไตย การที่สมาชิกทุกคนในเครือข่ายมีอิสระทางความคิดสิ่งที่ตามมาก็คือ ความหลากหลายที่มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของความคิดที่แสดงออกมา ดังนั้น จุดเริ่มต้นที่จะทำให้เกิดความแตกต่างเหล่านี้อยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่นคือ การให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกทั้งหลายได้เห็นทางเลือกอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากที่ตนคิดเห็น ตามประสบการณ์ที่จำกัดของแต่ละบุคคล และเมื่อได้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางความคิดระหว่างกันแล้วจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละทางเลือกจะได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นผลจากการหลอมรวมของทุกความคิดมาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด บนพื้นฐานการยอมรับของสมาชิกโดยรวม

๓) ความจริงใจ เนื่องจากการทำงานในเครือข่าย เน้นการประสานงานในแนวราบ ไม่เน้นการบังคับสั่งการ ดังนั้น ผู้ที่เป็นสมาชิกจึงต้องเข้ามาด้วยความสมัครใจและมีความจริงใจในการทำงานร่วมกัน โดยเห็นประโยชน์ร่วมตามที่เครือข่ายกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งบางครั้งประโยชน์ร่วมที่จะเกิดขึ้นได้นั้น อาจหมายถึงผลรวมของการเสียสละที่มาจากสมาชิกแต่ละส่วนนั่นเอง

๔) การจัดการ ไม่ว่าจะในเครือข่ายใหญ่หรือเล็ก สมาชิกมากหรือน้อย การจัดการยังคงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในความสำเร็จขององค์กรเสมอ และสำหรับการจัดการเครือข่ายที่มีพื้นฐานสมาชิกหลากหลายมารวมกันโดยอิสระ โดยไม่ถือการสั่งการเป็นกลไกหลักนั้น การจัดการจะมีความสำคัญยิ่งขึ้นไปอีก ความยืดหยุ่นในการจัดการให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เครือข่ายต้องติดต่อประสานงานกับกลุ่มองค์กรภายนอกอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากการจัดการของเครือข่าย

๕) การสื่อสาร การสื่อสารคือ ตัวกลางที่ทำให้เครือข่ายสามารถเชื่อมโยงติดต่อถึงกันได้ โดยเป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่ควรจะเป็นแบบทางเดียว เพราะนั่นคือระบบสั่งการ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในเครือข่ายจะต้องมีลักษณะหลากหลายช่องทาง เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกกันเองได้โดยอิสระ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันให้มากที่สุด แม้ว่าเครือข่ายจะมีระบบการสื่อสารหลักผ่านทางผู้ประสานงานอยู่ก็ตาม แต่ไม่ควรกำหนดเป็นระบบการสื่อสารที่ตายตัวว่าต้องผ่านเป็นขั้นเป็นตอนตามนั้น เพราะการกำหนดเช่นนี้อาจทำให้เครือข่ายต้องเข้าไปติดอยู่ในระบบที่มากขึ้นตอนที่สร้างขึ้นเองอีก ทั้ง ๆ ที่เครือข่ายก็พยายามจะหลีกเลี่ยงออกมาจากกรอบที่เป็นปัญหาของระบบอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง ได้แก่

๑) สัมพันธภาพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพจึงเพิ่มความสำคัญยิ่งขึ้นต่อการนำไปสู่ความสำเร็จของการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ถ้าหากสมาชิกมีความเข้าใจและจริงใจในการเข้ามาร่วมเครือข่ายแล้ว สิ่งที่จะได้ตามมาคือ ความเชื่อมั่นวางใจในเครือข่ายซึ่งจะเป็นพื้นฐานของสัมพันธภาพที่ดีในหมู่สมาชิก

การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีนี้ไม่เฉพาะว่าต้องเป็นไปในลักษณะที่ใกล้ชิดกันเท่านั้นจึงเรียกว่าสัมพันธ์ภาพที่ดี เพราะเครือข่ายที่สมาชิกอยู่ห่างไกลกัน ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และการสื่อสารยังไม่สมบูรณ์พร้อม สมาชิกก็อาจจะไม่สามารถสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกันได้ เหมือนกับเครือข่ายที่สมาชิกอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น ที่อยู่ในตำบล หรือในจังหวัดเดียวกัน แต่เครือข่ายที่มีข้อจำกัดดังกล่าวก็ยังคงสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีได้ในลักษณะของความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและมีความอะลุ่มอล่วย ยืดหยุ่น ในความสัมพันธ์ของสมาชิกที่เป็นไปตามธรรมชาติของกลุ่มที่มีความเข้าใจและความจริงใจเป็นพื้นฐาน

๒) ความชัดเจนของเป้าหมาย การมีเป้าหมายที่ชัดเจนของเครือข่ายสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็นในเครือข่ายเป็นเบื้องต้น ก่อนที่จะนำไปสู่เอกภาพในการดำเนินกิจกรรมขอเครือข่าย ดังนั้น ความชัดเจนของเป้าหมายซึ่งมาจากความคิดเห็นของมวลหมู่สมาชิก จึงสะท้อนถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายไปด้วย นอกจากนี้ การมีเป้าหมายที่เครือข่ายต้องการบรรลุชัดเจนก็จะเป็นเสมือนเข็มทิศนำทางให้สมาชิกในเครือข่ายได้เข้าใจตรงกัน และเดินไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่หลงใช้เวลาและทรัพยากรกับภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของเครือข่าย

(๓) กระบวนการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ เครือข่ายต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งจะแสดงออกให้ปรากฏได้อย่างชัดเจนในวาระที่จะต้องเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจหากเครือข่ายได้มีโอกาสในการเสนอความคิดเห็น และให้สิทธิในการตัดสินใจแก่สมาชิกอย่างเป็นอิสระเต็มที่แล้ว ย่อมบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการเป็นเครือข่ายในกระบวนการที่ต่างไปจากองค์กรที่มีการฝากอำนาจสิทธิขาดในการคิดและตัดสินใจไว้กับบุคคลเพียงคนเดียว หรือกับกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่งที่มีได้แสดงถึงโอกาสและสิทธิของสมาชิกทั้งหมด ผลจากการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจนี้จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ของหมู่สมาชิกที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการระดมสรรพกำลัง เมื่อเครือข่ายมีความต้องการ

(๔) ลักษณะกิจกรรมและความต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่ระบุว่าเป็นกิจกรรมเครือข่าย โดยที่มีหน่วยงานเจ้าภาพเป็นผู้จัดให้ภาคีสมาชิกได้มาพบปะกันอยู่ในหลาย ๆ เวที ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่าย แต่หลังจากนั้น เครือข่ายที่จะมีความเข้มแข็งอยู่ได้ด้วยตนเองจะต้องพยายามพัฒนาไปสู่การคิดและดำเนินกิจกรรมด้วยเครือข่ายเองเป็นหลัก โดยไม่ต้องรอว่าจะมีผู้มาจัดการให้จึงจะเกิดกิจกรรมของเครือข่ายได้ ซึ่งเป็นลักษณะของการพึ่งพิงภายนอกที่ไม่ใช่การอยู่ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ความสม่ำเสมอต่อเนื่องของกิจกรรมเป็นสิ่งที่จะช่วยบอกถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายเข้มแข็งด้วยเช่นกัน

(๕) แหล่งของทรัพยากร/ศักยภาพ ทรัพยากรที่เครือข่ายยังต้องรอคอยผู้รู้และพึ่งพิงทรัพยากรจากภายนอก ทรัพยากรนั้น เครือข่ายก็จะได้ชื่อว่าอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การที่เครือข่ายสามารถแสวงหาและดึงทรัพยากร/ศักยภาพที่มีอยู่ภายใต้เครือข่ายมาใช้ได้มากเพียงไร ความเข้มแข็งของเครือข่ายก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เพราะการกระทำเช่นนั้นนอกจากแสดงถึงการพึ่งพาตนเองได้แล้ว จะยังเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับสิ่งที่สมาชิกเป็นและที่เครือข่ายมีอยู่อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามควรเข้าใจตรงกันว่าการแสวงหาทรัพยากร/ศักยภาพจากภายในนี้ ไม่ได้หมายความว่าเครือข่ายจะปฏิเสธการสนับสนุนจากภายนอกโดยสิ้นเชิง เพียงแต่ให้สมาชิกทุกคนตระหนักว่า เครือข่ายต้องมุ่งพึ่งพาตนเอง ก่อนนึกถึงการช่วยเหลือจากภายนอก

๖) การเรียนรู้ และนวัตกรรม แม้ว่าจำนวนของสมาชิกในเครือข่ายจะทำให้เห็นภาพของขนาดเครือข่ายในเชิงปริมาณ แต่ความเข้มแข็งของเครือข่ายต้องดูที่คุณภาพประกอบและเป็นคุณภาพที่มีความหมายมากกว่าเป็นเพียงการบวกรวมเชิงปริมาณนั้น หมายถึงว่า ความหลากหลายที่มารวมกันของสมาชิกก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่สามารถนำไปสู่การพัฒนา จนเกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมตามมา คุณภาพใหม่ที่

เกิดขึ้นนี้ จึงอาจเป็นสิ่งที่เหล่าสมาชิกเกิดเป็นการเรียนรู้ขึ้นในตนเอง อันเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม หรืออาจเป็นผลปรากฏรูปธรรมในกิจกรรมที่มีพัฒนาการไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงการเป็นนวัตกรรมต้นแบบ ให้กับผู้อื่นต่อไป ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ความร่วมมือขององค์กรสมาชิก/สมาชิก การมี คณะกรรมการที่เต็มใจเข้ามาทำงาน องค์กรสมาชิกมีความผูกพันกันทำงานด้วยใจ มีความเอื้ออาทรเป็นการ ทำงานแบบเพื่อนไม่ใช้การบังคับบัญชา

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

๒.๔.๑ ความหมายของผู้สูงอายุ

คำว่า ผู้สูงอายุ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Elderly person เป็นสภาวะของบุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ มีเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดร่วมด้วย เป็นวัยที่เกิด การเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล วัยสูงอายุเป็นระยะสุดท้ายของชีวิตอาจยาวนาน ๑๐-๒๐ ปี หรือมากกว่านั้น ถ้ามีการเตรียมตัวเตรียมใจก่อน เข้าสู่วัยนี้มาตั้งแต่วัยกลางคน จะสามารถปรับตัวรับบทบาทวัยสูงอายุได้สมควรแก่ฐานะ ซึ่งเกณฑ์การตัดสิน ความชรา (cut - off point) อยู่ที่ ๖๐ ปี ที่ใช้กำหนดผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเป็นคนชรา หรือผู้สูงอายุ ซึ่งส่วน ใหญ่จะเป็นเกณฑ์ที่อิงกลุ่มประเทศโลกที่สาม

๒.๔.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีที่อธิบายถึงการสูงอายุนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๓ ทฤษฎีดังต่อไปนี้^{๔๓}

๑. ทฤษฎีทางชีววิทยา ได้อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงของ โครงสร้างของอวัยวะต่าง ๆ ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค พบว่า ในทุกระดับของ ชีวิตวิทยาตั้งแต่เซลล์ เนื้อเยื่อ อวัยวะ ระบบอวัยวะจะต้องมีการเสื่อมและการตายเกิดขึ้น

๒. ทฤษฎีทางจิตวิทยา เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของ ผู้สูงอายุนั้น เป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำและการรับรู้แรงจูงใจ รวมทั้ง สังคมที่อยู่อาศัย และประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคลจะผลักดันให้มีบุคลิกแตกต่างกันไป และมนุษย์จะมี ช่วงการเปลี่ยนแปลงคือ ช่วงต่อของชีวิตซึ่งล้วนแต่เป็นภาวะวิกฤต การที่บุคคลสามารถผ่านช่วงวิกฤตในชีวิต แต่ละระยะได้ดีเพียงใด ก็จะส่งผลถึงการพัฒนาบุคลิกภาพในอนาคต คือ การเป็นผู้สูงอายุด้วย

๓. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสถานะทาง สังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาในแต่ละบุคคล และสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการปรับตัว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะทำให้สถานะของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎี ทางสังคมแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

๓.๑) ทฤษฎีไร้ภาระผูกพัน อธิบายว่าการละบทบาททางสังคม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อ ทั้งสองฝ่ายคือ ได้ให้คนในวัยหนุ่มสาวที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ สำหรับผู้สูงอายุเองก็จะได้

^{๔๓} สุวดี เบญจวงศ์, “ผู้สูงอายุ คนแก่และคนชรา : มิติทางสังคมและวัฒนธรรม”, มนุษยสังขมสาร (ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๑), หน้า ๕๔-๖๐.

เตรียมตัวรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ และความแตกต่างในบุคลิกภาพไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ

๓.๒) ทฤษฎีกิจกรรม กล่าวถึง การมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม และความพึงพอใจในชีวิต เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานะทางสังคมจะลดลง บทบาทเก่าจะถูกถอดถอนตัวออกไป ดังนั้น ผู้สูงอายุควรมีกิจกรรมต่อเนื่อง จากวัยที่ผ่านมา ควรพอใจในการร่วมกิจกรรม สนใจและร่วมเป็นสมาชิกในกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ ทำให้มีสุขภาพดีทั้งใจและกาย กิจกรรมจึงมีความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

๓.๓) ทฤษฎีความต่อเนื่อง ได้มาจากการนำทฤษฎีไว้ภาวะผูกพันและทฤษฎีกิจกรรม มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปใหม่เป็นทฤษฎีความต่อเนื่องที่สามารถอธิบายชีวิตที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ คือการที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในบั้นปลายชีวิตได้นั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ และรูปแบบการดำเนินชีวิตเดิมของผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาทในสังคม จะมีความสุขเมื่อได้ร่วมกิจกรรมเหมือนในวัยหนุ่มสาว และผู้สูงอายุที่ไม่ชอบการเข้าร่วมสังคมมาก่อนก็จะมีมีความสุขในการแยกตัวเองในวัยสูงอายุ

๒.๔.๓ การเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ

จากทฤษฎีการสูงอายุที่กล่าวข้างต้น ได้อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติ จากวัยมิใช่จากการเป็นโรค การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางด้านพันธุกรรม โภชนาการ การพักผ่อน การออกกำลังกาย และสิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนแปลงในช่วงสุดท้ายของชีวิตที่มีลักษณะการพัฒนาการไปในทางตรงกันข้ามกับวัยเด็ก ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายไปในทางเสื่อมมากกว่าในด้านการเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้แก่ การเปลี่ยนแปลงระบบผิวหนัง ระบบประสาท ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบการไหลเวียนของโลหิต ระบบการหายใจและระบบทางเดินอาหาร

๒. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ มักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคม ด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาการออกจากงาน ต้องสูญเสียอำนาจ บทบาทหน้าที่ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเครียด ถ้าไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ เมื่อมีวัยสูงขึ้น พฤติกรรมของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไป เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้หลงลืม สับสนได้ง่าย ในวัยนี้จะต้องพบกับการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ในช่วงชีวิตคือ การขาดคู่ชีวิต ซึ่งเป็นผลทำให้ภาวะจิตใจของผู้สูงอายุได้รับการกระทบกระเทือน การอยู่โดยขาดคู่คิดจะทำให้จิตใจหดหู่ และเพื่อนฝูงวัยเดียวกันก็มักจะล้มหายตายจากไป ที่เหลือก็ขาดการติดต่อ เนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย จึงต้องอยู่แบบเหงา ๆ ซึ่งภาวะแบบนี้ผู้สูงอายุจะท้อแท้ มักมีอาการมึนงงเฉื่อย โกรธง่าย สิ้นหวัง และอาจจะเป็นเหตุให้การทำงานของระบบต่าง ๆ อ่อนล้าลงอีกได้

๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ออกมาคล้ายคลึงกัน ได้แก่

๑) สนใจตนเองมากเป็นพิเศษ

๒) แสลงอน ใจน้อย ทิฐิ มีความรู้สึกไวต่อคำพูดและเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่แสดงออกโดยการไม่พูด เจ็บเฉย

๓) สนใจกับบุคคลในทางที่จะเอาใจตน

๔) รำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตและชอบเปรียบเทียบเสมอ

๕) มีความวิตกกังวล ทุกข์ร้อน ห่วงใยบุตรหลานและครอบครัวมาก

๖) กลัวถูกทอดทิ้ง ว้าเหว

จากทฤษฎีผู้สูงอายุข้างต้น ทั้งทฤษฎีทางชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยาได้อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลง ๓ ด้านด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจะมีลักษณะไปในทางเสื่อมมากกว่าการเสริมสร้าง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์และการปรับตัว และมักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคมด้วย ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมจะเป็นลักษณะที่ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้ มีผลทำให้รู้สึกขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

๒.๔.๔ ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง โดยทั่วไปความต้องการของผู้สูงอายุพอสรุปได้ดังนี้^{๔๔}

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร การขับถ่าย การพักผ่อนนอนหลับ การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมตามฤดูกาล และต้องการการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

๒. ความต้องการทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจและการให้อภัย

๓. ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น

๔. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตนเอง ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมและทำบุญ รวมทั้งเป็นค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย

ในทำนองเดียวกัน การตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ครอบครัวควรให้การตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนี้

๑. ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย โดยดูแลเอาใจใส่เรื่องการรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ จัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมปลอดภัย จัดหาเครื่องนุ่งห่มให้เหมาะสมตามฤดูกาล แบ่งเบาภาระงานในบ้าน พาผู้สูงอายุไปรับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอจัดหาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ เช่น แวนตา ไม้เท้า เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น

๒. ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ โดยเอาใจใส่พูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ให้ความรัก ความเคารพ ยกย่อง ยอมรับนับถือ ฟังผู้สูงอายุเล่าประสบการณ์ชีวิต ให้ความสำคัญกับ

^{๔๔} บังอร ธรรมศิริ, ผู้สูงอายุในสังคมไทย, รายงานการวิจัย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙), หน้า ๔๗-๔๘.

ผู้สูงอายุ เช่น การจัดงานวันเกิด การพาผู้สูงอายุไปท่องเที่ยวตามโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม การแสดงให้เห็นความสำคัญของวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

๓. ตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม โดยแสดงความยินดีที่จะพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสมตามที่ต้องการ และพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและสังคมที่เหมาะสมตามกำลังความสามารถที่จะทำได้ เช่น เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

๔. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจโดยรับภาระค่าใช้จ่าย การดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือในด้านการเงินอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ไม่ควรให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการหาเงินเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง รวมทั้งบุตรหลานหรือครอบครัวไม่ควรเบียดเบียนด้านการเงินกับผู้สูงอายุ เมื่อผู้สูงอายุมีข้อจำกัดด้านการเงิน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

๒.๕.๑ การศึกษาตลอดชีวิต

แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่ต้องการให้บุคคลเรียนรู้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ และได้รับโอกาสทางการศึกษาในทุกช่วงวัย การศึกษาตลอดชีวิตจึงครอบคลุมการเรียนรู้ทุกรูปแบบและเกิดขึ้นได้หลายวิธี นอกเหนือจากหลักสูตรการเรียนรู้ที่เป็นทางการในระบบการศึกษาแบบเป็นทางการ โดยเป็นการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการที่สามารถลดต้นทุนการเรียนรู้ ลดระยะเวลาการศึกษา และเพิ่มผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ รวมถึงมีมาตรฐานและผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ โดยมีหลักการสำคัญ^{๔๕} ได้แก่

๑. เป็นการเรียนเพื่อรู้ โดยบุคคลจะผสมผสานความรู้ทั่วไปที่กว้างขวางจากการเรียนรู้ทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาตนเองเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒. เป็นการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง หรือเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะหรือความเชี่ยวชาญให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำเนินชีวิตหรือการทำงาน

๓. เป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน โดยมุ่งส่งเสริมให้บุคคลเข้าใจผู้อื่นและตระหนักถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การสร้างความร่วมมือและการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ

๔. เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต หรือเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือความเจริญก้าวหน้าของบุคคล

หลักการศึกษาดูตลอดชีวิตให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยการส่งเสริมการศึกษาดูตลอดชีวิตให้ได้ผลจะต้องส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้มีลักษณะเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต ด้วยการสร้างแรงจูงใจในการที่จะเรียนรู้ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ เหตุผลและความจำเป็นในการศึกษาดูตลอดชีวิตและตั้งใจที่จะเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องผู้เรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้หรือการแสวงหาความรู้หรือวิธีการเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กับการส่งเสริมนิสัยการศึกษาดูตลอดชีวิตเป็นสำคัญ

^{๔๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓)

ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้^{๔๖}

๑. เป็นผู้ที่เข้าใจและตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการดำเนินชีวิต

๒. เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๓. เป็นผู้ที่มีความตั้งใจและมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๔. เป็นผู้ที่มีเจตคติต่อการเรียนรู้และเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๕. เป็นผู้ที่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการศึกษตลอดชีวิต อาทิ ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ปฏิบัติได้จริง ความพร้อมที่จะเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การศึกษตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีความต่อเนื่องในทุกช่วงของชีวิต ครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความตั้งใจและความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อมุ่งไปสู่สัมฤทธิ์ผลที่บุคคลได้ตั้งเป้าหมายไว้เป็นสำคัญ

๒.๕.๒ การศึกษานอกระบบ

การจัดการศึกษานอกระบบเกิดจากแนวคิดของนักการศึกษาสำคัญ ๒ คน คือ Fraire และ Ivan Elich ซึ่งเห็นว่า การจัดการศึกษาในระบบยังมีอาจตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น การจัดการศึกษานอกระบบจึงเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน หรือมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถเรียนได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียนเหมือนที่ผ่านมา^{๔๗} การศึกษานอกระบบจึงเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นด้วยการบูรณาการเนื้อหากับวิถีชีวิต เน้นการคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค และพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในการคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรค เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่จะคอยชี้แนะและให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าหมาย

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จึงเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

^{๔๖} Knapper, C. and Cropley, A. J. *Lifelong learning in higher education*. (London : Kogan, 2000)

^{๔๗} อัมพร พงษ์กั้งสนานันท์, “การพัฒนาแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษตลอดชีวิต”, *วิทยานพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, ๒๕๕๐)

๑. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้สอนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ

๒. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และจัดสภาพแวดล้อมที่สะดวกและเอื้อต่อการเรียนรู้

๓. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เป็นผลมาจากการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยมีรูปแบบวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา

๒.๕.๓ การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล จากประสบการณ์การทำงาน บุคคล ครอบครัว สังคม และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลเป็นสำคัญ โดยมีลักษณะการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและไม่มีข้อจำกัดทั้งในด้านหลักสูตร เวลา และสถานที่ และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต^{๔๘}

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเอง นอกเหนือการเรียนรู้ในระบบการศึกษาแบบเป็นทางการ ในมิติของบุคคลหรือผู้เรียน การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมที่แต่ละบุคคลจะต้องเผชิญในการดำรงชีวิตประจำวันด้วยวิธีการที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยผลของการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของบุคคล และสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการสร้างความหมายตามความเข้าใจของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ กระบวนการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต และในมิติของผู้จัดการเรียนรู้หรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนควบคุมวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม รวมถึงประสบการณ์รอบข้างที่ผู้เรียนต้องเผชิญในแต่ละวันซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและเกิดจากการจัดสภาพการเรียนรู้

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้จากวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ๓ ประการ ดังนี้^{๔๙}

๑. การเรียนรู้จากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันและนำไปสู่การเรียนรู้โดยบังเอิญของแต่ละบุคคล หากบุคคลไม่ได้นำไปตีความหรือคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ดังกล่าวจะกลายเป็นประสบการณ์เฉพาะของบุคคล

๒. การเรียนรู้จากการตีความ ซึ่งเกิดจากกระบวนการคิดวิเคราะห์จากประสบการณ์เดิมของบุคคลจาก ๓ องค์ประกอบ กล่าวคือ เนื้อหา (Content) บริบท (Context) และประสบการณ์ของบุคคล

^{๔๘} Cedefop, J. Terminology of European education and training : a selection of 130 term. ^{๒nd} ed. (Luxembourg : Publications Office, 2014)

^{๔๙} คมกฤษ จันทร์จร, การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑)

(Experience) ดังนั้น การตีความจึงหมายถึง การที่บุคคลเข้าใจด้วยตนเองในความหมายในสถานการณ์การ เรียนรู้นั้น ๆ

๓. ความเข้าใจจากภายใน (Making sense) อันเป็นผลจากกระบวนการรับรู้ที่เกิดขึ้น จากการตีความ การยอมรับ และความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ ความเข้าใจจากภายในของบุคคลเป็นผล จากการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวของบุคคลเพื่อให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ที่เป็นอยู่

ดังนั้น การจัดแบ่งประเภทการศึกษาตามอรรถาธิบายจึงมักแบ่งตามวิธีการเรียนรู้ของบุคคลเป็น สำคัญ โดยแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ประกอบด้วย

๑. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed learning) เป็นการเรียนรู้ที่กำหนดโดย ผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจที่จะเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนมีจุดหมายบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการเรียนรู้และ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลในเวลาต่อมา

๒. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental learning) เป็นประสบการณ์ในการ เรียนรู้ที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจหรือความต้องการของผู้เรียน หากได้รับประสบการณ์จะทำให้บุคคลเกิดการ เรียนรู้อย่างโดยมิได้ตั้งใจขึ้นมา

๓. การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน (Tacit learning) เป็นการรับรู้ในคุณค่า ค่านิยม พฤติกรรมหรือทักษะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ในชีวิตประจำวัน ที่ บุคคลใดเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในรูปแบบที่หลากหลายตามสภาพการณ์ของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า การศึกษาตามอรรถาธิบายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต โดยเป็นรูปแบบการ เรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล ผู้เรียนจะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจกับตนเอง จากการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ และการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้เรียน สามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ กำหนดวิธีการและกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความ เหมาะสมของแต่ละบุคคล

จากการประมวลแนวคิดและทฤษฎีการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาธิบาย จะเห็นได้ว่า การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต ที่ มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตนเองและความเจริญก้าวหน้าของบุคคล ทั้งนี้ การจัดการศึกษาทั้งสองลักษณะมี รูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น เพื่อมุ่งสนองตอบความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย เป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาทั้งสองลักษณะ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ โดยผู้สอนมีบทบาท สำคัญในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจ จากภายในและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๒.๕.๔ หลักการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

บุคคลในทุกช่วงวัย มีความจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาตนเอง ตอบสนองความอยากรู้อยาก เห็น และความต้องการจำเป็นในการทำกิจกรรมบางอย่าง รวมทั้งเพื่อแลกเปลี่ยนความสนใจกับบุคคลอื่น ซึ่ง หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอรรถาธิบายสำหรับผู้สูงอายุ ได้รับอิทธิพลสำคัญมา จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และด้านสังคมที่เกิดขึ้นโดยตรงกับผู้สูงอายุ มีข้อเสนอหลักการ จัด การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุไว้มากมาย อย่างไรก็ตาม หลักการจัดการศึกษานอกระบบ วิทยาลัยและการศึกษาตามอรรถาธิบายสำหรับผู้สูงอายุ ต้องยึดหลักความต้องการทางด้านการศึกษา (Education

Needs) ของผู้สูงอายุ โดยควรจัดให้ผู้สูงอายุเกิดความต้องการที่เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม (Social Participation) และการพัฒนาศักยภาพ (Self-actualization) ผู้สูงอายุ ซึ่งหลักการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุตามแนวคิดของ McClusky^{๕๐} มี ๕ ประการประกอบด้วย

๑. ความต้องการความรู้เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ในสังคม (Coping Needs) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย การปรับตัวทางด้านจิตใจ สังคม ร่างกาย และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ด้วยดี

๒. ความต้องการทักษะในการสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมได้ (Expressive Needs) ทักษะเหล่านี้ อาทิ ทักษะการเข้าร่วมกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์กับบุคคล รวมไปถึงงานอดิเรก เป็นต้น

๓. ความต้องการความรู้เพื่อสามารถถ่ายทอดให้สังคม (Contributive Needs) ได้แก่ ความรู้และทักษะ เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่สังคม อาทิ ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอด อบรม และข้อมูลเกี่ยวกับอาสาสมัครกิจกรรมต่าง ๆ

๔. ความต้องการในการควบคุมสภาพแวดล้อม (Influence Needs) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับชุมชน และสภาพแวดล้อมรอบตัว ความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าใจการเปลี่ยนแปลงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้

๕. ความต้องการความรู้ที่พัฒนาตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม (Transcendence Needs) ได้แก่ ความรู้และการศึกษาที่จัดในรูปแบบต่าง ๆ ให้เกิดความพึงพอใจหลังจากการเกษียณ

Knowles^{๕๑} ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่เรียกว่า ศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) ว่า ผู้ใหญ่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้คิดริเริ่มวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ของตน ระบุวัตถุประสงค์และกำหนดแผนการเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้นั้นด้วยตนเองทั้งหมด ด้วยการช่วยเหลือจากผู้อำนวยการความสะดวกหรือเพื่อนร่วมทางการเรียนรู้ มีหลักการที่สำคัญ ๔ ข้อ ดังนี้

๑. มโนภาพต่อตนเอง (Self-concept) มโนทัศน์การรับรู้ของตนเองของผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงจากผู้ที่มีบุคลิกภาพต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่ผู้ที่สามารถนำตนเอง สามารถชี้แนะและควบคุมตนเองได้

๒. ประสบการณ์ (Experience) ผู้ใหญ่สะสมประสบการณ์ความรู้มากมาย จนสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้อันทรงคุณค่า โดยถือว่าประสบการณ์เป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าของการเรียนรู้

๓. ความพร้อม (Readiness) ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งไปสู่ภาระงานตามบทบาทหน้าที่ของตนในสังคมพร้อมที่จะเรียนรู้ เมื่อรู้สึกว่สิ่งนั้นจำเป็นในการดำรงชีวิต

^{๕๐} McClusky, H.Y., **Education for Aging: The Scope of the Field and Perspection for the Future.**In S.M. Grabowski, & W.D. Mason (Eds.), Learning for Aging. WashingtonD.C. : Adult Education Association of U.S.A. Syracuse : ERIC Clearing house for Adult Education, 1975

^{๕๑} Knowles, Malclom S.,**The Modern Practice of Adult Education.**(New York : Cambridge,The Adult Education Company, ๑๙๘๐)

๔. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to learn) ผู้ใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงจาก ผู้ที่มุ่งนำความรู้ไปใช้ในอนาคต สูการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน และแนวทางการเรียนรู้เปลี่ยนจากเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การลงมือปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง โดยยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถนำมาพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุได้ โดยต้องยึดหลักการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในวัยของตนได้เป็นอย่างดี และต้องตอบสนองปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ซึ่งเสนอว่าบุคคลต้องเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา อันสอดคล้องกับความต้องการ (Needs) ของผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่กิจกรรมการศึกษาด้านความรู้พื้นฐาน เพื่อให้เกิดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต กิจกรรมด้านการฝึกทักษะ เพื่อให้ความรู้และทักษะอาชีพ สร้างรายได้ ก่อให้เกิดการพึ่งตนเอง และกิจกรรมด้านข่าวสารข้อมูล ซึ่งเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๒.๕.๕ การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุด้านการเรียนรู้

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ^{๕๒} พุทธศักราช ๒๕๔๖ กำหนดสิทธิผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเรียนรู้ไว้ในมาตรา ๑๑ (๒) โดยระบุว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง กรส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านการศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งปัจจุบันสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตลอดจนการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข การเรียนรู้จึงถือได้ว่าเป็นก้าวแรกของการพัฒนาตนเอง ซึ่งสำคัญยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิต การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด และการกระทำ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากการการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การถาม การใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

การเรียนรู้ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ หรือจากประสบการณ์ที่ผู้อื่นนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิต เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต

ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้

การเรียนรู้ทำให้คนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิต การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ตามความสนใจอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จะช่วยให้มีความรอบรู้และรู้เท่าทันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม สามารถนำความรู้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อีกทั้งคนที่มีความรู้จะสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีอิสระในการคิด และสามารถพึ่งพาตนเองได้

^{๕๒} สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖. (กรุงเทพมหานคร : เจ.เอส.การพิมพ์, ๒๕๔๗)

การเรียนรู้เป็นเรื่องจำเป็นและเป็นประโยชน์สำหรับคนทุกวัยรวมทั้งผู้สูงอายุ เพราะนอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยบรรเทาปัญหา ทำให้มองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเท่าทันแล้ว ยังเป็นการใช้ความคิดในเชิงสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนาสมอง ลดความเสี่ยงของอาการสมองเสื่อมและภาวะซึมเศร้า ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ประเภทของการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้

การเรียนรู้สามารถจำแนกออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่

๑. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจหรือความต้องการของบุคคล แต่เมื่อได้รับประสบการณ์ก็จะทำให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้บางอย่างขึ้นมาโดยไม่ได้ตั้งใจ

๒. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจเพราะมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว

๓. การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนรู้จากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน

๔. การเรียนรู้จากสถานศึกษา องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. การเรียนรู้จากการตีความ เกิดจากกระบวนการคิดวิเคราะห์จากประสบการณ์เดิมของบุคคล

การเรียนรู้ดังกล่าว สามารถเรียนรู้ได้หลายวิธี ทั้งจากประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติ การดำเนินชีวิตประจำวัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยี หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากสถานศึกษา เป็นต้น

๒.๕.๖ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช ๒๕๔๖ มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

๑. ในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของ “ผู้สูงอายุ” ไว้ว่า หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

๒. ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วเป็นกรณีพิเศษ

๒.๒ การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

๒.๓ การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

๒.๔ การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

๒.๕ การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น ๆ

๒.๖ การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

๒.๗ การยกเว้นหรือลดหย่อนค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

๒.๘ การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์ด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

๒.๙ การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางแก้ไขปัญหา

๒.๑๐ การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

๒.๑๑ การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๒.๑๒ การสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี

๒.๑๓ การอื่นตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ประกาศกำหนดการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนดังกล่าวให้ดำเนินการให้โดยไม่คิดมูลค่า หรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

๓. การได้สิทธิหรือประโยชน์ของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น

๔. ให้จัดตั้งกองทุนเรียกว่ากองทุนผู้สูงอายุเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุ ซึ่งกองทุนดังกล่าว ประกอบด้วย

๔.๑ เงินทุนประเดิมที่รัฐจัดสรรให้

๔.๒ เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี

๔.๓ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้

๔.๔ เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ

๔.๕ เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมาย

๔.๖ ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน เงินและดอกผลดังกล่าวนี้ไม่

หักเก็บเป็นรายได้ของแผ่นดิน

๕. สำหรับกรณีที่มีผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่กองทุน ผู้บริจาคมีสิทธินำไปลดหย่อนในการเรียกเก็บภาษีเงินได้

๖. ในกรณีที่ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพผู้นั้นจะได้รับการลดหย่อนภาษี ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

๒.๕.๗ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔)

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ^{๕๓} ได้จัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุภายใต้ปรัชญาการสร้างหลักประกันในวัยผู้สูงอายุที่เน้นกระบวนการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมโดยให้ผู้สูงอายุมีสถานะดีทั้งสุขภาพกายและจิต อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่นอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตัวเองได้ มีส่วนร่วม และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของครอบครัวและชุมชน ซึ่งในแผนฉบับนี้ประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ๓ มาตรการหลัก ได้แก่

๑.๑ มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

^{๕๓} คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๓๐-๓๕.

- ๑.๒ มาตรการการให้การศึกษและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๑.๓ มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรี
- ผู้สูงอายุ
๒. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ มาตรการหลัก ได้แก่
- ๒.๑ มาตรการส่งเสริมความรู้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเอง
- ๒.๒ มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
- ๒.๓ มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
- ๒.๔ มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
- ๒.๕ มาตรการส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ
- ๒.๖ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย
๓. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก ได้แก่
- ๓.๑ มาตรการคุ้มครองด้านรายได้
- ๓.๒ มาตรการหลักประกันด้านสุขภาพ
- ๓.๓ มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง
- ๓.๔ มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน
๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๒ มาตรการหลัก ได้แก่
- ๔.๑ มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ
- ๔.๒ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
๕. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก ได้แก่
- ๕.๑ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ
- ๕.๒ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุโดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม
- ๕.๓ มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
- ๕.๔ มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย
- ยุทธศาสตร์ทั้ง ๕ ด้านในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) นี้ มีความสำคัญต่อทุกคนในสังคมที่มีความผูกพันกับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม และที่จะต้องเข้าสู่ระยะวัยสูงอายุตามวงจรชีวิต ดังนั้น ยุทธศาสตร์และมาตรการที่แผนผู้สูงอายุได้กำหนดขึ้น จึงเป็นใน

ลักษณะของการเตรียมความพร้อมของประชากรผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ การสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ จึงเห็นได้ว่าแผนดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน เพื่อให้งานด้านผู้สูงอายุมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

จากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๕๔} ได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ ประโยชน์ โครงสร้าง หลักการบริหารงาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จ ดังนี้

๒.๖.๑ การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

“โรงเรียนผู้สูงอายุ” เป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุหลายแห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการหรือตั้งอยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ภายในวัด บางแห่งใช้บ้านของผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นสถานที่ดำเนินการการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในระยะแรก อาจเป็นเพียงการรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แล้วจึงค่อยๆ มีรูปแบบชัดเจนขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นการขยายกิจกรรมจากที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม (ศาลาสว่างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคารความดี เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ไว้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปีหรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ ๑ วัน

สำหรับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้สูงอายุดังกล่าว มี ๖ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
๒. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ
๓. เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
๔. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
๕. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ
๖. เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไป

ส่วนประโยชน์ของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้น แบ่งออกเป็น ๒ กรณี คือ ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ และประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

^{๕๔} กรมกิจการผู้สูงอายุ, *การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ*, (กรุงเทพมหานคร : กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๐)

ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ ได้แก่

๑. ด้านสุขภาพร่างกาย ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย ลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น อายุยืน
๒. ด้านจิตใจ ช่วยให้คลายเหงา จิตใจกระชุ่มกระชวย สดชื่น รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่า ความสามารถของตนเอง มีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง
๓. ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม
๔. ด้านจิตปัญญา รู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามวัย
๕. ด้านเศรษฐกิจ เรียนรู้ทักษะทางด้านอาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ ช่วยเหลือตนเองต่อไป

ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ได้แก่

๑. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นพื้นที่เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบทอดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
๒. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น “เวที” ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม รวมทั้งอาจเป็นแรงผลักดันให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในชุมชน

๒.๖.๒ โครงสร้างของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

๑. **ที่ปรึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ** การตั้งที่ปรึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นกลยุทธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีส่วนร่วมในการรับรู้การดำเนินงานของโรงเรียน และเป็น “ใบเบิกทาง” ให้แก่การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลต่อการสร้างความน่าเชื่อถือในการทำงาน และถือเป็นการสร้างพันธมิตรในการทำงานชั้นเยี่ยม ที่ปรึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ อาจเป็นฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายฆราวาส เช่น นายอำเภอ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการหรือข้าราชการเกษียณ เป็นต้น
๒. **ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ** องค์ประกอบนี้ เป็นส่วนสำคัญมากและถือเป็น “หัวใจ” ของการขับเคลื่อนงาน ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นแกนนำที่เป็นผู้ริเริ่มงานของโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานงานและรังสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

๓. **คณะกรรมการและแกนนำร่วมขับเคลื่อน** ถือเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขของความสำเร็จ เพราะกลไกหลักในการเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ การกำหนดจำนวนคณะกรรมการหรือแกนนำร่วมขับเคลื่อนขึ้นอยู่กับภาระงานที่ หรือแบ่งงานภายในโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่ง

๔. **ทีมวิทยากรจิตอาสา** เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นประการหนึ่งของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพราะใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเป็นตัวตั้งขับเคลื่อน ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น วิทยากรจากสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ข้าราชการบำนาญ พระสงฆ์ รวมถึงการขอความอนุเคราะห์วิทยากรจิตอาสาจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในลักษณะเครือข่ายทางสังคม เช่น กศน. ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

โรงพยาบาล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

๒.๖.๓ การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ใช้หลัก ๕ ก ซึ่งประกอบด้วย

ก ๑ : กลุ่ม ต้องสร้างการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นกลุ่มแกนนำ คณะทำงาน และกลุ่มสมาชิก หรือกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการทำงาน ในขั้นนี้อาจมีกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นกลุ่มก้อนได้หลายวิธี เช่น การเปิดรับสมัครสมาชิกหรือนักเรียนผู้สูงอายุ การต่อยอดจากกลุ่มเดิมที่เคยมีอยู่ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ การสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสมาชิก อาทิ มีสัญลักษณ์โรงเรียนผู้สูงอายุมีเสื้อสัญลักษณ์ของนักเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น

ก ๒ : กรรมการ ถือเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่ม ให้การทำงานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ควรสร้างกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยกันขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ

ก ๓ : กติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน ต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในโรงเรียนผู้สูงอายุ เหมือนเป็นสัญญาใจที่มีต่อกันว่าจะร่วมกันยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งจะเป็แนวทางที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน แม้ว่าเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุดใหม่จะยังคงมีแนวทางการทำงานเดิมให้เห็นและพัฒนาต่อยอดได้

ก ๔ : กิจกรรม ในระยะเริ่มแรกอาจเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น การจัดให้มาพบปะกันทุกเดือน มีกิจกรรมร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการรูปแบบอื่น ๆ กิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับเด็กและเยาวชนหรือการรวมกลุ่ม ออกกำลังกาย เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น จึงเคลื่อนไปสู่การทำกิจกรรมที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น การบูรณาการโรงเรียนผู้สูงอายุเข้ากับการทำงานของ “ธนาคารความดี”

ก ๕ : กองทุน การขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมั่นคงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการทางงบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้วยตนเอง วิธีการทางงบประมาณเข้ากองทุนของกลุ่ม อาจจำแนกได้เป็น การสร้างกองทุนของตนเองการเก็บค่าสมาชิก การขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน แหล่งทุนต่าง ๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสุขภาพตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม งบประมาณไม่ใช่หัวใจของการขับเคลื่อนงานได้เท่ากับการมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะที่จะสร้างสรรค์สวัสดิการทางสังคมในการดูแลผู้สูงอายุ

๒.๖.๔ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบ ๖ ประการดังนี้

๑. มีผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ทุ่มเท เสียสละ และมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้นำทางด้านจิตใจ เช่น พระภิกษุ เพราะมีผลโดยตรงต่อการสร้าง

ศรัทธาให้เกิดขึ้นทั้งแก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของโรงเรียน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของความร่วมมือและการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

๒. มีเป้าหมายชัดเจนและมีภารกิจตรงต่อเนือง การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนถือเป็นการกำหนดทิศทางการทำงานที่สร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่คณะกรรมการหรือแกนนำ จะเป็นพลังที่เข้มแข็งในการทำงานร่วมกันและการจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ถือเป็นกลไกในการเชื่อมโยงความเป็นกลุ่ม และความเป็นชุมชนของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการขับเคลื่อนงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้บรรลุผล

๓. มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน กลไกที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมประจำเดือน การสร้างเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันดำเนินงาน

๔. มีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง อาจพิจารณาได้ ๒ ระดับ คือ การสร้างเครือข่ายทางสังคมภายในกลุ่มหรือในหมู่สมาชิกของโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน เช่น ในรูปแบบคณะกรรมการ หรือการมีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน และการให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เพื่อประสานพลังในการทำงานร่วมกัน

๕. มีการเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการทบทวนตนเองและสรุปบทเรียนในการทำงานเป็นระยะ เรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น และนำมาพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

๖. มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริม การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ การประสานเครือข่าย เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่จะผลักดันให้การเคลื่อนไหวงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้ และดำเนินการไปอย่างราบรื่น

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบนั้น ได้มีผู้สนใจทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละท่านได้ศึกษาในประเด็นที่ใกล้เคียงและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

กฤษฎณา คิตดี^{๕๕} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบคือ (๑) สภาพแวดล้อมบรรยากาศของการเรียนรู้ (๒) ปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนรู้ (๓) กระบวนการเรียนรู้ และ (๔) ผลผลิตของการเรียนรู้ ๒) รูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย (๑) เป้าหมายของการประเมิน (๒) สิ่งที่มีประเมิน (๓) วิธีการประเมิน และ (๔) วิธีการตัดสิน ความจริงแล้วการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สิ่งที่มีประเมิน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนของครู วิธีประเมินโดยเพื่อนครู ส่วนวิธีการตัดสินใช้การเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมภาระที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ ๓) จากการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

^{๕๕} กฤษฎณา คิตดี, การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, **ปริญาญาคุศตรศษฏีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ครูมีพัฒนาการของการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ ๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ (๒) โดยภาพรวมครูมีทัศนคติที่ดี ส่วนการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (๓) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับว่าการประเมินผลที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการปฏิบัติและด้านงบประมาณ และ (๔) ผลการประเมินมีความถูกต้อง

พระราชปรียัติ (สฤษดี ประชาตุ)^{๕๖} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีโครงสร้างการบริหารงานวิชาการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ แต่มีจุดเด่นคือ วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือมุ่งให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนา และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการบริหารงานด้านอื่น ๆ คือ ด้านการบริหารบุคลากรทางวิชาการ ที่ต้องกระจายกำลังคนไปตามวิทยาเขตทั่วประเทศ ทำให้แต่ละวิทยาเขตต้องเร่งสร้างบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งต้องเสริมสร้างระบบการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของมหาวิทยาลัยให้รวดเร็วและทั่วถึง สำหรับด้านหลักสูตรและการวัดผลประเมินผลของมหาวิทยาลัยที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้พบว่ามี การจำกัดให้จัดหลักสูตรเฉพาะทาง จึงไม่สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป จึงมีจุดอ่อนอยู่ตรงที่การจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับปริญญาตรีแทนการพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในด้านพระพุทธศาสนาและการวัดประเมินผลที่กระจายไปตามวิทยาเขต ไม่มีการจัดระบบมาตรฐานของมหาวิทยาลัยได้ สำหรับการบริหารงานวิชาการที่ได้รับผลจากมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานบุคลากร ทำให้มีจุดอ่อนที่จะต้องพัฒนาอย่างรีบด่วนคือ การเพิ่มพูนองค์ความรู้ในระดับปริญญาที่สูงขึ้น และตำแหน่งทางวิชาการ เนื่องจากมาตราในหมวด ๒ ของพระราชบัญญัติได้ลือเนื้อความของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานการอุดมศึกษา

เตือนใจ รักษาพงศ์^{๕๗} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบหลัก คือ ๑. การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศการสอน ๒. กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุนโยบาย การพัฒนาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้และการเรียนรู้ ๓. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้างและการวัดผล

^{๕๖} พระราชปรียัติ (สฤษดี ประชาตุ), การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙)

^{๕๗} เตือนใจ รักษาพงศ์, การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, *ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑)

บรรจง เจริญสุข^{๕๘} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีสถานภาพการบริหารสถานศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ส่วนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน พบว่า รูปแบบซึ่งเป็นวิธีการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วย ภารกิจสถานศึกษา ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป แต่ละด้านประกอบด้วย ภารกิจการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ๖ หลัก ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ปฏิภาณ มหรรณานิบัติ^{๕๙} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการของทุกภารกิจอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก โดยภารกิจงานด้านหลักสูตรมีรายละเอียดของภารกิจ ๔ ประการ ด้านการเรียนการสอนมี ๔ ประการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษามี ๔ ประการ และด้านการประชุมอบรมสัมมนาวิชาการมี ๓ ประการ ส่วนด้านหน้าที่การบริหารงานวิชาการ โดยด้านหน้าที่การวางแผนมีรายละเอียดของหน้าที่ ๔ ประการ ด้านหน้าที่การจัดหน่วยงานและจัดบุคลากรมี ๕ ประการ ด้านหน้าที่การนำมี ๕ ประการ และด้านหน้าที่ควบคุมมี ๔ ประการ ๒) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการมีองค์ประกอบหลักอยู่ ๔ ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่ ๑ แนวคิดพื้นฐานประกอบด้วย ความนำ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ ๒ องค์การบริหารประกอบด้วย คณะผู้บริหาร ๓ ระดับ ผู้บริหารระดับสูง คณะกรรมการ หน้าที่การบริหาร ภารกิจบริการ และรายละเอียดของภารกิจการบริหารงานวิชาการ ส่วนที่ ๓ เจ็อนไขปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบ และส่วนที่ ๔ ปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข ๓) ผลการศึกษาคความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง รูปแบบเป็นการวางกรอบไว้กว้าง ๆ เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

พิสิฐ เทพไกรวัล^{๖๐} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย กระบวนการสร้างเครือข่าย ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ๒) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ๓) ขั้นสร้างพันธมิตรร่วมกัน ๔) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ๕) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ ๖) ขั้นรักษาความสัมพันธ์

^{๕๘} บรรจง เจริญสุข, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน, **ปรัชญาคุณิบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒)

^{๕๙} ปฏิภาณ มหรรณานิบัติ, การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรคุณิบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๔)

^{๖๐} พิสิฐ เทพไกรวัล, การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุณิบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔)

อย่างต่อเนื่อง ส่วนองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ๑) ลักษณะหรือกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย ๒) ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา ๓) เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ๔) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ของเครือข่าย ๕) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย และ ๖) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล ผลการทดลองใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ พบว่า กลุ่มบุคคล หน่วยงาน/องค์กร ที่สมัครใจ รวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มผู้นำชุมชน สถาบันทางศาสนา สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มศิษย์เก่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงพยาบาลชุมชน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทเพื่อทราบจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไปแล้วสรุปรวมจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน มีโครงการเกิดขึ้นหลายโครงการในโรงเรียนทั้ง ๒ แห่ง การดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นในหนึ่งปีการศึกษา ผลการประเมินโครงการพบว่า ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคลและบริหารทั่วไป และส่งผลกระทบต่อนักเรียนตามขอบข่ายที่คาดหวังสูงกว่าปีที่ผ่านมา

วิทยา จันทรแดง^{๖๑} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็งได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็งคือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน

Keamey^{๖๒} ได้ศึกษาการสร้างรูปแบบการพัฒนางานวิจัยและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนางานวิจัยและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์มี ๓ ด้านที่เป็นปัจจัยหลักคือ ด้านบุคลิกลักษณะ ประกอบด้วย ความสนใจการงาน ความคิดสร้างสรรค์ความเป็นอิสระทางวิชาการ ด้านความรู้ ประกอบด้วย พื้นฐานความรู้ โอกาสในการศึกษา การตระหนักในการให้คำปรึกษา และให้ความร่วมมือที่เหมาะสม ด้านทักษะ ประกอบด้วย ความพร้อมด้านสุขภาพจิต ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านการจัดองค์การ และทักษะด้านการอ่าน (Articulation) ซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนางานด้านวิชาการและวิจัย

^{๖๑} วิทยา จันทรแดง, ดร., การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคกลางตอนบน, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).

^{๖๒} Kearney, R.T., **A model for nurse faculty research productivity**, [CD-ROM]. Abstract from : Database : Abstracts interaction Issue : 48 08a. publication Number : AAI 8724920, 2010

สำหรับคณาจารย์ คือ ๑. กฎระเบียบ นโยบายของสถาบัน ๒. การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารด้วยการจัด
ภาระการสอนที่เหมาะสม การให้งบประมาณสนับสนุน การพัฒนาบุคลากร ๓. การจัดสรรงบประมาณให้ ๔.
การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

จารีรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ^{๒๓} ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อ
การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน :กรณีศึกษาพื้นที่
ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอิสาน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของหลักก่อ
ปริญานิยม หรือการใช้หลักการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็น
ประจำและต่อเนื่องนั้น เป็นการคาดหวังให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ของการประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ที่ปรับจากเดิม จากที่เคยเป็นวัฒนธรรมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบบแนวดิ่ง และมัก
เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว โดยแต่เดิมชุมชนมักเข้าร่วมประชุมเพื่อมารับแจ้งข่าวสาร หรือมารับนโยบาย
การบริจาคสนับสนุน ปรับมาเป็น วัฒนธรรมแห่งความสัมพันธ์แบบแนวราบ ที่ทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน ร่วม
แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันอย่างเสมอภาค เคียงบ่าเคียงไหล่

นลินี เรื่องฤทธิศักดิ์^{๒๔} ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็น
หุ้นส่วนทางสังคม ระหว่างประเทศขององค์การคนพิการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่ง
เอเชียและแปซิฟิก ผลการวิจัยพบว่า องค์การคนพิการแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ ๑) องค์การของคน
พิการ เป็นองค์การที่คนพิการจัดตั้งขึ้นและเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการ และ ๒) องค์การเพื่อคนพิการเป็น
องค์การที่จัดตั้งและบริหารงานโดยคนไม่พิการ องค์การของ/เพื่อคนพิการมีบทบาทด้านฟื้นฟูสมรรถภาพการ
พิทักษ์สิทธิและการให้โอกาส การสนับสนุนทางสังคม การประสานงาน การสร้างเครือข่ายและการสร้างการ
ตระหนักรู้ของสังคม โดยรูปแบบการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมขององค์การและเพื่อคนพิการ อยู่บน
พื้นฐานของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การสนับสนุนองค์การ การสร้างพันธมิตร และการสร้างความร่วมมือโดย
มีคนพิการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา จากกรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก
เป็นองค์การเพื่อคนพิการที่ดำเนินการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ผ่านการ
ดำเนินงาน ๓ กิจกรรมหลักคือ การประสานเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือ การสนับสนุนข้อมูล และการ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-to South
Cooperation) เพื่อสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมขององค์การ
เครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในและต่างประเทศ นอกจากนี้ แนวทางการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคม
ระหว่างประเทศของศูนย์ฯ คือ ๑) การพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร ๒) การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์การ
สมาชิก และ ๓) การพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือการจัดทำ

^{๒๓} จารีรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ, โครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน
ระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขต
การเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอิสาน, **รายงานวิจัยฉบับย่อ**, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๖).

^{๒๔} นลินี เรื่องฤทธิศักดิ์, รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่าง
ประเทศขององค์การคนพิการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก, **วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

ยุทธศาสตร์และพัฒนาระบบบริหารการจัดการความรู้และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปคือ ควรศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์การของคณพิการ ศึกษาสถานการณ์การเคลื่อนไหวของคณพิการ โดยเฉพาะด้านการค้นหาค้นหาองค์การที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับองค์การคณพิการ

ปิยฉัตร วงศาโรจน์^{๖๕} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรต่อการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน อยู่ในระดับมากโดยเฉพาะในเรื่องของการประสานงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูล ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มประชากรต่อการรับรู้ถึงกิจกรรมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย อยู่ในระดับมากโดยเฉพาะในเรื่องของการแบ่งบทบาทหน้าที่ นอกจากนี้ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรต่อแนวทางในการดำเนินการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย และความคิดเห็นของประชากรต่อการสร้างเครือข่ายและการรับรู้กิจกรรมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชากรต่อแนวทางในการดำเนินการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ กลุ่มสมาชิกในเครือข่ายควรตกลงกันถึงเป้าหมายที่ชัดเจนทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ศึกษาชุมชนให้ชัดเจนถึงปัญหาและความต้องการและควรมีส่วนร่วมกันในการทำงานทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังควรมีการจัดสรรบุคลากรในการทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการเพิ่มเติม เนื่องจากเด็กยังได้รับการช่วยเหลือ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และสุดท้ายคือ ภาครัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการให้มากกว่าปัจจุบัน

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ดวงใจ คำคง^{๖๖} ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า ๑. ผู้สูงอายุในตำบลลำสินธุ์ มีอายุเฉลี่ย ๗๐.๒ ปี ครึ่งหนึ่งมีอายุ ๖๐ - ๖๙ ปี ๒. คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ๔ ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ๓. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่า ปัจจัยด้านอายุและสถานภาพหม้าย มีผลทางลบ ส่วนสถานภาพสมรสมีผลทางบวก

เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์^{๖๗} ได้วิจัยเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภัยทางสังคมเป็นปัญหาที่มีอยู่จริง และเกิดในทุกพื้นที่ โดยปัญหาเรื่องภัยด้านจิตใจเป็นปัญหาที่มีอยู่สูงกว่าภัยอื่นๆ และภัยด้านทรัพย์สิน เป็นอันดับรองลงมา โดยภัยด้านร่างกายยังพบไม่สูงนักและผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ประสบภัยทางสังคมด้านร่างกาย ด้านการถูกบังคับ ด้านการหลอกลวงทรัพย์สิน การถูกละเลย สูงกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมโดยเฉพาะในเขตเมือง ที่โครงสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลอย่าง

^{๖๕} ปิยฉัตร วงศาโรจน์, การศึกษาแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐).

^{๖๖} ดวงใจ คำคง, ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๓).

^{๖๗} เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์, การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ, รายงานการวิจัย, (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๗)

สำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครประสบภัยทางสังคมมากกว่าพื้นที่อื่น ๒) ปัญหาภัยทางสังคม เป็นปัญหาที่ยังซ่อนอยู่ โดยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทำอะไรเมื่อประสบภัยทางสังคม เพราะไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร รองลงมาคือ คิดว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องใหญ่ และคิดว่าคนอื่นคิดว่าคงช่วยอะไรไม่ได้ และที่ไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากคนอื่นเพราะกลัวไม่มีคนเลียงดู เพราะการอยู่ในภาวะพึ่งพิง การไม่มีความรู้ถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือ และที่สำคัญการมองว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องใหญ่ ทำให้ปัญหาเรื่องนี้ไม่ถูกรับรู้ทางสังคม ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย คือ ให้มีองค์กรหรือมาตรการเฉพาะในเชิงคุ้มครองสิทธิและการคุ้มครองภัยทางสังคมอย่างจริงจัง และจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มโอกาสการทำงานในการสร้างหลักประกันด้านรายได้ ส่วนข้อเสนอแนะในระดับหน่วยปฏิบัติการคือ จัดโครงการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของคนต่างวัย ส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นจัดให้บริการสวัสดิการรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสม และ รมรณงค์ให้ความรู้ความเข้าใจและลดความเสี่ยงในเรื่องภัยสังคมแก่ผู้สูงอายุ

ยุพิน ทรัพย์แก้ว^{๖๘} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ๑. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ร้อยละ ๙๓.๓๓ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ๒. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้ง ๔ ด้านพบว่า ๑) ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระของลูกหลาน มีสุขภาพกายที่ดี สมบูรณ์ แข็งแรง การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ อากาศดีขึ้น ๒) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ มั่นใจ ความจำและสมาธิดีขึ้น ๓) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ได้เพื่อน รอยยิ้ม ความสบายใจ และความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ และ ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้รับข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ร่วมกิจกรรมนันทนาการและการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์^{๖๙} ได้วิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยเชิงรุก มี ๔ ยุทธศาสตร์ ๑๓ แนวทาง คือ ๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ได้แก่ การส่งเสริมการเจริญพันธุ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อวางแผนกลยุทธ์รองรับแต่ละกลุ่ม การส่งเสริมผู้สูงอายุยุคใหม่ “ล้ำพั้ง แต่สุขใจ ใช้เทคโนโลยี” และ การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุตามศักยภาพ/ความสนใจ ๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การนำ “การออกแบบสำหรับทุกคนในสังคม” มาประยุกต์ใช้ การใช้เศรษฐกิจกระตุ้นและสนับสนุนการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ การสร้างหลักประกันรายได้ให้ผู้สูงอายุ การพัฒนากฎหมายกตัญญู และการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยชุมชน/อปท. และ ๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำและรับรองมาตรฐานบุคลากรและสถานพยาบาลด้านผู้สูงอายุ การพัฒนาบุคลากรมืออาชีพด้านผู้สูงอายุ ซึ่งยุทธศาสตร์ทั้ง ๔ ข้อ ควรมีการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ โดยผลักดันเป็นวาระแห่งชาติ ใช้กลไกขับเคลื่อนจากทุกฝ่าย และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณในการสนับสนุน

^{๖๘} ยุพิน ทรัพย์แก้ว, การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช, วารสารการพยาบาลและการศึกษา, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๕๙)

^{๖๙} ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย, รายงานการวิจัย, (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๗)

สุทธิพงศ์ บุญผดุง^{๗๐} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑) ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตพบว่า ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านความก้าวหน้า อ่างกว้าง และปัจจัยด้านความสุขกายสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิต ด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้าย ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ ๓) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ ๒ ต่อไป

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ^{๗๑} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน ประกอบด้วย หลักการและกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษา ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การสำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการ ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ๓) การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ๔) การกำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านกิจกรรมการศึกษานอกระบบและกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย ๕) การวัดและการประเมินผล และ ๖) การถอดบทเรียน โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงานไปสู่การปฏิบัติ มี ๔ ด้านคือ ๑) ด้านการกำหนดนโยบาย ๒) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ๓) ด้านการบูรณาการสู่การจัดการศึกษา และ ๔) ด้านงบประมาณ

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ^{๗๒} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ แบ่งเป็น ๕ รูปแบบ ประกอบด้วย ๑) รูปแบบมหาวิทยาลัยวันที่สาม ๒) รูปแบบศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ๓) รูปแบบเมืองและ

^{๗๐} สุทธิพงศ์ บุญผดุง, การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑), **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔).

^{๗๑} อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน, **รายงานการวิจัย**, (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๕๒)

^{๗๒} อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓)

ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ ๔) รูปแบบชมรมผู้สูงอายุหรือสโมสรผู้สูงอายุ และ ๕) รูปแบบการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุตามอัครยาศัย โดยแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ หลักสำคัญคือ ๑) การกำหนดเนื้อหา/กิจกรรมการเรียนรู้ ๒) การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ ๓) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ และ ๔) การวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพลัดพลัง

๒.๗.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

พวงนรินทร์ คำปุก^{๗๓} ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ในรูปแบบของชิปปโมเดล ๔ ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ผลการศึกษาจากแบบสอบถามพบว่า ด้านบริบท สภาพแวดล้อมทางสังคม ความชัดเจนของวัตถุประสงค์โครงการ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และกิจกรรม มีมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้า สถานที่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ มีการจัดการ ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล มีมากที่สุด และ ด้านผลผลิต ผลการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์พบว่า ด้านบริบท การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ มีความชัดเจนของวัตถุประสงค์โครงการและนโยบาย ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกิจกรรมและองค์ประกอบโครงการ ท้องถิ่นมีความพร้อมในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้านปัจจัยนำเข้า วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และเจ้าหน้าที่ บุคลากรมีความเพียงพอเหมาะสมต่อการดำเนินงาน ด้านกระบวนการ การประเมินในด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การดำเนินงาน แต่การติดตามประเมินผลยังมีจุดอ่อนในกระบวนการทำงานที่ค่อนข้างขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ด้านผลผลิต ผู้เข้าร่วมโครงการ มีความสุขและมีกำลังใจที่เข้มแข็งในการดำรงชีวิตในวัยชรา ส่งผลให้มีสุขภาพกายที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “แก่อย่างสง่า ชราอย่างมีคุณภาพ”

วรรณภา พรหมศวร และ ศุภรนิช วสุกาญจนเวช^{๗๔} ได้ศึกษาเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ มุมมองตามบริบทชุมชนท้องถิ่นสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษามุมมองเรื่องโรงเรียนผู้สูงอายุตามบริบทชุมชนท้องถิ่น สุรินทร์ โดยให้ความสำคัญและเน้นความจำเป็นของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดจนค้นหาคำว่าความหมายของโรงเรียนผู้สูงอายุเชิงวิพากษ์ของชุมชนท้องถิ่น และการจัดการให้เกิดเป็นรูปธรรมและยั่งยืน และปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในผลงานนวัตกรรมทางด้านการดูแลสุขภาพซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ โดยมาจากแนวคิดในการต้องการพัฒนางานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองนโยบายการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุภายใต้บริบทท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์โดยดำเนินการตามรายละเอียด ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และ

^{๗๓} พวงนรินทร์ คำปุก, ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย, บทความวิจัย รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๘)

^{๗๔} วรรณภา พรหมศวร และ ศุภรนิช วสุกาญจนเวช, โรงเรียนผู้สูงอายุ มุมมองตามบริบทชุมชนท้องถิ่นสุรินทร์, รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ ๘” (สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคาร, ๒๕๕๙)

กระบวนการพัฒนานวัตกรรมและการจัดการเพื่อการนำไปใช้และพัฒนา โดยการ ค้นหาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุในพื้นที่ จากนั้นก็จัดการประชุมร่วม ออกแบบกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ และวางแผนการปฏิบัติ กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ กระทั่งค้นพบคุณลักษณะของนวัตกรรมกับยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง มีการปรับระบบงานการดูแลจากเดิมที่เป็นการให้บริการเฉพาะในโรงพยาบาล หรือใน ชุมชน/หมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฝ่ายเดียว ปรับเป็นการดูแลในโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่มีจำนวนผู้สูงอายุ มาอยู่รวมกัน ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มป่วย เกิดผลลัพธ์และผลกระทบของนวัตกรรมกับการเพิ่ม คุณภาพบริการพยาบาล การลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพของประชาชนและการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของ ประเทศที่มีการดูแลสุขภาพประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้ปัจจัยเงื่อนไขของการพัฒนานวัตกรรม การมี ส่วนร่วม การนำใช้ทุนทางสังคม และนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุ

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ^{๗๔} ได้ศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและ ชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคูณลักษณะ โครงสร้างการบริหารของ โรงเรียนที่เป้นตัวอย่างที่ดี ๕ โรงเรียน ถอดแบบหลักสูตร สร้างและพัฒนาหลักสูตรตัวแบบ นำหลักสูตรตัว แบบไปใช้ทดลองใน ๔ โรงเรียน และประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรตัวแบบ และสร้างชุดความรู้สู่การพัฒนา เปนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นลักษณะกิจกรรมที่สถาบัน หน่วยงานหรือ ชุมชน จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุผ่านการถ่ายทอดความรู้แบบระบบที่ผู้สูงอายุเรียนรู้อย่าง สนุกสนานรื่นเริง นักเรียนสูงอายุที่ผานจากโรงเรียนเกิดทักษะด้านการดูแลตนเอง ควบคุมตนเอง และการ ฟังตนเองได้ในระดับมาก นอกนั้นเป็นทักษะในการพัฒนาความสามารถทางกาย จิต สังคมปัญญา และ เศรษฐกิจ หลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เนื้อหาความรู้ที่ผู้สูงอายุต้องรู้ ร้อยละ ๕๐ ควรรู้ ร้อยละ ๓๐ และอยากรู้ ร้อยละ ๒๐ ภายใต้ชั่วโมงเรียนไม่น้อยกว่า ๙๖ ชั่วโมง ขอเสนอแนะ สำหรับการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีศักยภาพโดยมีโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือคือ ควรกำหนดเป็น นโยบาย เพิ่มเป็นภารกิจท้องถิ่นให้รับผิดชอบจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖ มาตรา ๑๑ (๒) โดยให้ถือว่าเป้นองคประกอบสำคัญด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนั้น การดำเนินงาน โรงเรียนผู้สูงอายุควรบูรณาการระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าหน่วยงานใดในชุมชนเป็นผู้จัดตั้งและบริหาร จัดการ และควรพัฒนาถ่ายทอดเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการ ถ่ายทอดความรู้สำหรับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม

^{๗๔} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรม ถ่ายทอดความรู้. รายงานโครงการสร้างและจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบรองรับสังคมผู้สูงวัย, (สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส), กรุงเทพมหานคร : เจพรีนท์, ๒๕๖๐)

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ
โรงเรียนผู้สูงอายุ” ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธี
วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion โดย
ขณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัย

๑) ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม
เกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ
ผู้สูงอายุและแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่
เกี่ยวข้องวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ
โรงเรียนผู้สูงอายุ

๒) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการ
เสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยยกกร่างรูปแบบการจัดการ
เรียนรู้ จากการตัวแบบ (Model) โรงเรียนผู้สูงอายุ และผลการสังเคราะห์งานวิจัยในขั้นตอนที่ ๑ แล้ว
นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความ
สอดคล้องและความเป็นไปได้ ของรูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียน
ผู้สูงอายุ และแนวทางที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับและแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สภาพการจัดการศึกษา
ตลอดชีวิต ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุที่
ตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ แผนกิจกรรมกิจกรรมภายในโรงเรียน เกี่ยวกับการให้ความรู้ด้าน

ต่างๆ นันทนาการ ฝึกอาชีพ ถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร ธรรมชาติบำบัด กิจกรรมภายนอกโรงเรียน ศาสนาประเพณี ทัศนศึกษา อาสาสมัคร/บำเพ็ญประโยชน์ เยี่ยมเยียน ผู้สูงอายุๆ ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุการจัดการความเครียดและอารมณ์ ความมั่นคงแห่งชีวิต และสวัสดิการของผู้สูงอายุ เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ เพื่อตรวจสอบและประเมินรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคือ บุคคลที่อยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุ (วิทยาลัยผู้สูงอายุ) ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร จัดในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เขตพื้นที่๑๒ อำเภอ ในจังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๒๑ แห่ง ได้แก่

๑. นักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๒๑ แห่งๆ ละ ๓๐ คน รวม ๖๓๐ คน
๒. คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุ ๒๑ สาขาๆ ละ ๗ คน จำนวน ๑๔๗ คน
๓. คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางจำนวน ๑๓ คน
๔. คณะกรรมการติดตามและประเมินผลจำนวน ๗ คน

กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษาในแต่ละขั้นตอน

๑.) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ คือนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๒๑ แห่ง สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีจับฉลากโดยนำนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ๖๓๐ คน จับสลากเลือกมา จำนวน ๒๔๐ คน

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ คือนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๘ แห่ง เลือกจากพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จังหวัดพิจิตร ที่มีคะแนนประเมินตนเอง >๙๐ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ จำนวน ๒๔๐ คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๔๐ คน

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการประเมินรูปแบบด้านความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุจากตำแหน่งคณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุที่มีผลการประเมินสูงกว่า ๘๐ คะแนน ๘ แห่ง แห่งละ ๑ คน รวม ๘ คนและ กรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางจำนวน ๑ คน รวม ๙ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

๔) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการจัดการการสัมภาษณ์ เพื่อเสริมสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ เป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๓ คน ได้แก่ ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

(๒) กลุ่มผู้บริหาร คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกันนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน ตลอดจนสร้างเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๕ คน ได้แก่ ผู้แทนจาก ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ๒.สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตรเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ๓.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ๔.ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๕.วิทยาลัยชุมชนจังหวัดพิจิตร

(๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน ๓ คน ได้แก่ นักวิชาการ ๑ คน นักบริหารการศึกษา ๒ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๑. แบบสอบถามความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ๒. แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๓.แบบประเมินรูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ๔.แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ใช้สอบถามกลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับเรื่อง ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา

ตอนที่ ๒ ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. สุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต ๒. อาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ ๓. บริเวณโดยรอบอาคาร และสภาพแวดล้อม ๔. อาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะต่างๆ

๒) แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ ๑. วิชาชีวิต ประกอบด้วย ๑.๑หมวดวิชาสังคม ๑.๒.หมวดวิชาชีวิต และสุขภาพ ๑.๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๑.๔.หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ๑.๕.กิจกรรมนันทนาการ ๒. กลุ่มวิชาชีพ ประกอบด้วย ๒.๑ หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓. กลุ่มวิชาการ ประกอบด้วย ๓.๑ หมวดวิชาสังคม ๓.๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓.๓ หมวดวิชาและสุขภาพ รวมทั้งสิ้น ๖๖ ข้อ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะต่างๆ

๓) แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้ประเมิน แสดงความคิดเห็นถึงระดับความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับความคิดเห็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 30 ข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ลักษณะของแบบประเมินดังกล่าว แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้วิพากษ์หรือผู้ให้การประเมิน

ตอนที่ ๒ ความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะ

๔) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ

๒. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

(๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

(๒) กำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม ข้อคำถาม ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

(๓) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษา โดยให้ลงความเห็นความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับโครงสร้างเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน + ๑ ถ้าผู้เชี่ยวชาญ แน่ใจว่าข้อคำถามนั้น สอดคล้อง

ให้คะแนน ๐ ถ้าผู้เชี่ยวชาญ ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้น สอดคล้อง

ให้คะแนน - ๑ ถ้าผู้เชี่ยวชาญ แน่ใจว่าข้อคำถามนั้น ไม่สอดคล้อง

(๔) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

(๕) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค^๑

(๖) นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๒.๒ การสร้างและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

(๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

(๒) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมผลสรุปของข้อมูลจากแบบสอบถาม

(๓) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องของภาษาแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความถูกต้องเหมาะสม รวมถึงปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๒.๓ การสร้างและหาคุณภาพของแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

(๑) สร้างแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ ของรูปแบบ และแนวทางในแต่ละหัวข้อ

^๑ Cronbach, Lee Joseph, *Essentials of Psychological Testing*. (New York : Harper and Row, 1970), P.161.

(๒) เสนอแบบประเมินต้นแบบที่ใช้ในการจัดประชุมเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้อง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ ความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุ ตลอดจนโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อนำมาสังเคราะห์ กำหนดสร้างเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๒. เก็บรวบรวมข้อมูลในแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาสรุปผล แล้วนำผลสรุปไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง

๓. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมประชุม คอยสังเกตและจดบันทึก

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. แบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง ตาราง หรือแผนภูมิ

๑.๑ สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหา ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

๑.๒ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลเป็นความหมายโดยแบ่งความหมายของคะแนนเฉลี่ยออกเป็น ๕ ระดับ ซึ่งใช้เกณฑ์ของ ธานินทร์ ศิลป์จารุ^๒ ดังนี้

๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง	มีความต้องการ	อยู่ในระดับ	มากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๙	หมายถึง	มีความต้องการ	อยู่ในระดับ	มาก
๒.๕๐ - ๓.๔๙	หมายถึง	มีความต้องการ	อยู่ในระดับ	ปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๙	หมายถึง	มีความต้องการ	อยู่ในระดับ	น้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๙	หมายถึง	มีความต้องการ	อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

^๒ ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (นนทบุรี : เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.), ๒๕๕๕.

๒. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดย ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนกและจัดระบบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยายพร้อมสอดแทรกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ที่เป็นข้อความสำคัญ

๓. แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดย หาค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

ร้อยละ ๙๐ - ๑๐๐ หรือ ระดับ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความครอบคลุม อยู่ในระดับ มากที่สุด

ร้อยละ ๗๐ - ๘๙.๙๙ หรือ ระดับ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความครอบคลุม อยู่ในระดับ มาก

ร้อยละ ๖๐ - ๖๙.๙๙ หรือ ระดับ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความครอบคลุม อยู่ในระดับ ปานกลาง

ร้อยละ ๕๐ - ๕๙.๙๙ หรือ ระดับ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความครอบคลุม อยู่ในระดับ น้อย

ร้อยละ ๔๐ - ๔๙.๙๙ หรือ ระดับ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความครอบคลุม อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

โดยรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่เหมาะสม เป็นไปได้ และครอบคลุม จะต้องมีผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิจากการประชุมเชิงวิพากษ์อยู่ในระดับมากขึ้นไป (ร้อยละ ๗๐) จึงจะถือว่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ได้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ และ ๓) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๔.๑ ผลศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๔.๓ ผลการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๑) เชิงปริมาณ

๔.๑ ผลศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

๔.๑.๑ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามนักเรียน เรื่อง ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ผลการตอบของผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ความต้องการใน “การพัฒนา รูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” ดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ สถานภาพและผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติบรรยาย ได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้สูงอายุ
ในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑) เพศ		
๑. ชาย	๑๑๓	๔๗.๐๘
๒. หญิง	๑๒๗	๕๒.๙๒
	๒๔๐	๑๐๐.๐๐
๒) ระดับการศึกษา		
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๑๙	๙๑.๒๕
๒. ปริญญาตรี	๑๙	๗.๙๒
๓. สูงกว่าปริญญาตรี	๒	๐.๘๓
	๒๔๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๒๔๐ คน เป็นเพศชาย ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๘ เพศหญิง ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙๒ ต่ำ, ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๒๕, ปริญญาตรีจำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๙๒, สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓

ตอนที่ ๒ ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษา โดยศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ ๔ ด้าน ได้แก่ ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต ๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ ๓. ด้านบริเวณโดยรอบอาคาร ๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย แสดงด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และเพิ่มเติมในรูปแบบ ดังตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม
อาชีพผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต

ที่	ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๑.ด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต			
๑	ต้องการให้มีบริการตรวจสุขภาพเบื้องต้น ได้แก่ การคัดกรองโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง	๔.๖๕	๐.๔๘
๒	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีโรคเรื้อรัง	๔.๕๖	๐.๕๕
๓	ต้องการให้มีกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	๔.๔๓	๐.๗๒
๔	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมผ่อนคลายความเครียด	๔.๕๘	๐.๕๐
๕	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและผู้ดูแลหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง	๔.๕๓	๐.๕๐
๖	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุ	๔.๕๑	๐.๕๕
๗	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรังและการป้องกันภาวะแทรกซ้อน	๔.๕๕	๐.๕๑
๘	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัวอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ(อผส.) ผู้ที่เกี่ยวข้อง	๔.๕๑	๐.๕๒
๙	ต้องการให้มีการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน และผู้สูงอายุที่ติดเตียง	๔.๔๙	๐.๕๑
๑๐	ต้องการให้มีกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีความต้องการ	๔.๕๑	๐.๕๑
		๔.๕๓	๐.๕๔

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๓, = ๐.๕๔$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับดีขึ้นไปทั้ง ๑๐ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือต้องการให้มีบริการตรวจสุขภาพเบื้องต้น ได้แก่ การคัดกรองโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง ($\bar{X} = ๔.๖๕, S.D.= ๐.๔๘$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือต้องการให้มีกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๔.๔๓, S.D.= ๐.๗๒$)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ

ที่	ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ			
๑	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ หรือการลดรายจ่าย หรือการออม	๔.๔๙	๐.๖๓
๒	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่หลากหลายโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ทรัพยากร ที่มีอยู่ในท้องถิ่น	๔.๕๐	๐.๖๑
๓	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่มีวิทยากรเป็นจิตอาสาหรือผู้สูงอายุภายในชุมชน	๔.๕๕	๐.๕๕
๔	ต้องการให้มีกิจกรรมงานเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม งานเฉลิมฉลอง งานทางศาสนาของชุมชน	๔.๖๐	๐.๕๒
๕	ต้องการให้มีกิจกรรมให้การศึกษาหรือถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สูงอายุ	๔.๕๕	๐.๕๒
๖	ต้องการให้มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุในชุมชนให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคม	๔.๖๓	๐.๕๐
๗	ต้องการให้มีกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนานผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ	๔.๕๓	๐.๕๐
๘	ต้องการให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลผู้สูงอายุ ข้อมูลกลุ่มอาชีพและสังคม ข้อมูลอาสาสมัคร	๔.๕๐	๐.๕๑
๙	ต้องการให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ สามารถเข้าใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้	๔.๓๙	๐.๖๔
๑๐	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมทางสังคมโดยการมีส่วนร่วม หรือการสนับสนุนด้านต่างๆ	๔.๔๘	๐.๕๓
		๔.๕๒	๐.๕๖

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๒, S.D. = ๐.๕๖$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับดีขึ้นไปทั้ง ๑๐ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือต้องการให้มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุในชุมชนให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคม ($\bar{X} = ๔.๖๓, S.D. = ๐.๕๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือต้องการให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ สามารถเข้าใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ ($\bar{X} = ๔.๓๙, S.D. = ๐.๖๔$)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านบริเวณโดยรอบอาคารและด้านสภาพแวดล้อม

ที่	ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๓. ด้านบริเวณโดยรอบอาคารและด้านสภาพแวดล้อม			
๑	ต้องการให้มีสถานที่ตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจากชุมชนผู้สูงอายุ ไม่อยู่ในย่านที่มีเสียงอึกทึก หรือมีมลพิษ และมีเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าถึง ได้โดยสะดวก	๔.๔๘	๐.๕๒
๒	ต้องการให้มีพื้นที่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุภายนอกอาคาร มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและสามารถใช้งานได้ทุกกลุ่มสถานภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนมีพื้นผิวของพื้นที่ใช้งานที่มีความปลอดภัย	๔.๕๓	๐.๕๑
		๔.๕๔	๐.๕๑

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านบริเวณโดยรอบอาคาร และด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๕๔, S.D. = ๐.๕๑$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือต้องการให้มีพื้นที่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุภายนอกอาคาร มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและสามารถใช้งานได้ทุกกลุ่มสถานภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนมีพื้นผิวของพื้นที่ใช้งานที่มีความปลอดภัย ($\bar{X} = ๔.๕๓, S.D. = ๐.๕๑$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือต้องการให้มีสถานที่ตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจากชุมชนผู้สูงอายุ ไม่อยู่ในย่านที่มีเสียงอึกทึก หรือมีมลพิษ และมีเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าถึง ได้โดยสะดวก ($\bar{X} = ๔.๔๘, S.D. = ๐.๕๒$)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย

ที่	ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย			
๑	ต้องการให้มีสถานที่ตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจากชุมชนผู้สูงอายุ ไม่อยู่ในย่านที่มีเสียงอึกทึก หรือมีมลพิษ และมีเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าถึง ได้โดยสะดวก	๔.๖๓	๐.๕๑
๒	ต้องการให้มีตัวอาคารมีการเลือกใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีความมั่นคง แข็งแรง	๔.๕๔	๐.๕๒
๓	ต้องการให้มีการแบ่งพื้นที่ภายในที่เพียงพอกับการรวมกลุ่มและใช้งานของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม และมีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของ วัสดุและครุภัณฑ์ที่เป็นสัดส่วน ก่อให้เกิดความปลอดภัย	๔.๔๐	๐.๗๒

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ที่	ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย		
๔	มีห้องน้ำภายในอาคารโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือบริเวณโดยรอบอาคาร ที่อยู่ในมาตรฐานของผู้สูงอายุและผู้พิการ อย่างน้อย ๑ ห้องต่อชั้น ในระยะที่สามารถเข้าถึงได้	๔.๗๐	๐.๔๗
๕	ต้องการให้มีการจัดให้มีอุณภูมิในอาคารที่เหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีการระบายอากาศที่ดี จัดหาและติดตั้งพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศตามสมควร และมีแสงสว่างที่เพียงพอต่อการประกอบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ	๔.๕๗	๐.๕
๖	ต้องการให้มีทางเข้าอาคาร และประตูภายในอาคาร โรงเรียนผู้สูงอายุ มีความกว้างเพียงพอสำหรับรถเข็นคนพิการ ตลอดจนมีความต่อเนื่องระหว่างอาคารและจัดให้มีทางลาด ราวจับตามความเหมาะสม และสามารถใช้งานได้จริง	๔.๕๓	๐.๕
๗	ต้องการให้มีบริการแหล่งเรียนรู้ และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น	๔.๔๒	๐.๔๙
๘	ต้องการให้มีระบบสาธารณูปโภคและรักษาความปลอดภัยของอาคาร ตลอดจนบริเวณโดยรอบ	๔.๔๓	๐.๕
		๔.๕๓	๐.๕๔

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๓, S.D. = ๐.๕๔$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดไปทั้ง ๘ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีห้องน้ำภายในอาคารโรงเรียนผู้สูงอายุหรือบริเวณโดยรอบอาคาร ที่อยู่ในมาตรฐานของผู้สูงอายุและผู้พิการ อย่างน้อย ๑ ห้องต่อชั้น ในระยะที่สามารถเข้าถึงได้ ($\bar{X} = ๔.๗๐, S.D. = ๐.๔๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือต้องการให้มีการแบ่งพื้นที่ภายในที่เพียงพอกับการรวมกลุ่มและใช้งานของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม และมีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของ วัสดุและครุภัณฑ์ ที่เป็นสัดส่วน ก่อให้เกิดความปลอดภัย ($\bar{X} = ๔.๔๐, S.D. = ๐.๗๒$)

๔.๑.๒ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามนักเรียน เรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และเพิ่มเติมในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ สถานภาพและผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ ๔.๖

ตารางที่ ๔.๖ แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ยสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑) เพศ		
๑. ชาย	๑๑๑	๔๖.๒๕
๒. หญิง	๑๒๙	๕๓.๗๕
	๒๔๐	๑๐๐.๐๐
๒) ระดับการศึกษา		
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๑๑	๘๗.๙๒
๒. ปริญญาตรี	๒๗	๑๑.๒๕
๓. สูงกว่าปริญญาตรี	๒	๐.๘๓
	๒๔๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๒๔๐ คน เป็นเพศชาย ๑๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๒๕ เพศหญิง ๑๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๗๕, ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๙๒, ปริญญาตรีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๕, สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓

ตอนที่ ๒ ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ ๑. วิชาชีวิต ประกอบด้วย ๑.๑ หมวดวิชาสังคม ๑.๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ ๑.๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๑.๔.หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ๑.๕.กิจกรรมนันทนาการ ๒. กลุ่มวิชาชีพ ประกอบด้วย ๒.๑ หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓. กลุ่มวิชาการ ประกอบด้วย ๓.๑ หมวดวิชาสังคม ๓.๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓.๓ หมวดวิชาและสุขภาพ รวมทั้งสิ้น ๖๖ ข้อ แสดงด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ ๔.๗ - ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
วิชาชีวิต			
๑.หมวดวิชาสังคม			
๑.การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ			
๑	การเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ	๔.๖๘	๐.๔๗
๒	การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ	๔.๕๑	๐.๕๙
๓	กิจกรรมในวัยสูงอายุ	๔.๖๗	๐.๔๗
๔	การใช้ชีวิตร่วมกับคนหลายวัย	๔.๕๕	๐.๕๒

ตารางที่ ๔.๗ (ต่อ)

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	วิชาชีพ		
	๒.การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน		
๑	พัฒนาทักษะการพูด การฟัง การคิด	๔.๔๕	๐.๕๐
๒	พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา	๔.๕๐	๐.๕๐
		๔.๕๖	๐.๕๑

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุหมวดวิชาสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๖, S.D. = ๐.๕๑$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทั้ง ๖ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุ ด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ ($\bar{X} = ๔.๖๘, S.D. = ๐.๔๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนพัฒนาทักษะการพูด การฟัง การคิด ($\bar{X} = ๔.๔๕, S.D. = ๐.๕๐$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีพ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	วิชาชีพ		
	๒.หมวดวิชาชีพชีวิตและสุขภาพ		
	๑.สุขภาพกาย (๓ ข้อ)		
	๑.๑.อาหารและโภชนาการ		
๑	ความเข้าใจที่ดีต่อโภชนาการ และคุณลักษณะของโภชนาการที่ดี	๔.๕๐	๐.๕๒
๒	ผลการอาหารต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ	๔.๔๘	๐.๕๓
๓	อาหารที่ผู้สูงอายุควรบริโภคบ่อย อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง	๔.๔๒	๐.๕๑
๔	อาหารพื้นบ้านโภชนาการ	๔.๔๘	๐.๕๒
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)		
๑	การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ	๔.๖๓	๐.๕๐
๒	จุดมุ่งหมายของการออกกำลังกาย	๔.๖๑	๐.๕๔
๓	การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ	๔.๖๘	๐.๕๒
๔	การดูแลสุขภาพอนามัยตามบัญญัติ และการพักผ่อนที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ	๔.๕๔	๐.๕๕
	๑.๓.อารมณ์		
๑	การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ในวัยสูงอายุ	๔.๕๘	๐.๕๓

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ)

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	วิชาชีวิต		
	๒.การดูแลสุขภาพ		
๑	การแปรงฟัน การใช้ยาสีฟัน และการบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	๔.๔๘	๐.๕๐
๒	อาหารที่ควรบริโภคเพื่อสุขภาพช่องปาก	๔.๔๘	๐.๕๐
๓	สุขนิสัยสำหรับสุขภาพในช่องปาก	๔.๔๖	๐.๕๒
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)		
	๓.สุขภาพใจผู้สูงวัยอย่าให้เครียด		
๑	การจัดความวิตกกังวลสำหรับผู้สูงอายุเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ	๔.๔๓	๐.๕๓
๒	การใช้การป้องกัน	๔.๓๔	๐.๕๔
๓	การยอมรับในสภาพชีวิต สังหาร การปลง	๔.๓๒	๐.๕๐
๔	การใช้ทางจิตวิทยา	๔.๔๐	๐.๕๑
๕	การใช้วิธีทางศาสนา	๔.๕๔	๐.๕๕
๖	การวางอุเบกขา	๔.๕๑	๐.๕๓
๗	การใช้จิตภาวนา สมาธิ	๔.๔๘	๐.๕๘
	การบริหารสุขภาพจิตในวัยผู้สูงอายุ		
๘	-การยอมรับสภาพสังคม	๔.๕๕	๐.๕๒
	-การมองโลกในแง่ดี		
	-การหลีกเลี่ยงการอยู่คนเดียว		
		๔.๕๐	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐, S.D. = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดไปทั้ง ๑๗ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพสุขภาพกาย (๓ อ) การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง) การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๔.๖๘, S.D. = ๐.๕๒$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหมวดวิชาชีวิตและสุขภาพการดูแลสุขภาพการออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง) การยอมรับในสภาพชีวิต สังหาร การปลง ($\bar{X} = ๔.๓๒, S.D. = ๐.๕๐$)

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีพ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาชีพ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม			
๑.การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุ			
๑	การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก -การทำราวจับพยุงตัว -การเลือกใช้ส้วมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ	๔.๕๓	๐.๔๖
๒	-การปรับพื้นผิวสัมผัส -พื้นที่ผิวต่างระดับ -การปรับปรุงบันได ประตู -การจัดทำสัญญาณเตือนภัยสำหรับผู้สูงอายุ	๔.๔๖	๐.๕๐
		๔.๕๐	๐.๕๐

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุหมวดวิชาสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๖, S.D. = ๐.๕๑$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทั้ง ๒ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๑.การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ ($\bar{X} = ๔.๕๓, S.D. = ๐.๔๖$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหมวดวิชาสภาพแวดล้อมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การทำราวจับพยุงตัว การเลือกใช้ส้วมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การปรับพื้นผิวสัมผัส พื้นที่ผิวต่างระดับ การปรับปรุงบันได ประตู การจัดทำสัญญาณเตือนภัยสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๔.๔๖, S.D. = ๐.๕๐$)

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีพ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาชีพ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๔. หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา			
๑. การนำหลักศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน			
๑	การนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๔.๒๔	๐.๔๓
๒. การทำสมาธิวิปัสสนา			
๑	ประโยชน์ของการทำสมาธิ	๔.๒๓	๐.๔๒
๒	รูปแบบการทำสมาธิทั่วไป	๔.๖๒	๐.๕๑
๓	รูปแบบการทำสมาธิ เพื่อบำบัดกายและใจ	๔.๖๓	๐.๕๐
๓. การถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ			
๑	ภูมิปัญญาไทย	๔.๖๘	๐.๕๒
๒	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔.๖๐	๐.๕๔

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐$, $S.D. = ๐.๕๔$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทั้ง ๖ ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุภูมิปัญญาไทย ($\bar{X} = ๔.๖๘$, $S.D. = ๐.๕๒$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการทำสมาธิวิปัสสนาประโยชน์ของการทำสมาธิ ($\bar{X} = ๔.๒๓$, $S.D. = ๐.๔๒$)

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีพ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาชีพ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๕. กิจกรรมนันทนาการ			
๑. กิจกรรมเข้าจังหวะ			
๑	ลีลาศ / รำไทย / บาสะโลบ / อื่นๆ	๔.๖๑	๐.๕๔
๒. ดนตรี / ร้องเพลง			
๑	ประโยชน์ของดนตรี การเล่นดนตรี การร้องเพลง	๔.๔๘	๐.๕๐
๒	รูปแบบการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดกายและใจ	๔.๔๖	๐.๕๒
๓	พัฒนาทักษะในการร้อง การเล่นดนตรี	๔.๖๑	๐.๕๔

ตารางที่ ๔.๑๑ (ต่อ)

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาชีวิต	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๓.การออกกำลังกาย			
๑	การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	๔.๓๔	๐.๕๔
๒	พัฒนาทักษะการออกกำลังกาย	๔.๓๒	๐.๕๐
๓	การปั่นจักรยาน / การออกกำลังกายในน้ำ (ในพื้นที่ที่มีสถานที่ที่เหมาะสม ไม่เป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ)	๔.๔๐	๐.๕๑
๔.การนวดแผนไทย / ธรรมชาติบำบัด			
๑	ประโยชน์ของการนวด	๔.๕๑	๐.๕๓
๒	การนวดแผนไทยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (นวดให้ตนเอง, นวดให้ผู้อื่น)	๔.๔๘	๐.๕๘
๓	พัฒนาทักษะการนวดด้วยตนเองเพื่อสุขภาพกายใจ	๔.๕๕	๐.๕๒
๔	ประโยชน์ของสมุนไพร	๔.๖๑	๐.๕๔
๕	วาริบำบัด	๔.๕๓	๐.๕๐
		๔.๔๙	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุหมวดวิชากิจกรรมนันทนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๙, S.D. = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหมวดวิชากิจกรรมนันทนาการกิจกรรมเข้าจังหวะลีลาศ / รำไทย / บาสะโลบ / อื่นๆ ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๕๔$) ดนตรี / ร้องเพลงพัฒนาทักษะในการร้องการเล่นดนตรี ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๕๔$) การนวดแผนไทย / ธรรมชาติบำบัดประโยชน์ของสมุนไพร ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๕๔$) เท่ากันส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหมวดวิชากิจกรรมนันทนาการการออกกำลังกายพัฒนาทักษะการออกกำลังกาย ($\bar{X} = ๔.๓๒, S.D. = ๐.๕๐$)

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีพ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาชีพ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	วิชาชีพ ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ		
	๑.การฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย		
	หลักการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเกี่ยวกับรูปแบบระยะเวลา		
	ค่าตอบแทน สวัสดิการ		
๑	๑.๑การประกอบอาชีพในระบบ / นอกกระบบ	๔.๔๖	๐.๕๒
	๑.๒.แหล่งทุนของผู้สูงอายุ		
๒	การบริหารจัดการด้านการตลาดและการเงินของอาชีพเสริม	๔.๖๑	๐.๕๔
	๒.การจัดทำบัญชีครัวเรือน		
๑	การจัดทำบัญชีครัวเรือน	๔.๖๑	๐.๕๔
	๓.เศรษฐกิจพอเพียง		
๑	เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๖๓	๐.๕๐
๒	การใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๖๑	๐.๕๔
	๔.งานฝีมือต่างๆ		
๑	ศิลปะ / หัตถกรรม / อื่นๆ	๔.๖๑	๐.๕๔
		๔.๕๙	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๙, S.D. = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหมวดวิชาเศรษฐกิจ ๑.เศรษฐกิจพอเพียงเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๔.๖๓, S.D. = ๐.๕๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหมวดวิชาเศรษฐกิจ ๑.การฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายหลักการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเกี่ยวกับรูปแบบระยะเวลา ค่าตอบแทน สวัสดิการ ๑.๑การประกอบอาชีพในระบบ / นอกกระบบ ๑.๒.แหล่งทุนของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๔.๔๖, S.D. = ๐.๕๒$) รวมกลุ่มและใช้งานของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม และมีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของ วัสดุและครุภัณฑ์ ที่เป็นสัดส่วน ก่อให้เกิดความปลอดภัย ($\bar{X} = ๔.๔๖, S.D. = ๐.๕๒$)

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาการ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๑.หมวดวิชาสังคม			
๑.กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ			
ความรู้เบื้องต้นกฎหมายของผู้สูงอายุ เช่น พ.ร.บ ผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖			
๑	กฎหมายผู้สูงอายุ พินัยกรรม มรดก การทำสัญญาหรือนิติกรรมทางกฎหมายการโอนสิทธิ์	๔.๖๑	๐.๕๔
๒	สิทธิประโยชน์ทางกฎหมายของผู้สูงอายุ	๔.๕๘	๐.๕๓
๓	แหล่งให้บริการสิทธิประโยชน์ต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมช่องทางในการติดต่อ อาทิ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์	๔.๔๘	๐.๕๐
๒.จิตอาสาเพื่อชีวิตและสังคม			
๑	คุณค่าของผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม	๔.๖๑	๐.๕๔
การทำงานจิตอาสาความหมายของคำว่าจิตบริการ และจิตอาสา			
๒	ลักษณะของคนที่เป็นจิตอาสา กิจกรรมจิตอาสา ได้แก่ กิจกรรมทางสังคม ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรมบริจาค และกิจกรรมพัฒนา	๔.๔๓	๐.๕๓
๓.การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร			
๑	ประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ / Smart Phone เพื่อการสื่อสาร	๔.๓๑	๐.๕๐
๒	ประโยชน์และข้อควรระวังในการใช้สื่อออนไลน์	๔.๔๐	๐.๕๑
		๔.๔๙	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ ๑.หมวดวิชาสังคม ๑.กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๙, S.D. = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหมวด ๑.หมวดวิชาสังคม ๑.กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุความรู้เบื้องต้นกฎหมายของผู้สูงอายุ เช่น พ.ร.บ ผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖ กฎหมายผู้สูงอายุ พินัยกรรม มรดก การทำสัญญาหรือนิติกรรมทางกฎหมายการโอนสิทธิ์ ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๕๔$) และ ๒.จิตอาสาเพื่อชีวิตและสังคม คุณค่าของผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๕๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ๓.การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร ประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ / Smart Phone เพื่อการสื่อสาร ($\bar{X} = ๔.๓๑, S.D. = ๐.๕๐$)

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาการ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ			
๑.การออมในวัยสูงอายุ			
๑	ความหมายการออมและความสำคัญของเงินออม	๔.๖๑	๐.๕๔
๒	การเก็บออมด้วยตนเอง การทำบัญชีครัวเรือน การฝากเงินธนาคาร กองทุนผู้สูงอายุ	๔.๕๘	๐.๕๓
๓	การประกันชีวิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับประกันชีวิต	๔.๔๘	๐.๕๐
		๔.๔๙	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๙, S.D. = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหมวดวิชาเศรษฐกิจ การออมในวัยสูงอายุ ความหมายการออมและความสำคัญของเงินออม ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๕๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหมวดวิชาเศรษฐกิจ การออมในวัยสูงอายุ การประกันชีวิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับประกันชีวิต ($\bar{X} = ๔.๔๘, S.D. = ๐.๕๓$)

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาการ

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาการ	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๓.หมวดวิชาและสุขภาพ			
๑.โรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุ			
๑	โรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ สาเหตุ วิธีการป้องกัน ตัวอย่างโรคเรื้อรัง	๔.๖๓	๐.๕๐
๒	การเกิดภูมิแพ้ในผู้สูงอายุ	๔.๖๐	๐.๕๔
๓	การปฏิบัติตัวเบื้องต้น	๔.๖๗	๐.๕๒
ข้อควรระวังในการใช้ยา(หลักเบื้องต้น)			
๑	การใช้ยาให้ถูกวิธี และข้อควรระวังในการใช้	๔.๕๔	๐.๕๔
		๔.๖๑	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๑. หมอวิชาและสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๑, = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหมอวิชาและสุขภาพโรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุ การปฏิบัติตัวเบื้องต้น ($\bar{X} = ๔.๖๗, S.D. = ๐.๕๒$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือวิชาและสุขภาพข้อควรระวังในการใช้ยา(หลักเบื้องต้น)การใช้ยาให้ถูกวิธี และข้อควรระวังในการใช้ ($\bar{X} = ๔.๕๔, S.D. = ๐.๕๔$)

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิต

ที่	ระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิชาชีวิต	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	๑. หมอวิชาสังคม		
	๑. การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ		
๑	การเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ	๔.๔๐	๐.๗๒
๒	การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ	๔.๗๐	๐.๔๗
๓	กิจกรรมในวัยสูงอายุ	๔.๕๗	๐.๕
๔	การใช้ชีวิตร่วมกับคนหลายวัย	๔.๕๓	๐.๕
	๒. การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน		
๑	พัฒนาทักษะการพูด การฟัง การคิด	๔.๔๓	๐.๕
๒	พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา		
		๔.๕๓	๐.๕๔

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุวิชาชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๓, = ๐.๕๔$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทั้ง ๖ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ ($\bar{X} = ๔.๗๐, S.D. = ๐.๔๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ ($\bar{X} = ๔.๔๐, S.D. = ๐.๗๒$)

๒) เชิงคุณภาพ

๔.๒ ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ
 ขั้นตอนที่ ๑ ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะอย่างไรและวิธีการการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

ภาพที่ ๔.๑ ตัวแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ^๑

^๑กรมกิจการผู้สูงอายุ, คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร : กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๙) หน้า ๕

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงผลการเปรียบเทียบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุและหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

รายการ	หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	หลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร
ระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร	๔๘ ชั่วโมง	๑๐๘ ชั่วโมง
ระยะเวลาเรียนต่อวัน	๔ ชั่วโมง	๖ ชั่วโมง
จำนวนผู้เรียน	ไม่ควรเกิน ๒๕ คน	๓๐ คน
ความสอดคล้องของเนื้อหา	วิชาชีวิต ๕๐ % ๑.หมวดวิชาสังคม ๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ ๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๔.หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา	๑.ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย ๒.การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ๓.การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
	๕.กิจกรรมนันทนาการ (เลือกเสรี)	๔.การจัดการความเครียดและอารมณ์
	วิชาชีพ ๓๐ % ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ	๕.ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ
	๑.วิชาการ ๒๐ % ๑.หมวดวิชาสังคม ๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓.หมวดวิชาและสุขภาพ	๖.เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (การฝึกอาชีพภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ)

จากตาราง ๔.๑๗ แสดงผลการเปรียบเทียบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุและหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชน” ในด้าน ระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร ระยะเวลาเรียนต่อวัน จำนวนผู้เรียน และความสอดคล้องของเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรของ หลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร มาเพิ่มเติมในหัวข้อ

- ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย
- การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ
- การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
- การจัดการความเครียดและอารมณ์
- ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ
- เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (การฝึกอาชีพภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ) เพื่อ

ตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และกำหนดกรอบแนวคิดร่าง

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุของกรมกิจการผู้สูงอายุ มาพัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลักการวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหารายวิชา คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ การดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ชั้นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนำรูปแบบไปใช้ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๗ คน ประเมินตรวจสอบ ตามมาตรฐานการประเมินของ คณะกรรมการร่วมพัฒนามาตรฐานการประเมินทางการศึกษา (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation) ๔ ด้าน รวม ๓๐ ตัวบ่งชี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการใช้ประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้อง พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} > ๓.๕๐$, S.D. < ๑.๐๐) ไม่มีข้อใดที่มีค่าความสอดคล้องต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (พิจารณาค่าความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐ ขึ้นไป ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า ๑.๐๐) ดังตาราง

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงคะแนนผลการประเมินร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ๗ คน

ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			ผลการประเมิน
		$\sum X$	$\bar{X}$	S.D.	
การใช้ประโยชน์ (Utility)					
๑.	รูปแบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ตามความต้องการของหลักสูตรและผู้เรียนอย่างชัดเจน	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๒.	ผู้สอนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และประเมินผล เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้	๒๖	๓.๗๑	๐.๗๖	ผ่าน
๓.	รูปแบบ มีเนื้อหาสาระ ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	๒๕	๓.๕๗	๐.๙๘	ผ่าน
๔.	การกำหนดตัดสินคุณค่า ของผลการใช้รูปแบบกระทำอย่างรอบคอบและมีความชัดเจน	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๕.	การจัดรายงานผลการใช้รูปแบบ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๖.	รูปแบบ ทันต่อเวลาในการนำไปใช้ประโยชน์สำหรับผู้สนใจต้องการจะใช้	๒๖	๓.๗๑	๐.๗๖	ผ่าน
๗.	รูปแบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง ได้อย่างต่อเนื่อง	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			ผลการประเมิน
		$\sum X$	$\bar{X}$	S.D.	
ความเป็นไปได้ (Feasibility)					
๑.	ในทางปฏิบัติ รูปแบบสามารถดำเนินการได้ อย่างแท้จริง	๒๗	๓.๘๖	๐.๖๙	ผ่าน
๒.	กลุ่มเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือใน การนำรูปแบบไปใช้	๒๕	๓.๕๗	๐.๕๓	ผ่าน
๓.	รูปแบบให้ผลสารสนเทศที่คุ้มค่ากับทรัพยากร ดำเนินงานที่ต้องเสียไป	๒๕	๓.๕๗	๐.๕๓	ผ่าน
ความเหมาะสม (Propriety)					
๑.	รูปแบบจะช่วยให้ครูผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง ได้รับประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและมี ประสิทธิภาพ	๒๘	๔.๐๐	๐.๕๘	ผ่าน
๒.	รูปแบบมีรายละเอียดให้กับผู้ใช้ได้ทราบว่าจะ มีการประเมินอะไรประเมินอย่างไรประเมิน กับใครและเมื่อไร	๒๖	๓.๗๑	๐.๗๖	ผ่าน
๓.	การนำรูปแบบไปทดลองใช้คำนึงถึงสิทธิ ส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๔.	การนำรูปแบบไปทดลองใช้เคารพสิทธิในการ ปฏิสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้อง	๒๖	๓.๗๑	๐.๗๖	ผ่าน
๕.	การใช้รูปแบบเขียนรายงานทั้งส่วนที่เป็นจุด แข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นข้อค้นพบ อย่างแท้จริง	๒๕	๓.๕๗	๐.๗๙	ผ่าน
๖.	การใช้รูปแบบเปิดเผยข้อค้นพบอย่าง ตรงไปตรงมาโดยคำนึงถึงข้อจำกัดของผล ประเมินที่จะมีต่อผู้เกี่ยวข้อง	๒๖	๓.๗๑	๐.๙๕	ผ่าน
๗.	การใช้รูปแบบสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในการประเมินด้วยความเป็นธรรมและ โปร่งใส	๒๙	๔.๑๔	๐.๙๐	ผ่าน
๘.	การใช้รูปแบบจะต้องใช้ทรัพยากรอย่าง เหมาะสมกับวิธีการและมีความรับผิดชอบทาง จริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพในการใช้ ง่าย	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			ผลการประเมิน
		$\sum X$	$\bar{X}$	S.D.	
ความถูกต้อง (Accuracy)					
๑.	รูปแบบจัดทำเป็นเอกสารการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๒.	มีการศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดบริบทของรูปแบบอย่างเพียงพอ	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๓.	รูปแบบระบุวัตถุประสงค์และวิธีการไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ	๒๙	๔.๑๔	๐.๙๐	ผ่าน
๔.	รูปแบบระบุแหล่งข้อมูลหรือสารสนเทศที่ใช้ในการดำเนินการไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๕.	วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีความตรง	๒๗	๓.๘๖	๐.๙๐	ผ่าน
๖.	วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเที่ยง	๒๙	๔.๑๔	๐.๖๙	ผ่าน
๗.	การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์และการเขียนรายงานดำเนินการอย่างเป็นระบบ	๒๗	๓.๘๖	๐.๙๐	ผ่าน
๘.	การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเชิงปริมาณสามารถตอบคำถามการประเมินได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ	๒๖	๓.๗๑	๐.๙๕	ผ่าน
๙.	การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเชิงคุณภาพสามารถตอบคำถามการประเมินได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ	๒๖	๓.๗๑	๐.๙๕	ผ่าน
๑๐.	การสรุปผลการใช้รูปแบบดำเนินการอย่างสมเหตุสมผลโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	๒๖	๓.๗๑	๐.๙๕	ผ่าน
๑๑.	การจัดทำรายงานผลการใช้รูปแบบมีความชัดเจนเป็นปรนัยสะท้อนข้อค้นพบอย่างยุติธรรมตรงไปตรงมา	๒๕	๓.๕๗	๐.๗๙	ผ่าน

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			ผลการประเมิน
		$\sum X$	$\bar{X}$	S.D.	
๑๒	มีการประเมินอภิमानโดยการประเมินรูปแบบซ้ำเป็นระยะๆ ทั้งระหว่างการใช้และหลังการใช้รูปแบบ	๓๑	๔.๔๓	๐.๗๙	ผ่าน

ตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๗๕) ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๗$, S.D. = ๐.๖๖) ความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๗๖) ความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = ๐.๘๖) และภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} > ๓.๕๐$, S.D. < ๑.๐๐) ไม่มีข้อใดที่มีค่าความสอดคล้องต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (พิจารณาค่าความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐ ขึ้นไป ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า ๑.๐๐)

ขั้นตอนที่ ๒ ผลการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ ๑ ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะดังนี้

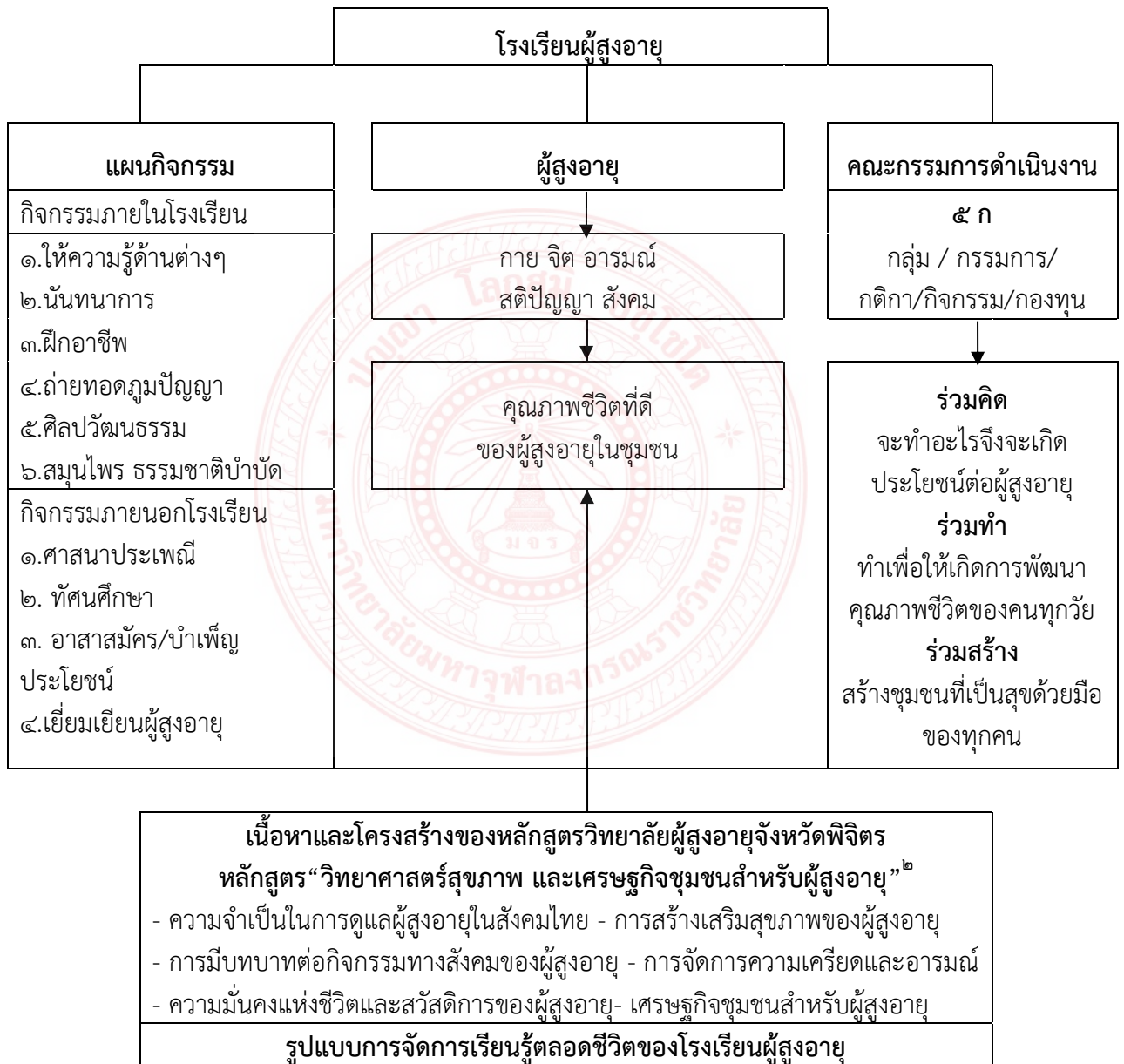
๑) การกำหนดนโยบายโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า มีแนวคิดมาจากสถานการณ์ของ ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ทำให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร) เล็งเห็นว่าจะมี มาตรการใดที่จะรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อในด้านอื่นๆ ตามมา ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องจึงเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวและได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นชื่อว่า วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

๒) การวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การวางแผนการดำเนินการได้ดำเนินการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในตำบลและในหมู่บ้าน เพื่อเป็นทีมงานในการบูรณา การความรู้และวิธีปฏิบัติในการที่จะจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมา ในบางพื้นที่ได้มีการเชิญผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวกับการร่างหลักสูตรมาดำเนินการจัดทำหลักสูตรด้วย ซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการในการวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ ประชุมแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินการ การเตรียมหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และการรับสมัคร ผู้สูงอายุ

๓) การกำหนดโครงสร้างและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การดำเนินการ โรงเรียนผู้สูงอายุจะทำในรูปของคณะกรรมการบริหาร โดยที่จะมีการให้ตัวแทนคณะกรรมการ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรร่วมกับวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น สร้างเนื้อหาหลักสูตรของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชน สำหรับผู้สูงอายุ”

ขั้นตอนที่ ๒ ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และกำหนดกรอบแนวคิดร่างรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ผลการตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุของกรมกิจการผู้สูงอายุ มาพัฒนาบูรณาการกับเนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ” ดังนี้

^๒ เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ปี

๔.๓. ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร ข้อมูลที่นำเสนอได้มาจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๑๑ ท่าน ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ เป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๓ คน ได้แก่ ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

(๒) กลุ่มผู้บริหาร คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้อง กับนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน ตลอดจนสร้างเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๕ คน ได้แก่ ผู้แทนจาก ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ๒.สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตรเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ๓.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ๔.ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๕.วิทยาลัยชุมชนจังหวัดพิจิตร

(๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลเป็นผู้มีประสบการณ์ใน การทำงานและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน ๓ คน ได้แก่ นักวิชาการ ๑ คน นักบริหารการศึกษา ๒ คน

ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่าองค์การ บริหารส่วนจังหวัดพิจิตรได้อนุมัติให้จัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” โดยมีกิจกรรมที่จัดขึ้นผ่าน การจัดตั้ง “วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร” ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่าน หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตร รวมถึงวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการ ดำเนินงานในส่วนของการประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดแผนการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร (๑๕ ศูนย์) ปัจจุบันมี ๒๑ ศูนย์

๑. บริบททั่วไปของโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตร

โรงเรียนผู้สูงอายุ หรือ วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ระหว่างปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑ มีรายละเอียด ดังนี้การพัฒนาศักยภาพสังคมผู้สูงอายุซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร จัดในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รวมถึง วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของการ ประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ

๑.๑ โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ “โรงเรียนผู้สูงอายุ : วิทยาลัยผู้สูงอายุ”

ปัญหาที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุในปัจจุบัน คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะการ เปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวจากครอบครัวขยายเป็น ครอบครัวเดี่ยว ทำให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งหรือพึ่งตนเองไม่ได้ รวมทั้งการพัฒนาด้านวัตถุมากกว่า ด้านจิตใจและการแพร่ขยายของวัฒนธรรมที่ทำให้ค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับการเคารพผู้สูงอายุเปลี่ยนไป ในทางลดลง เกิดปัญหาในการไม่เข้าใจกัน เป็นช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้าน

สุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ดังนั้น การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้อยู่ดีมีสุขจึงต้องพัฒนาครอบครัวให้มีความรัก ความผูกพัน กลมเกลียวกับครอบครัวที่อาศัยอยู่กันแบบ ๓ รุ่นวัย คือ รุ่นปู่ย่าตายาย (รุ่นสูงอายุ) รุ่นพ่อแม่ (รุ่นลูกของผู้สูงอายุ) และรุ่นหลานความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงจะเกิดขึ้นโดยจะสามารถทำให้ผู้สูงอายุและลูกหลานมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ มากกว่าเดิม องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรจึงมีนโยบายในการส่งเสริมและผลักดันให้ผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร ได้รับการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง สร้างสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายสร้างสังคมสุขภาพดี วิถีธรรม วิถีไทยของจังหวัดพิจิตร จึงจัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” ขึ้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างศูนย์รวมในการพัฒนาครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพิจิตรอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบยั่งยืนเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคน ๓ รุ่นวัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างครบวงจร ภายใต้การดำเนินงานของ “วิทยาลัยผู้สูงอายุ” ผ่านกระบวนการอบรม ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร จำนวน ๑๕ ศูนย์ ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรจึงได้จัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” ผ่านการจัดตั้ง “พุดมวิทยาลัย” ขึ้น ความร่วมมือและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอันเกิดจากการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดพิจิตรที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรจึงได้เรียนเชิญท่านร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตรในงานมหกรรมวันผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ครั้งที่ ๔ ประจำปี ๒๕๕๙ ในวันศุกร์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เวลา ๑๐.๓๐ น. ณ วัดบึงนาราง อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

รายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ”

- ๑.วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ๒.องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
- ๓.สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ๔.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร
- ๕.ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

๑.๒ กระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานเครือข่าย

- จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน

- จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครอบครัว ๓ รุ่นวัย โดยมีการตรวจคัดกรองสุขภาพ และให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุรวมถึงคนในครอบครัวให้สามารถดูแลตนเองและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในเบื้องต้นได้

- จัดให้มีกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม ในการจัดกิจกรรมนันทนาการของคนในพื้นที่ มีการปฏิบัติธรรม ฟังธรรม และการทำกิจกรรมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เช่น การปลูกข้าวอินทรีย์และพืชผักสวนครัว การปลูกพืชสมุนไพร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในพื้นที่

- การดำเนินการเพื่อสร้างกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมกลุ่มอาชีพด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่างๆ เช่น ด้านเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านสุขภาพ ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ต่างๆ

๑.๓ ผลที่ได้รับ

- ๑) ทำให้ผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมตามนโยบาย ขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมของจังหวัดพิจิตร
  - ๒) สามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและใจที่ดี
  - ๓) ทำให้เกิดการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และเกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน
  - ๔) สามารถพัฒนาความเป็นปึกแผ่นระหว่างรุ่นวัยในครอบครัวของประชาชนใน จังหวัดพิจิตร
  - ๕) ทำให้ผู้สูงอายุได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เปิดพื้นที่ทางปัญญา สามารถเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ที่สั่งสมอยู่ในตัวผู้สูงอายุอันเป็นต้นทุนทางสังคมอีก ทางหนึ่ง
  - ๖) ทำให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยยึดหลักแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียง และทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
- พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(โรงเรียนผู้สูงอายุ) จังหวัดพิจิตร ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

ที่	อำเภอ	พื้นที่เป้าหมาย	คะแนนที่ได้	ตัดเกรด	>๙๕
๑	เมืองพิจิตร	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.คลองคะเชนทร์	๔๘	D	
๒	เมืองพิจิตร	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.ดงกลาง	๘๑	A	
๓	เมืองพิจิตร	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลหัวดง	ไม่ประเมิน ตนเอง		
๔	ตะพานหิน	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.คลองคูณ	๙๑	A	
๕	บางมูลนาก	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.ลำประดา	๙๗	A	เลือก
๖	บางมูลนาก	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.วังกรด	๑๐๐	A	เลือก
๗	บางมูลนาก	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.หอไกร			
๘	สามง่าม	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลสามง่าม	๘๓	A	
๙	สามง่าม	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.เนินปอ	๘๗	A	
๑๐	วังทรายพูน	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.หนองปลาไหล	ไม่ประเมิน ตนเอง		
๑๑	วังทรายพูน	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.หนอง	๙๑	A	

		ปล้อง			
๑๒	โพธิ์ประทับช้าง	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบล ไผ่รอบ	ไม่ประเมิน ตนเอง		
๑๓	โพธิ์ประทับช้าง	โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบล โพธิ์ประทับช้าง	๙๑	A	

ที่	อำเภอ	พื้นที่เป้าหมาย	คะแนนที่ได้	ตัดเกรด	>๙๕
๑๔	โพธิ์ประทับช้าง	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.ทุ่งใหญ่	ไม่ประเมิน ตนเอง		
๑๕	โพธิ์ประทับช้าง	โรงเรียนผู้สูงอายุ รพสต.บ้านบ่อปิ้ง เกลืออบต.ทุ่งใหญ่	ไม่ประเมิน ตนเอง		
๑๖	สากเหล็ก	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.วังทับไทร	๙๗	A	เลือก
๑๗	บึงนาราง	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.โพธิ์ไทรงาม	๙๗	A	เลือก
๑๘	ทับคล้อ	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.เขาทราย	๙๐	A	
๑๙	วชิรบรรมี	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.บ้านนา	ไม่ประเมิน ตนเอง		
๒๐	ดงเจริญ	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.ห้วยพุก	๔๗	D	
๒๑	โพทะเล	โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.วัดขวาง	๙๒		

การดำเนินการตามโครงการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ เกิดความชัดเจนในส่วนของแนวทางปฏิบัติโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่าย จึงดำเนินการ ดังนี้

- ๑ ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ “วิทยาลัยผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตร”
- ๒ จัดส่งประกาศแต่งตั้งฯ ให้แก่คณะกรรมการเพื่อทราบ
๓. จัดประชุมคณะกรรมการ (เฉพาะ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสาขาฯ และผู้ประสานงาน) เพื่อชี้แจงรายละเอียดและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ

๑. พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) จังหวัดพิจิตร อบต.วังกรดมีคะแนนประเมินตนเอง ๑๐๐ คะแนน ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๒. พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(โรงเรียนผู้สูงอายุ) จังหวัดพิจิตร อบรม.ลำประดามีคณะแผนประเมินตนเอง ๙๗ คณะณ ปึงบประมาณ ๒๕๖๑

๓. พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(โรงเรียนผู้สูงอายุ) จังหวัดพิจิตร อบต.วังทับไทร มีคะแนนประเมินตนเอง ๙๗ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๔. พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(โรงเรียนผู้สูงอายุ) จังหวัดพิจิตร อบต.โพธิ์ไทรงามมีคะแนนประเมินตนเอง ๙๗ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ และ ๓) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

๑. สรุปผลการวิเคราะห์ ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ผลการตอบของผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ความต้องการใน “การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” ดังนี้

สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๒๔๐ คน เป็นเพศชาย ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๘ เพศหญิง ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙๒, ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙๗, ปริญญาตรีจำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๙๒, สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓

ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษา โดยศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ ๔ ด้าน ได้แก่ ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต พบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรมและบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.54$) ๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรมและบริการพบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรมและบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.56$) ๓. ด้านบริเวณโดยรอบอาคาร

พบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านบริเวณโดยรอบอาคารด้านสภาพแวดล้อม และกายภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.79$) และ ๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอยพบว่าความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.54$)

๒. พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และเพิ่มเติมในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุดังนี้

สถานภาพและผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๒๔๐ คน เป็นเพศชาย ๑๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๒๕ เพศหญิง ๑๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๗๕, ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๙๒, ปริญญาตรีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๕, สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๓

ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ

๑. วิชาชีวิต ประกอบด้วย

๑.๑. หมวดวิชาสังคม พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ

๑.๒. หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการดูแลสุขภาพกาย (๓ อ) การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง) การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ

๑.๓. หมวดวิชาสภาพแวดล้อมพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ

๑.๔. หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุภูมิปัญญาไทย

๑.๕. กิจกรรมนันทนาการพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะลีลาศ / รำไทย / บาสเกตบอล / อื่นๆ ดนตรี / ร้องเพลงพัฒนาทักษะในการร้อง การเล่นเกม ดนตรี การวาดภาพไทย / ธรรมชาติบำบัดประโยชน์ของสมุนไพร

๒. กลุ่มวิชาชีพ ประกอบด้วย

๒.๑. หมวดวิชาเศรษฐกิจพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจพอเพียงเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓. กลุ่มวิชาการประกอบด้วย

- ๓.๑ หมวดวิชาสังคมพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี.เศรษฐกิจพอเพียงเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓.๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการออมในวัยสูงอายุ ความหมายการออมและความสำคัญของเงินออม
- ๓.๓ หมวดวิชาและสุขภาพพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี โรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุการปฏิบัติตัวเบื้องต้น

๕.๑.๒ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ ๑ ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะดังนี้

๑) การกำหนดนโยบายโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า มีแนวคิดมาจากสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ทำให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร) เล็งเห็นว่าจะมี มาตรการใดที่จะรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อในด้านอื่นๆ ตามมา ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องจึงเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวและได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นชื่อว่า วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

๒) การวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การวางแผนการดำเนินการได้ดำเนินการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในตำบลและในหมู่บ้าน เพื่อเป็นทีมงานในการบูรณา การความรู้และวิธีปฏิบัติในการที่จะจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมา ในบางพื้นที่ได้มีการเชิญผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวกับการร่างหลักสูตรมาดำเนินการจัดทำหลักสูตรด้วย ซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการในการวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ ประชุมแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินการ การเตรียมหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และการรับสมัคร ผู้สูงอายุ

๓) การกำหนดโครงสร้างและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุจะทำในรูปของคณะกรรมการบริหาร โดยที่จะมีการให้ตัวแทนคณะกรรมการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรร่วมกับวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น สร้างเนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ”

ขั้นตอนที่ ๒ ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้

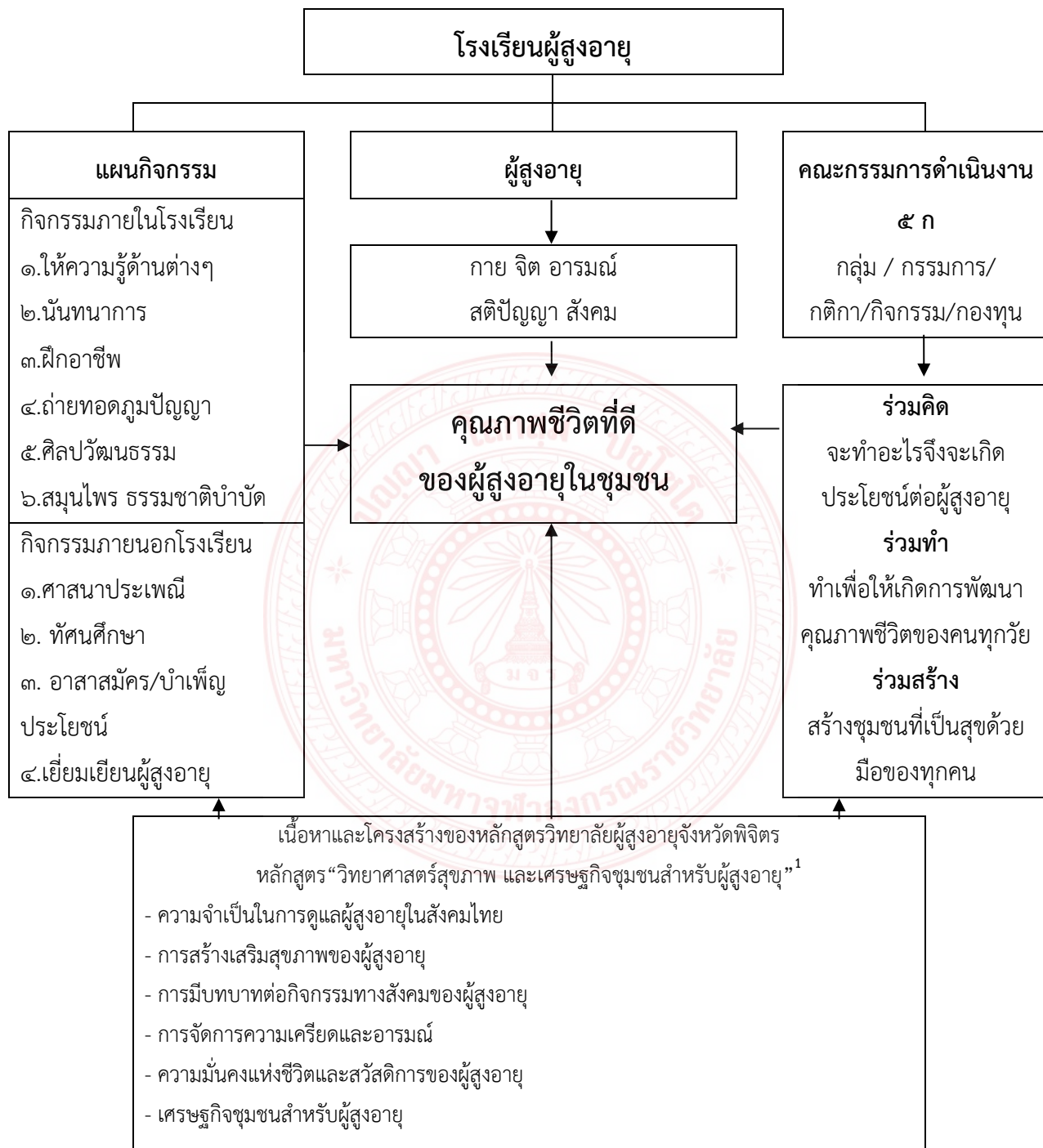
เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และกำหนดกรอบแนวคิดร่างรูปแบบเพื่อพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังนี้ผลการตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำร่าง

รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุของกรมกิจการผู้สูงอายุ มาพัฒนาบูรณาการกับเนื้อหาสาระโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัย
ผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ” ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

^๑เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรปี ๒๕๖๑

๕.๑.๓. ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรได้อนุมัติให้จัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” โดยมีกิจกรรมที่จัดขึ้นผ่านการจัดตั้ง “วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร” ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รวมถึงวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของ การประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดแผนการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร (๑๕ ศูนย์) ปัจจุบันมี ๒๑ ศูนย์

การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร ข้อมูลที่นำเสนอได้มาจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่าเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือ วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ระหว่างปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑ มีรายละเอียดดังนี้การพัฒนาศักยภาพสังคมผู้สูงอายุซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร จัดในเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รวมถึงวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของ การประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ

๑.๑ โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ”

- ๑.วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ๒.องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
- ๓.สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ๔.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร
- ๕.ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

๑.๒ กระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานเครือข่าย

- จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน
- จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครอบครัว ๓ รุ่นวัย โดยมีการตรวจคัดกรองสุขภาพ และให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุรวมถึงคนในครอบครัวให้สามารถดูแลตนเองและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในเบื้องต้นได้
- จัดให้มีกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม ในการจัดกิจกรรมนันทนาการของคนในพื้นที่ มีการปฏิบัติธรรม ฟังธรรม และการทำกิจกรรมโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เช่น การปลูกข้าวอินทรีย์และพืชผักสวนครัว การปลูกพืชสมุนไพร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในพื้นที่
- การดำเนินการเพื่อสร้างกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมกลุ่มอาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่างๆ เช่น ด้านเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านสุขภาพ ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๕.๒.๑ ผลศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จากการศึกษาผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ ๑. วิชาชีวิต พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ, มีการดูแลสุขภาพกาย (๓ อ) การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง) การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ, มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ, มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุภูมิปัญญาไทย, มีการเข้าร่วมกิจกรรมเข้าจังหวัดสกลนคร / รำไทย / บาสะโlob / อื่นๆ ดนตรี / ร้องเพลงพัฒนาทักษะในการร้อง การเล่นดนตรีการนวดแผนไทย / ธรรมชาติบำบัดประโยชน์ของสมุนไพร ๒. กลุ่มวิชาชีพพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี.เศรษฐกิจพอเพียงเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓. กลุ่มวิชาการ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี.การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการออมในวัยสูงอายุ ความหมายการออม และความสำคัญของเงินออม, มีโรคเรื้อรังและพบมากใน วัยสูงอายุการปฏิบัติตัวเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ คำคง^๒ ได้

^๒ ดวงใจ คำคง, ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๓).

วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า ๑. ผู้สูงอายุในตำบลลำสินธุ์ มีอายุเฉลี่ย ๗๐.๒ ปี ครึ่งหนึ่งมีอายุ ๖๐ – ๖๙ ปี ๒. คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ๔ ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ๓. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่า ปัจจัยด้านอายุและสถานภาพหม้าย มีผลทางลบ ส่วนสถานภาพสมรสมีผลทางบวกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์^๓ ได้วิจัยเรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภัยทางสังคมเป็นปัญหาที่มีอยู่จริง และเกิดในทุกพื้นที่ โดยปัญหาเรื่องภัยด้านจิตใจเป็นปัญหาที่มีอยู่ สูงกว่าภัยอื่นๆ และภัยด้านทรัพย์สิน เป็นอันดับรองลงมา โดยภัยด้านร่างกายยังพบไม่สูงนัก และผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ประสบภัยทางสังคมด้านร่างกาย ด้านการถูกบังคับ ด้านการหลอกลวง ทรัพย์สิน การถูกละเลย สูงกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง โครงสร้างสังคมโดยเฉพาะในเขตเมือง ที่โครงสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลอย่างสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครประสบภัยทางสังคมมากกว่าพื้นที่อื่น ๒) ปัญหาภัยทางสังคมเป็นปัญหาที่ยังซ่อนอยู่ โดยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทำอะไรเมื่อประสบภัยทางสังคม เพราะไม่ทราบว่า จะทำอย่างไร รองลงมาคือ คิดว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องใหญ่ และคิดว่าคนอื่นคิดว่าคงช่วยอะไรไม่ได้ และที่ ไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากคนอื่นเพราะกลัวไม่มีคนเลี้ยงดู เพราะการอยู่ในภาวะพึ่งพิง การไม่มีความรู้ถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือ และที่สำคัญการมองว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องใหญ่ ทำให้ปัญหาเรื่องนี้ไม่ถูกรับรู้ทางสังคม ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย คือ ให้มีองค์กรหรือมาตรการเฉพาะในเชิงคุ้มครองสิทธิและการคุ้มครองภัยทางสังคมอย่างจริงจัง และจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มโอกาสการทำงานในการสร้างหลักประกันด้านรายได้ ส่วนข้อเสนอแนะในระดับหน่วยปฏิบัติการคือ จัดโครงการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของคนต่างวัย ส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นจัดให้บริการสวัสดิการรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสม และรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจและลดความเสี่ยงในเรื่องภัยสังคมแก่ผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน ทรัพย์แก้ว^๔ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ๑. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ร้อยละ ๙๓.๓๓ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ๒. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้ง ๔ ด้านพบว่า ๑) ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ และสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระของลูกหลาน มีสุขภาพกายที่ดี สมบูรณ์ แข็งแรง การเจ็บป่วยด้วยโรค

^๓ เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์, การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ, รายงานการวิจัย, (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๗)

^๔ ยุพิน ทรัพย์แก้ว, การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช, วารสารการพยาบาลและการศึกษา, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน, ๒๕๕๙)

เรื่องต่าง ๆ อากาศดีขึ้น ๒) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ มั่นใจ ความจำและสมาธิดีขึ้น ๓) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ได้เพื่อน รอยยิ้ม ความสบายใจและความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ และ ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้รับข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ร่วมกิจกรรมนันทนาการและการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์^๕ ได้วิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยเชิงรุก มี ๔ ยุทธศาสตร์ ๑๓ แนวทาง คือ ๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ได้แก่ การส่งเสริมการเจริญพันธุ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อวางแผนกลยุทธ์รองรับแต่ละกลุ่ม การส่งเสริมผู้สูงอายุยุคใหม่ “ล้ำพั้ง แต่สุขใจ ใช้เทคโนโลยี” และ การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุตามศักยภาพ/ความสนใจ ๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การนำ “การออกแบบสำหรับทุกคนในสังคม” มาประยุกต์ใช้ การใช้เศรษฐกิจกระตุ้นและสนับสนุนการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ การสร้างหลักประกันรายได้ให้ผู้สูงอายุ การพัฒนากฎหมาย กติกา และ การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยชุมชน/อปท. และ ๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำและรับรองมาตรฐานบุคลากรและสถานพยาบาลด้านผู้สูงอายุ การพัฒนาบุคลากรมืออาชีพด้านผู้สูงอายุ ซึ่งยุทธศาสตร์ทั้ง ๔ ข้อ ควรมีการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ โดยผลักดันเป็นวาระแห่งชาติ ใช้กลไกขับเคลื่อนจากทุกฝ่าย และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณในการสนับสนุนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง^๖ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑) ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่า ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านความไว้ใจ อ่างวาง และปัจจัยด้านความสุขกาย สบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิต ด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการ

^๕ ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย, รายงานการวิจัย, (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๓)

^๖ สุทธิพงศ์ บุญผดุง, การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑), รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔).

บริโภคที่ดี และสุดท้าย ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ ๓) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ ๒ ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ⁷ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน ประกอบด้วย หลักการและกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษา ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การสำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการ ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ๓) การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ๔) การกำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านกิจกรรมการศึกษาของระบบและกระบวนการศึกษาตามอัธยาศัย ๕) การวัดและการประเมินผล และ ๖) การถอดบทเรียน โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงานไปสู่การปฏิบัติ มี ๔ ด้านคือ ๑) ด้านการกำหนดนโยบาย ๒) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ๓) ด้านการบูรณาการสู่การจัดการศึกษา และ ๔) ด้านงบประมาณซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ⁸ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ แบ่งเป็น ๕ รูปแบบ ประกอบด้วย ๑) รูปแบบมหาวิทยาลัยวันที่สาม ๒) รูปแบบศูนย์เนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ๓) รูปแบบเมืองและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ ๔) รูปแบบชมรมผู้สูงอายุหรือสโมสรผู้สูงอายุ และ ๕) รูปแบบการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุตามอัธยาศัย โดยแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ หลักสำคัญคือ ๑) การกำหนดเนื้อหา/กิจกรรมการเรียนรู้ ๒) การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ ๓) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ และ ๔) การวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพหุผล

๕.๒.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุจาก การศึกษา ผลการวิจัยพบว่าโครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ “โรงเรียนผู้สูงอายุ : วิทยาลัยผู้สูงอายุ” แผน

⁷ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน, รายงานการวิจัย, (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๕๒)

⁸ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ, รายงานการวิจัย, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓)

กิจกรรมกิจกรรมภายในโรงเรียน ๑.ให้ความรู้ด้านต่างๆ ๒.นันทนาการ ๓.ฝึกอาชีพ ๔.ถ่ายทอดภูมิปัญญา ๕. ศิลปวัฒนธรรม ๖.สมุนไพร ธรรมชาติบำบัดกิจกรรมภายนอกโรงเรียน ๑.ศาสนาประเพณี ๒. ทัศนศึกษา ๓. อาสาสมัคร/บำเพ็ญประโยชน์ ๔.เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุโดยมี คณะกรรมการดำเนินงาน ๕ ก กลุ่ม / กรรมการ/ กติกา/กิจกรรม/กองทุนร่วมคิด จะทำอะไรจึงจะเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุร่วมทำทำเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนทุกวัยร่วมสร้างสร้างชุมชนที่เป็นสุขด้วยมือของทุกคนเนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัย ผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร หลักสูตร“วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ”^๙ - ความจำเป็นในการ ดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย - การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ- การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ - การจัดการความเครียดและอารมณ์- ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ- เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา คิตติ^{๑๐} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบคือ (๑) สภาพแวดล้อมบรรยากาศของการเรียนรู้ (๒) ปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนรู้ (๓) กระบวนการเรียนรู้ และ (๔) ผลผลิตของการเรียนรู้ ๒) รูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย (๑) เป้าหมายของการประเมิน (๒) สิ่งที่มีประเมิน (๓) วิธีการประเมิน และ (๔) วิธีการตัดสิน ความจริงแล้วการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีเป้าหมายเพื่อการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สิ่งที่มีประเมิน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนของครู วิธีประเมินโดย เพื่อนครู ส่วนวิธีการตัดสินใช้การเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมพัทธ์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ ๓) จากการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ครูมีพัฒนาการของการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ ๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ (๒) โดยภาพรวมครูมีทัศนคติที่ดี ส่วนการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (๓) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับว่าการประเมินผลที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการปฏิบัติและด้าน งบประมาณ และ (๔) ผลการประเมินมีความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชปรีดี (สฤชต์ ประ ธาตุ)^{๑๑} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีโครงสร้างการ บริหารงานวิชาการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ แต่มีจุดเด่นคือ วัตถุประสงค์ของ

^๙ เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ปี ๒๕๖๑

^{๑๐} กฤษณา คิตติ, การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, **ปริญญา ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๑} พระราชปรีดี (สฤชต์ ประธาตุ), การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๔)

มหาวิทยาลัยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือมุ่งให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการ พระพุทธศาสนา และการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการบริหารงานด้านอื่น ๆ คือ ด้านการบริหาร บุคลากรทางวิชาการ ที่ต้องกระจายกำลังคนไปตามวิทยาเขตทั่วประเทศ ทำให้แต่ละวิทยาเขตต้องเร่งสร้าง บุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งต้องเสริมสร้างระบบการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ของมหาวิทยาลัยให้รวดเร็วและทั่วถึง สำหรับด้านหลักสูตรและการวัดผลประเมินผลของมหาวิทยาลัยที่ต้อง ดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้พบว่ามีภารกิจทำให้จัดหลักสูตรเฉพาะทาง จึงไม่สามารถดำเนินการ พัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป จึงมีจุดอ่อนอยู่ตรงที่การจัดการเรียนการสอนยังอยู่ใน ระดับปริญญาตรีแทนการพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในด้านพระพุทธศาสนาและการวัด ประเมินผลที่กระจายไปตามวิทยาเขต ไม่มีการจัดระบบมาตรฐานของมหาวิทยาลัยได้ สำหรับการบริหารงาน วิชาการที่ได้รับผลจากมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานบุคลากร ทำให้มีจุดอ่อนที่จะต้องพัฒนาอย่างรีบด่วนคือ การเพิ่มพูนองค์ความรู้ในระดับปริญญาที่สูงขึ้น และตำแหน่งทาง วิชาการ เนื่องจากมาตราในหมวด ๒ ของพระราชบัญญัติได้ลือเนื้อความของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตาม เกณฑ์ของสำนักงานการอุดมศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ รักษาพงศ์^{๑๒} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบหลัก คือ ๑. การบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้อ การจัดการกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศการสอน ๒. กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การ ระบุมุมมอง การพัฒนาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้ ๓. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้างและการวัดผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง เจริญสุข^{๑๓} ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ ตอนบน ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีสถานภาพการบริหาร สถานศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามขอบข่ายภารกิจการบริหาร สถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ส่วนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต

^{๑๒} เตือนใจ รักษาพงศ์, การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, **ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย บูรพา, ๒๕๕๑)

^{๑๓} บรรจง เจริญสุข, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต จังหวัดภาคใต้ตอนบน, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒)

จังหวัดภาคใต้ตอนบน พบว่า รูปแบบซึ่งเป็นวิธีการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยภารกิจสถานศึกษา ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป แต่ละด้านประกอบด้วย ภารกิจการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ๖ หลัก ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิภาณ มหรรณานิบัติ^{๑๔} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการของทุกภารกิจอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก โดยภารกิจงานด้านหลักสูตรมีรายละเอียดของภารกิจ ๔ ประการ ด้านการเรียนการสอนมี ๔ ประการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษามี ๔ ประการ และด้านการประชุมอบรมสัมมนาวิชาการมี ๓ ประการ ส่วนด้านหน้าที่การบริหารงานวิชาการ โดยด้านหน้าที่การวางแผนมีรายละเอียดของหน้าที่ ๔ ประการ ด้านหน้าที่การจัดหน่วยงานและจัดบุคลากรมี ๕ ประการ ด้านหน้าที่การนำมี ๕ ประการ และด้านหน้าที่ควบคุมมี ๔ ประการ ๒) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการมีองค์ประกอบหลักอยู่ ๔ ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่ ๑ แนวคิดพื้นฐานประกอบด้วย ความนำ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ ๒ องค์การบริหารประกอบด้วย คณะผู้บริหาร ๓ ระดับ ผู้บริหารระดับสูง คณะกรรมการ หน้าที่การบริหาร ภารกิจบริการ และรายละเอียดของภารกิจการบริหารงานวิชาการ ส่วนที่ ๓ เงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบ และส่วนที่ ๔ ปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข ๓) ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง รูปแบบเป็นการวางกรอบไว้กว้าง ๆ เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล^{๑๕} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย กระบวนการสร้างเครือข่าย ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ๒) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ๓) ขั้นสร้างพันธมิตรอยู่ร่วมกัน ๔) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ๕) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ ๖) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ส่วนองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ๑) ลักษณะหรือกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของเครือข่าย ๒) ขอบข่าย

^{๑๔} ปฏิภาณ มหรรณานิบัติ, การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๔)

^{๑๕} พิสิฐ เทพไกรวัล, การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔)

และภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา ๓) เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ๔) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ของเครือข่าย ๕) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย และ ๖) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล ผลการทดลองใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า กลุ่มบุคคล หน่วยงาน/องค์กร ที่สมัครใจรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มผู้นำชุมชน สถาบันทางศาสนา สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มศิษย์เก่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงพยาบาลชุมชน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทเพื่อทราบจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไปแล้วสรุปรวมจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน มีโครงการเกิดขึ้นหลายโครงการในโรงเรียนทั้ง ๒ แห่ง การดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นในหนึ่งปีการศึกษา ผลการประเมินโครงการพบว่า ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคลและบริหารทั่วไป และส่งผลกระทบต่อนักเรียนตามข้อบ่งชี้ที่คาดหวังสูงกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทร์แดง^{๑๖} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็งได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็งคือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Keamey^{๑๗} ได้ศึกษาการสร้างรูปแบบการพัฒนางานวิจัยและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนางานวิจัยและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์มี ๓ ด้านที่เป็นปัจจัยหลัก คือ ด้านบุคลิกลักษณะ ประกอบด้วย ความสนใจการจูงใจ ความคิดสร้างสรรค์ความเป็นอิสระทางวิชาการ ด้านความรู้ ประกอบด้วย พื้นฐานความรู้

^{๑๖} วิทยา จันทร์แดง, ดร., การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคกลางตอนบน, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).

^{๑๗} Kearney, R.T., *A model for nurse faculty research productivity*, [CD-ROM]. Abstract from : Database : Abstracts interactional Issue : 48 08a. publication Number : AAI 8724920, 2010

โอกาสในการศึกษา การตระหนักในการให้คำปรึกษา และให้ความร่วมมือที่เหมาะสม ด้านทักษะ ประกอบด้วย ความพร้อมด้านสุขภาพจิต ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านการจัดการ และทักษะด้านการอ่าน (Articulation) ซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนางานด้านวิชาการและวิจัยสำหรับคณาจารย์ คือ ๑. กฎระเบียบนโยบายของสถาบัน ๒. การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การให้งบประมาณสนับสนุน การพัฒนาบุคลากร ๓. การจัดสรรงบประมาณให้ ๔. การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

๕.๒.๓ ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

พบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรได้อนุมัติให้จัดทำ “โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ” โดยมีกิจกรรมที่จัดขึ้นผ่านการจัดตั้ง “วิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร” ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันผ่านหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร รวมถึงวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของ การประชาสัมพันธ์และงานด้านวิชาการ ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดแผนการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร (๑๕ ศูนย์) ปัจจุบันมี ๒๑ ศูนย์ ผลการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จาริรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ^{๑๘} ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน :กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของหลักการบริหารนิยธรรม หรือการใช้หลักการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องนั้น เป็นการคาดหวังให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ของการประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ปรับจากเดิม จากที่เคยเป็นวัฒนธรรมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบบแนวดิ่ง และมักเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว โดยแต่เดิมชุมชนมักเข้าร่วมประชุมเพื่อมารับแจ้งข่าวสาร หรือมารับนโยบายการบริจาคสนับสนุน ปรับมาเป็น วัฒนธรรมแห่งความสัมพันธ์แบบแนวราบ ที่ทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันอย่างเสมอภาค เคียงบ่าเคียงไหล่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินี เรื่องฤทธิศักดิ์^{๑๙} ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ระหว่างประเทศขององค์การคนพิการ

^{๑๘} จาริรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ, โครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน, รายงานวิจัยฉบับย่อ, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๖).

^{๑๙} นลินี เรื่องฤทธิศักดิ์, รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์การคนพิการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ผลการวิจัยพบว่า องค์การคนพิการแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ ๑) องค์การของคนพิการ เป็นองค์การที่คนพิการจัดตั้งขึ้นและเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการ และ ๒) องค์การเพื่อคนพิการเป็นองค์การที่จัดตั้งและบริหารงานโดยคนไม่พิการ องค์การของ/เพื่อคนพิการมีบทบาทด้านฟื้นฟูสมรรถภาพการพิทักษ์สิทธิและการให้โอกาส การสนับสนุนทางสังคม การประสานงาน การสร้างเครือข่ายและการสร้างการตระหนักรู้ของสังคม โดยรูปแบบการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมขององค์การและเพื่อคนพิการ อยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การสนับสนุนองค์การ การสร้างพันธมิตร และการสร้างความร่วมมือโดยมีคนพิการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา จากกรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก เป็นองค์การเพื่อคนพิการที่ดำเนินการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ผ่านการดำเนินงาน ๓ กิจกรรมหลักคือ การประสานเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือ การสนับสนุนข้อมูล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-to-South Cooperation) เพื่อสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมขององค์การเครือข่ายและผู้มีส่วนเสียทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ แนวทางการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศของศูนย์ฯ คือ ๑) การพัฒนาฐานข้อมูลข่าวสาร ๒) การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์การสมาชิก และ ๓) การพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือการจัดทำยุทธศาสตร์และพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปคือ ควรศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์การของคนพิการ ศึกษาสถานการณ์การเคลื่อนไหวของคนพิการโดยเฉพาะด้านการค้นหาองค์การที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับองค์การคนพิการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปิยฉัตร วงศาโรจน์**^{๒๐} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรต่อการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการประสานงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูล ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มประชากรต่อการรับรู้ถึงกิจกรรมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย อยู่ในระดับมากโดยเฉพาะในเรื่องของการแบ่งบทบาทหน้าที่ นอกจากนี้ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรต่อแนวทางในการดำเนินการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่อง การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย และความคิดเห็นของประชากรต่อการสร้างเครือข่ายและการรับรู้กิจกรรมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชากรต่อแนวทางในการดำเนินการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มสมาชิกในเครือข่ายควรตกลงกันถึงเป้าหมายที่ชัดเจน ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ศึกษาชุมชนให้ชัดเจนถึงปัญหาและความต้องการและควรมี

^{๒๐} ปิยฉัตร วงศาโรจน์, การศึกษาแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐).

ส่วนร่วมกันในการทำงานทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังควรมีการจัดสรรบุคลากรในการทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการเพิ่มเติม เนื่องจากเด็กยังได้รับการช่วย และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และสุดท้ายคือ ภาครัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการให้มากกว่าปัจจุบัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะ เชิงปฏิบัติการ

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ในการการพัฒนา รูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้

๑. ผู้สูงอายุควรมีการนาประสบการณ์ความรู้และทักษะ รวมถึง แนวทางในการดำเนินชีวิต ของตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สูงอายุด้วยกันเอง จะทำให้ ผู้สูงอายุ มี สังคมที่มีคุณภาพ ที่สามารถปรึกษาหารือ กันได้ รวมถึงมีเพื่อนที่รับรู้ถึงปัญหาของกันและกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหา ที่ประสบ อยู่ร่วมกันได้

๒. ผู้สูงอายุ ควรมีการถ่ายทอดมุมมองของชีวิต รวมถึง ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวทางในการดำเนินชีวิต ให้กับบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวญาติ และ บุคคลที่มีอายุน้อยกว่าซึ่งการ ถ่ายทอดลักษณะนี้เมื่อมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นก็จะทำให้ประสบการณ์ ดังกล่าว เป็นภูมิคุ้มกัน ให้กับ คนรุ่นหลัง หลังที่จะกลายเป็นผู้สูงอายุในช่วงชีวิตต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาด้านพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ รูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่ง แต่ยังพบว่าในหลักสูตรการเรียนของ โรงเรียน บางแห่งไม่ได้มีการกล่าวถึงการสร้างเสริมคุณลักษณะของการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและ ความพร้อมเกี่ยวกับ ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ จึงควรที่จะมีการเพิ่มเติมเนื้อหา รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สอง

๒) เนื่องจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่าบางพื้นที่ยัง ไม่มีการจัดตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ในการที่จะ ศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุเบื้องต้นในท้องถิ่น ของตนเอง และเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียน ผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

๑) การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่พัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ เท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

โรงเรียนผู้สูงอายุ จึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุและโรงเรียนผู้สูงอายุ

๒) ประการสำคัญของการจัดตั้งและการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการศึกษาถึงบริบท ศักยภาพ และความเป็นไปได้ขององค์กรด้วยว่าสามารถดำเนินการตาม พันธกิจได้หรือไม่ ซึ่งจากการวิจัยพบว่าโรงเรียนผู้สูงอายุบางแห่งนั้นดำเนินการเพื่อให้บรรลุตาม ภารกิจที่ผู้บริหารท้องถิ่น กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินการในระยะยาวได้

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาและประยุกต์ใช้เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้ และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาถึง การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีได้มีเพียงวิทยาลัยผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

๔) วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุกับการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

๕) จากผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคราชการ องค์กรบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ร่วมสนับสนุน ขับเคลื่อนและเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

๑) เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนผู้สูงอายุที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรกำหนดโครงสร้างและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การดำเนินการ โรงเรียนผู้สูงอายุจะทำในรูปของคณะกรรมการบริหาร โดยที่จะมีการให้ตัวแทนคณะกรรมการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรร่วมกับวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น สร้างเนื้อหาสาระโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ” ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็นการศึกษาวิจัย โรงเรียนผู้สูงอายุนอกสังกัดแต่ยัง

๒) ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับและเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไป

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย :

(๑) หนังสือ

กรมกิจการผู้สูงอายุ. **การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ : กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๖๐.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัท ชัคเซสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓.

ขวัญนภา สุขคร. **ความหมายของการวิจัย**. ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง, ๒๕๕๔.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๓.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

คณะทำงานคาดประมาณประชากรของประเทศไทย. **ผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

ทศนา แคมมณี. **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๕.

นฤมล นิราทร. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อความพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. **หลักการพัฒนา**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗.

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. การขับเคลื่อนทางสังคมด้านการบริโภคเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ : ผลการประเมินปี ๒๕๔๘ -๒๕๔๙. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๔๙.

ปรีดา เรื่องวิชาวรรณ. งานพลังกลุ่ม และความสุข. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้าพริ้นติ้ง, ๒๕๔๗.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพฯ :

โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗.

ราชราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

โรบิน ชาร์ป. คู่มือเบื้องต้นการสร้างเครือข่ายงานพัฒนา, แปลโดย กวินชุตติมา. กรุงเทพฯ :

คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, ๒๕๓๓.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

สมาน อัครภูมิ. การศึกษาและการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนา

คณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษา

ต้นแบบ รุ่นที่ ๑. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๙.

เสรี พงศ์พิศ. เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาชนเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การ

พิมพ์, ๒๕๔๘.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพฯ : เจ.เอส.การ

พิมพ์, ๒๕๔๗.

อภิญา เวชชัย. บทบาทขององค์การอาสาสมัครเอกชนในการสร้างสถาบันเกษตรกรเพื่อการ

พัฒนา : ศึกษากรณีการสร้างกลุ่มธนาคารข้าวขององค์การอนุเคราะห์เด็ก

เปรียบเทียบอ้างอิงการสร้างกลุ่มธนาคารของกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ :

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

(๒) บทความ/วารสาร

ธนา ประมุขกุล. เครือข่าย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๓

กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๔.

ยุพิน ทรัพย์แก้ว. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของคุณยาคความ

เป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

นครศรีธรรมราช. วารสารการพยาบาลและการศึกษา. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒

เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๙.

รวีพรรณติ พูลลาภ. (๒๕๖๒). การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝายตำบลสัน
กลางอำเภอพานจังหวัดเชียงราย. วารสารวารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ ๘ (ฉบับที่ ๑).๑๔๙-๑๕๘.
สุวดี เบญจวงศ์. ผู้สูงอายุ คนแก่และคนชรา : มิติทางสังคมและวัฒนธรรม. มนุษยสังคมสาร
ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๑.

(๓) รายงานการวิจัย

จารีรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ. โครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงาน
ร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน :
กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชน
อีสาน รายงานการวิจัยฉบับย่อ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๖.
บังอร ธรรมศิริ. ผู้สูงอายุในสังคมไทย. รายงานการวิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
๒๕๕๔.
เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์. การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ รายงานการวิจัย. สำนัก
ส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,
๒๕๕๗.
วรนาถ พรหมศวร และ ศุภรนิช วสุกาญจนเวช. โรงเรียนผู้สูงอายุ มุมมองตามบริบทชุมชนท้องถิ่น
สุรินทร์. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ ๘”
มหาวิทยาลัยราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๙.
ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. การถอดบทเรียนตัวอย่างที่ดีของโรงเรียนและชมรมผู้สูงอายุที่มี
กิจกรรมถ่ายทอดความรู้. รายงานการวิจัย. โครงการสร้างและจัดการความรู้เพื่อพัฒนา
ระบบรองรับสังคมผู้สูงวัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส).
กรุงเทพฯ : เจพรี้นท์, ๒๕๖๐.
ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ.โครงการวิจัยรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณา
การสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. รายงานการวิจัย. สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘.
ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. รายงาน
การวิจัย. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์, ๒๕๕๗.

สุทธิพงษ์ บุญผดุง. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑). **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยทำงาน. **รายงานการวิจัย**. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๕๒.

_____. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.

(๔) วิทยานิพนธ์

กฤษณา คิตดี. การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.

ปริญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

คมกฤษ จันทร์จร. การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด

ชีวิต. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

ดิเรก วรรณเศียร. การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ดวงใจ คำคง. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัด

พัทลุง. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ,

๒๕๕๓.

เดือนใจ รักษาพงศ์. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **ปริญญา**

นิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.

นลินี เรืองฤทธิศักดิ์. รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่าง

ประเทศขององค์กรคนพิการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชีย

และแปซิฟิก. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

บรรจง เจริญสุข. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิต
 วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

ปฎิภาณ มหรรณานิบัติ. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของวิทยาเขต ๑๐ แห่ง
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**.
 บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๔.

ปิยฉัตร วงศาโรจน์. การศึกษาแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ
 โดยชุมชน. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

พิสิฐ เทพไกรวัล. การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาใน
 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

พระราชปรียัติ (สฤชดี ประธาตุ). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พวงนรินทร์ คำปุก. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหัวงม อำเภอบ้าน
 จังหวัดเชียงราย. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. สถาบันวิจัยและพัฒนา
 : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๘.

วิทยา จันทร์แดง. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคกลางตอนบน. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎี
 บัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔.
 อัมพร พงษ์กัสนานันท์. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**.
 บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.

(๓) ออนไลน์ :

กรมกิจการผู้สูงอายุ, **การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.dop.go.th/main/webboard__view.php?id=78, [๒ มกราคม ๒๕๖๑]

ชนิภูฐา กาญจนรังษีนันท์, **การบริหารงานเครือข่าย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.cdd.go.th/chumchon/artical/network/netmangt.doc.>,
 [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

๒. ภาษาอังกฤษ :

- Alter, Cathrin and Hage, Jerald. **Organization Working Together**. California : Sage, 1993.
- Brown, W. B. , & Moberg, D. J. **Organization Theory and Management : A Macro Approach**. New York : John Wiley and Sons, 1980.
- Bruce, Steve ; and Yearley, Steven. **The SAGE Dictionary of Sociology**. London : SAGE Publication Ltd.. 2006.
- Badaracco, Joseph L.. **Managing Alliances In Strategic Synergy**, Edited by Andrew Campbell and Kathleen Sommers Luchs. London : ITP. 1998.
- Bardo, J.W. and Hartman, J.J.. **Urban Society : A Systematic Introduction**. U.S.A. : F.E. Peacock, 1982.
- Boissevain, Jeremy. **Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions**. Oxford : Basil Blackwell, 1974.
- Borgatta, Edgar F.; Borgatta, Marie. **Encyclopedia of Sociology, Volume 4 : SZIndex**. New York : Macmillan Publishing Company, 1992.
- Cedefop, J. **Terminology of European education and training : a selection of 130 term**.^{2nd} ed. Luxembourg : Publications Office, 2014.
- Cronbach, Lee Joseph. **Essentials of Psychological Testing**. New York : Harper and Row, 1970.
- Daft ,Richard L.. **Organization Theory**. California : Free Press, 1998.
- Eisner, E.. Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation. **Journal of Aesthetic Education**, 1976.
- Good, C.V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill, 1973.
- Joyce, B. and Weil, M.. **Model of Teaching**. New York : Prentice-Hall, 1996.
- Kearney, R.T.. **A model for nurse faculty research productivity**. [CD-ROM].
Abstract from : Database : Abstracts interactional Issue : 48 08a.
publication Number : AAI 8274920, 2010.
- Keeves, P.J.. **Education Research Methodology and Measurement : An international handbook**. Oxford : Pergamon Press, 1988.
- Kilduff, Martin; and Tsai, Wenpin. **Social Networks and Organizations**, (London : SAGE Publication Ltd., 2003.

- Knapper, C. and Cropley, A. J. **Lifelong learning in higher education**. London : Kogan, 2000.
- Knowles, Malcolm S..**The Modern Practice of Adult Education**. New York : Cambridge. The Adult Education Company, 1980.
- McClusky, H.Y.. **Education for Aging : The Scope of the Field and Perspection for the Future**.In S.M. Grabowski, & W.D. Mason (Eds.), Learning for Aging. WashingtonD.C. : Adult Education Association of U.S.A. Syracuse : ERIC Clearing house for Adult Education, 1975.
- Raj, M.P.. **Criteria for a Model for the Integration of Environment Education Into the Echool Curriculum of the Northern Province**. Sout Africa : Doctoral dissertator University of South Africa, 2002.
- Starkey, Paul.. **Networking for Development**, IFRTD The International Forum for Rural Transport and Development, 1997.
- Steiner, E.Z. **Edocology**. Sydney : NSW, 1990.

ภาคผนวก ก

คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ

คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

วัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

๑. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
๒. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
๓. เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
๔. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
๕. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ
๖. เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไป

ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุ

๑. ด้านสุขภาพร่างกาย ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น อายุยืน
๒. ด้านจิตใจ ช่วยให้คลายเหงา จิตใจกระชุ่มกระชวย สดชื่น รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่าความสามารถของตนเอง มีมุมมองเชิงบวกต่อตนเอง
๓. ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม
๔. ด้านจิตปัญญา รู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามวัย
๕. ด้านเศรษฐกิจ เรียนรู้ทักษะทางด้านอาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ช่วยเหลือตนเองต่อไป

ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

๑. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นพื้นที่เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบทอดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
๒. โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น “เวที” ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม รวมทั้งอาจเป็นแรงผลักดันให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในชุมชน

แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมประชาคมเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากพื้นที่

- ๑) คัดเลือก และแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ
- ๒) จัดทำแผนขั้นตอนในการดำเนินงาน
- ๓) จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ
- ๔) ขับเคลื่อนการดำเนินงาน
- ๕) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

โครงสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุ

การขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

ที่ปรึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ การตั้งที่ปรึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นกลยุทธ์ ในการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ การดำเนินงานของโรงเรียน และเป็น “ใบเบิกทาง” ให้แก่การดำเนินงานของโรงเรียน ผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลต่อการสร้างความน่าเชื่อถือในการทำงาน และถือเป็นการ สร้างพันธมิตรในการทำงานชั้นเยี่ยม ที่ปรึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ อาจเป็นฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายฆราวาส เช่น นายอำเภอ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ หรือข้าราชการเกษียณ เป็นต้น

ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ องค์ประกอบนี้ เป็นส่วนสำคัญมากและถือเป็น “หัวใจ” ของการขับเคลื่อนงาน ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็น ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นแกนนำที่เป็น ผู้ริเริ่มงานของโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานงานและรังสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

คณะกรรมการและแกนนำร่วมขับเคลื่อน ถือเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขของความสำเร็จ เพราะกลไกหลักในการเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ การกำหนดจำนวนคณะกรรมการ หรือแกนนำร่วมขับเคลื่อนขึ้นอยู่กับภาระงานที่ หรือแบ่งงานภายในโรงเรียน ผู้สูงอายุแต่ละแห่ง

ทีมวิทยากรจิตอาสา เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นประการหนึ่งของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพราะใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเป็นตัวตั้งขับเคลื่อน ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เช่น วิทยากรจากสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ข้าราชการบำนาญ พระสงฆ์ รวมถึงการขอความอนุเคราะห์วิทยากรจิตอาสา จากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในลักษณะเครือข่ายทางสังคม เช่น กศน. ศูนย์พัฒนา ฝีมือแรงงาน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร รพ.สต. โรงพยาบาล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัด องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

การบริหารจัดการ ด้วยหลัก ๕ ก ประกอบด้วย

กลุ่ม ต้องสร้างการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นกลุ่มแกนนำคณะทำงานและกลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการทำงาน ในขั้นนี้ อาจมีกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นกลุ่มก้อนได้

หลายวิธี เช่น การเปิดรับสมัครสมาชิก หรือนักเรียนผู้สูงอายุ การต่อยอดจากกลุ่มเดิมที่เคยมีอยู่ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ การสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสมาชิก อาทิ มีสัญลักษณ์โรงเรียนผู้สูงอายุ มีเสื้อสัญลักษณ์ของนักเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น

กรรมการ ถือเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มให้การทำงานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ควรสร้างกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ ดังกล่าวแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยกันขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ

กติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน ต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในโรงเรียน ผู้สูงอายุ เหมือนเป็นสัญญาใจที่มีต่อกันว่าจะร่วมกันยึดถือและปฏิบัติตาม ซึ่งจะเป็น แนวทางที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน แม้ว่าเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุดใหม่จะยังคงมีแนวทางการทำงานเดิมให้เห็น และพัฒนาต่อยอดได้

กิจกรรม ในระยะเริ่มแรกอาจเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น การจัดให้มาพบปะกันทุกเดือน มีกิจกรรมร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการ รูปแบบอื่น ๆ กิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับเด็กและเยาวชนหรือการรวมกลุ่ม ออกกำลังกาย เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น จึงเคลื่อนไปสู่การทำกิจกรรมที่ตอบสนอง ปัญหาและความต้องการที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น การบูรณาการโรงเรียนผู้สูงอายุ เข้ากับการทำงานของ “ธนาคารความดี”

กองทุน การขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมั่นคงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้วยตนเอง วิธีการหางบประมาณ เข้ากองทุนของกลุ่ม อาจจำแนกได้เป็นการสร้างกองทุนของตนเอง การเก็บค่าสมาชิก การขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การเขียนโครงการ เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน แหล่งทุนต่าง ๆ เช่น สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสุขภาพตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

๕ ก

อย่างไรก็ตาม งบประมาณไม่ใช่หัวใจ ของการขับเคลื่อนงานได้เท่ากับการมีจิตอาสา หรือจิตสาธารณะที่จะสร้างสรรค์ สวัสดิการทางสังคมในการดูแลผู้สูงอายุ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีหรือให้เกิดขึ้น เพื่อให้ การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พบว่าปัจจัย แห่งความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุประกอบด้วย

๑. มีผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ทุ่มเท เสียสละ และมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรม ของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้นำทางด้านจิตใจ เช่น พระภิกษุ เพราะมีผลโดยตรงต่อการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น ทั้งแก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก ของโรงเรียน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของความร่วมมือและการสนับสนุน การดำเนินงานของโรงเรียน

๒. มีเป้าหมายชัดเจนและมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ถือเป็น การกำหนดทิศทางการทำงานที่สร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่คณะกรรมการ หรือแกนนำ จะเป็นพลังที่เข้มแข็งในการทำงานร่วมกันและการจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำ ถือเป็นกลไกในการเชื่อมร้อยความเป็นกลุ่ม และความเป็นชุมชนของผู้สูงอายุ ให้เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการขับเคลื่อนงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้บรรลุผล

๓. มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมกัน กลไกที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม ประจำเดือน การสร้างเวทีในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันดำเนินงาน

๔. มีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งอาจพิจารณา ได้ ๒ ระดับ คือ การสร้างเครือข่ายทางสังคมภายในในกลุ่มหรือในหมู่สมาชิกของโรงเรียน ผู้สูงอายุด้วยกัน เช่น ในรูปแบบ คณะกรรมการ หรือการมีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน และการให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เพื่อประสานพลัง ในการทำงานร่วมกัน

๕. มีการเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการทบทวนตนเอง และสรุปทเรียนใน การทำงานเป็นระยะ เรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น และนำมาพัฒนากระบวนการทำงานอย่าง ต่อเนื่อง

๖. มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริม การสนับสนุนจากองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เช่น งบประมาณ บุคลากรสถานที่ การประสานเครือข่าย เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ ที่จะผลักดันให้การเคลื่อนงานของ โรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้ และดำเนินการไปอย่างราบรื่น

กรอบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

๑. ชื่อหลักสูตร

หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) - กรอบหลักสูตรการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มวิชา คือ ๑.๑ วิชาชีวิต (๕๐ %) หมายถึง ความรู้ ทักษะที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ๑.๒ วิชาชีพ (๓๐%) หมายถึง แนวทางการส่งเสริมความรู้ทักษะด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ๑.๓ วิชาการ (๒๐ %) หมายถึง การ สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

๒. จำนวนชั่วโมงที่เรียนตลอดหลักสูตร

๒.๑ ระยะเวลาเรียน ๓ เดือน เรียนสัปดาห์ละ ๑ วัน ๆ ละ ๔ ชั่วโมง

๒.๒ เรียนไม่น้อยกว่า ๔๘ ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

๒.๓ ผู้เรียนไม่ควรเกินห้องละ ๒๕ คน

๓. การประเมินผล

ใช้แบบทดสอบ คู่มืองาน วัดความพึงพอใจของผู้เรียน และไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐

๔. ผลที่คาดหวัง

ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ พึ่งตนเองได้นานที่สุด หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มวิชาคือ

วิชาชีวิต (๕๐%) วิชาชีพ (๓๐%) วิชาการ(๒๐%)

๑.วิชาชีวิต (๕๐%)

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๑.หมวดวิชาสังคม	๑.การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ	เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและแนวปฏิบัติเพื่อการใช้ชีวิตที่เหมาะสมในวันสูงอายุ	๑.การเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ ๒.การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ ๓.กิจกรรมในวัยสูงอายุ ๔.การใช้ชีวิตร่วมกับคนหลายวัย	๒ ชั่วโมง
	๒.การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน	เพื่อให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	๑.พัฒนาทักษะการพูด การฟัง การคิด ๒.พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา	๒ ชั่วโมง

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ	๑.สุขภาพกาย (๓ อ) ๑๑.อาหารและโภชนาการ	เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจในหลักโภชนาการที่ดี การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับ	๑.ความเข้าใจที่ดีต่อโภชนาการ และคุณลักษณะของโภชนาการที่ดี ๒.ผลการอาหารต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ๓.อาหารที่ผู้สูงอายุควรบริโภคบ่อย อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง ๔.อาหารพื้นบ้านโภชนาการ	๒ ชั่วโมง
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)	ผู้สูงอายุและการจัดการอารมณ์ในวัยอายุ	๑.การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ ๒.จุดมุ่งหมายของการออกกำลังกาย ๓.การออกกำลังกายสยเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ๔.การดูแลสุขภาพอนามัยตามบัญญัติและการพักผ่อนที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ	๓ ชั่วโมง
	๑.๓.อารมณ์		การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ในวัย	๑ ชั่วโมง

			สูงอายุ	
--	--	--	---------	--

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
	๒.การดูแล สุขภาพ	เพื่อให้ทราบ วิธีการดูแล สุขภาพช่อง ปาก	๑.การแปรงฟัน การใช้ยาสีฟัน และ การบำรุงรักษาเหงือกและฟัน ๒.อาหารที่ควรบริโภคเพื่อสุขภาพช่อง ปาก ๓.สุขนิสัยสำหรับสุขภาพในช่องปาก	๑. ชั่วโมง
	๓.สุขภาพใจ -ผู้สูงวัยอย่าให้ เครียด	เพื่อให้ ผู้สูงอายุ สามารถจัด ความเครียด ความวิตก กังวล และ ยอมรับในสิ่งที่ เกิดขึ้นในวัย สูงอายุ	๑.การจัดความวิตกกังวลสำหรับ ผู้สูงอายุเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ๒.การใช้การป้องกัน ๓.การยอมรับในสภาพชีวิต สังขาร การปลง ๔.การใช้ทางจิตวิทยา ๕.การใช้วิธีทางศาสนา ๖.การวางอุเบกขา ๗.การใช้จิตภาวนา สมาธิ ๘.การบริหารสุขภาพจิตในวัยวัย ผู้สูงอายุ -การยอมรับสภาพสังคม -การมองโลกในแง่ดี -การหลีกเลี่ยงการอยู่คนเดียว	๒ ชั่วโมง

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๓.หมวดวิชา สภาพแวดล้อม	๑.การจัด สภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมและที่ พักอาศัยในวัย ผู้สูงอายุ	-เพื่อสร้าง ความรู้ที่คนคิด ต่อความจำเป็น ที่จะต้องสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกต่อการ ดำรง ชีวิตประจำวัน ของผู้สูงอายุ -การอำนวยความสะดวก	๑.การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และ ห้องน้ำ ๒.การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก -การทำราวจับพยุงตัว -การเลือกใช้ส้วมที่เหมาะสมสำหรับ ผู้สูงอายุ -การปรับพื้นผิวสัมผัส -พื้นที่ผิวต่างระดับ -การปรับปรุงบันได ประตู -การจัดทำสัญญาณเตือนภัยสำหรับ	๒ ชั่วโมง

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๔.หมวดวิชา วัฒนธรรม และภูมิปัญญา	๑.การนำหลัก ศาสนามาใช้ใน ชีวิตประจำวัน	-เพื่อให้สามารถ ปรับตนเองให้มี ความสุขใน สภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไป	การนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	๒ ชั่วโมง
	๒.การทำสมาธิ วิปัสสนา	เพื่ออนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นให้ ดำรงสืบต่อไป และเสริมสร้าง คุณค่าทางภูมิ ปัญญาของ ผู้สูงอายุ	๑.ประโยชน์ของการทำสมาธิ ๒.รูปแบบการทำสมาธิทั่วไป ๓.รูปแบบการทำสมาธิ เพื่อบำบัดกาย และใจ	๓ ชั่วโมง
	๓.การถ่ายทอด ภูมิปัญญา ผู้สูงอายุ	เพื่อให้มีการ สืบทอด วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	๑.ภูมิปัญญาไทย ๒.ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔ ชั่วโมง

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๕.กิจกรรม นันทนาการ (เลือกเสรี)	๑.กิจกรรมเข้า จังหวะ	เพื่อให้ ผู้สูงอายุคลาย เหงา	ลีลาศ / รำไทย / บาสะโลบ / อื่นๆ	๓ ชั่วโมง
	๒.ดนตรี / ร้อง เพลง	เพื่อให้ ผู้สูงอายุคลาย เหงา	๑.ประโยชน์ของดนตรี การเล่นดนตรี การร้องเพลง ๒.รูปแบบการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัด กายและใจ ๓.พัฒนาทักษะในการร้อง การเล่น ดนตรี	๓ ชั่วโมง

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
	๓.การออกกำลังกาย	เพื่อให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญและออกกำลังกายอย่างถูกวิธี	๑.การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ๒.พัฒนาทักษะการออกกำลังกาย ๓.การปั่นจักรยาน / การออกกำลังกายในน้ำ (ในพื้นที่ที่มีสถานที่ที่เหมาะสม ไม่เป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ)	๒ ชั่วโมง
	๔.การวางแผนไทย / ธรรมชาติบำบัด		๑.ประโยชน์ของการนวด ๒.การนวดแผนไทยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (นวดให้ตนเอง, นวดให้ผู้อื่น) ๓.พัฒนาทักษะการนวดด้วยตนเองเพื่อสุขภาพกายใจ ๔.ประโยชน์ของสมุนไพร ๕.วาริบำบัด	๓ ชั่วโมง

วิชาชีพ (๓๐%)

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ	๑.การฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย	เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	๑.หลักการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเกี่ยวกับรูปแบบระยะเวลา ค่าตอบแทน สวัสดิการ ๑.๑การประกอบอาชีพในระบบ / นอกกระบบ ๑.๒แหล่งทุนของผู้สูงอายุ ๒.การบริหารจัดการด้านการตลาดและการเงินของอาชีพเสริม ๓.พัฒนาทักษะอาชีพตามความจำเป็นและความเหมาะสมเพื่อเพิ่มความชำนาญ	๔ ชั่วโมง
	๒.การจัดทำบัญชีครัวเรือน	เพื่อเรียนรู้การทำบัญชีรายรับรายจ่ายทรัพย์สิน ตามวิธีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนา	การจัดทำบัญชีครัวเรือน	๒ ชั่วโมง

		ชีวิตตามปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง		
หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
	๓.เศรษฐกิจ พอเพียง	เพื่อให้มี ความรู้ความ เข้าใจใน ปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง	๑.เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒.การใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง	๒ ชั่วโมง
	๔.งานฝีมือต่างๆ	เพื่อเสริมสร้าง ทักษะด้าน อาชีพ	ศิลปะ / หัตถกรรม / อื่นๆ	๖ ชั่วโมง

วิชาการ(๒๐%)

หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๑.หมวดวิชา สังคม	๑.กฎหมาย และสิทธิ ประโยชน์ของ ผู้สูงอายุ	๑.เพื่อให้มี ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายที่ เกี่ยวกับ ผู้สูงอายุ	๑.ความรู้เบื้องต้นกฎหมายของ ผู้สูงอายุ เช่น พ.ร.บ ผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ กฎหมายผู้สูงอายุ พินัยกรรม มรดก การทำสัญญาหรือนิติกรรมทาง กฎหมายการโอนสิทธิ์ ๒.สิทธิประโยชน์ทางกฎหมายของ ผู้สูงอายุ ๓.แหล่งให้บริการสิทธิประโยชน์ต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ พร้อมช่องทางในการ ติดต่อ อาทิ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์	๒ ชั่วโมง
	๒.จิตอาสา เพื่อชีวิตและ สังคม	เพื่อสร้าง ทัศนคติที่ดี ในการเป็นจิต อาสา	๑.คุณค่าของผู้สูงอายุ และการมีส่วน ร่วมในการพัฒนาสังคม ๒.การทำงานจิตอาสา ความหมายของคำว่าจิตบริการ และ จิตอาสา ลักษณะของคนที่เป็นจิตอาสา กิจกรรมจิตอาสา ได้แก่ กิจกรรม ทางสังคม ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรมบริจาค และกิจกรรมพัฒนา	๒ ชั่วโมง

	๓.การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร	เพื่อให้สูงอายุ นำความรู้ด้านเทคโนโลยีกับการสื่อสารมาใช้	๑.ประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ / Smart Phone เพื่อการสื่อสาร ๒.ประโยชน์และข้อควรระวังในการใช้สื่อออนไลน์	๒ ชั่วโมง
หมวดวิชา	ชื่อหัวข้อวิชา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระวิชา	เวลาเรียน
๒.หมวดวิชา เศรษฐกิจ	การออมในวัยสูงอายุ	เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	๑.ความหมายการออมและความสำคัญของเงินออม ๒.การเก็บออมด้วยตนเอง การทำบัญชีครัวเรือน การฝากเงินธนาคาร กองทุนผู้สูงอายุ ๓.การประกันชีวิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับประกันชีวิต	๑.ชั่วโมง
๓.หมวดวิชาและ สุขภาพ	๑.โรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุ	เพื่อให้ความรู้ การดูแลช่องปากที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	๑.โรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ สาเหตุ วิธีการป้องกัน ตัวอย่างโรคเรื้อรัง ๒.การเกิดภูมิแพ้ในผู้สูงอายุ ๓.การปฏิบัติตัวเบื้องต้น	๒ ชั่วโมง
	ข้อควรระวังในการใช้ยา (หลักเบื้องต้น)	เพื่อให้ทราบการใช้ยาที่ถูกต้อง	การใช้ยาให้ถูกวิธี และข้อควรระวังในการใช้	๑ ชั่วโมง

เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

หลักสูตร “วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ”

รายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละหน่วยการอบรม มีดังนี้

แผนการสอนหน่วยที่ ๑ ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย ใช้เวลา ๖ ชั่วโมง (๑ วัน)

๑. สถานการณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย
๒. ความสำคัญและความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว
๓. โรคและความพิการที่เกิดความเสื่อม แนวทางการป้องกันและการดูแล รักษาโรคที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

ขึ้นกับผู้สูงอายุ

๔. สุขภาพของผู้สูงอายุในปัจจุบันของประเทศไทย

แผนการสอนหน่วยที่ ๒ การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ใช้เวลา ๑๒ ชั่วโมง (๒ วัน)

๑. การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสรีระของผู้สูงอายุ
๒. ปัญหาโภชนาการในผู้สูงอายุ
๓. ความต้องการสารอาหารและพลังงานในแต่ละวันของผู้สูงอายุ
๔. ประเภทของอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
๕. อาหารที่เหมาะสมในผู้สูงอายุเฉพาะโรค

แผนการสอนหน่วยที่ ๓ การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ใช้เวลา ๑๒ ชั่วโมง

(๒ วัน)

๑. ความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
๒. การเข้าร่วมกิจกรรมประเภทการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น รำไม้พอง รำวง ย้อนยุค ๓ส การปั่นจักรยาน รำไทเก๊ก มวยจีน โยคะ ฯลฯ
๓. การร่วมกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านอารมณ์และสังคม
๔. การส่งเสริมบทบาทด้านจิตอาสาพัฒนาสังคมในกลุ่มสังคมของผู้สูงอายุ
๕. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างรุ่นวัยด้านภาษา ด้านการคำนวณ และเทคโนโลยี

แผนการสอนหน่วยที่ ๔ การจัดการความเครียดและอารมณ์ ใช้เวลา ๑๒ ชั่วโมง (๒ วัน)

๑. ที่มาและสาเหตุของความเครียด
๒. ผลกระทบของความเครียดต่อคุณภาพชีวิต และฮอร์โมนในร่างกาย
๓. การวิเคราะห์หาความเครียดด้วยตนเอง
๔. วิธีการจัดการกับความเครียด
๕. แนวทางการปฏิบัติเพื่อลดความเครียดโดยใช้หลักพระพุทธศาสนาบำบัด

แผนการสอนหน่วยที่ ๕ ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ ใช้เวลา ๑๒ ชั่วโมง

(๒ วัน)

๑. ทฤษฎีผู้สูงอายุและการเกิดวิทยาการสูงอายุ
๒. การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ
๓. การพัฒนาผู้สูงอายุ
๔. การเสริมสร้างคุณค่าในตัวเองของผู้สูงอายุ
๕. การปรับตัวของผู้สูงอายุเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
๖. สิทธิและสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุจะได้รับ
๗. การดูแลผู้สูงอายุจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วน

ท้องถิ่น

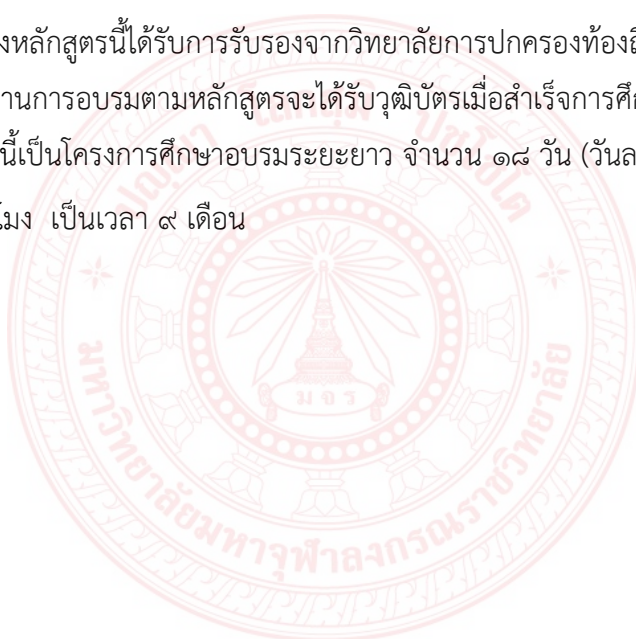
แผนการสอนหน่วยที่ ๒ เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (การฝึกอาชีพภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ)

ใช้เวลา ๕๔ ชั่วโมง (๙ วัน)

๑. การฝึกอาชีพเพื่อพัฒนารายได้และคุณภาพชีวิต
๒. การต่อยอดนวัตกรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
๓. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้สูงอายุในชุมชนจากปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสาขาต่างๆ
๔. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้สูงอายุ
๕. เทคนิคทางการตลาด การทำบรรจุภัณฑ์ และการส่งเสริมจากภาครัฐ
๖. การฝึกอาชีพตามแนวทางทฤษฎีใหม่/ เศรษฐกิจพอเพียง

หมายเหตุ - โครงสร้างหลักสูตรนี้ได้รับการรับรองจากวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในเบื้องต้นแล้ว โดยผู้ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรจะได้รับวุฒิบัตรเมื่อสำเร็จการศึกษาอบรม

- หลักสูตรนี้เป็นโครงการศึกษาอบรมระยะยาว จำนวน ๑๘ วัน (วันละ ๒ ชั่วโมง) รวมระยะเวลาฝึกอบรมทั้งสิ้น ๑๐๘ ชั่วโมง เป็นเวลา ๙ เดือน

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรงเรียน
ผู้สูงอายุและหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

รายการ	หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	หลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตร
ระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร	๔๘ ชั่วโมง	๑๐๘ ชั่วโมง
ระยะเวลาเรียนต่อวัน	๔ ชั่วโมง	๖ ชั่วโมง
จำนวนผู้เรียน	ไม่ควรเกิน ๒๕ คน	๓๐ คน
ความสอดคล้องของเนื้อหา	วิชาชีวิต ๕๐% ๑.หมวดวิชาสังคม ๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ ๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๔.หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญา	๑.ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุใน สังคมไทย ๒.การสร้างเสริมสุขภาพของ ผู้สูงอายุ ๓.การมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคม ของผู้สูงอายุ
	๕.กิจกรรมนันทนาการ (เลือกเสรี)	๔.การจัดการความเครียดและอารมณ์
	วิชาชีพ๓๐% ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ	๕.ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ
	๑.วิชาการ๒๐% ๑.หมวดวิชาสังคม ๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓.หมวดวิชาและสุขภาพ	๖.เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (การฝึกอาชีพภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ)

ประเภทกิจกรรมและตัวอย่างกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ

ประเภทกิจกรรมและตัวอย่างกิจกรรมที่มีการดำเนินการในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีดังนี้

๑. กิจกรรมประเภทส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ของผู้สูงวัย
๒. กิจกรรมประเภทการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
๓. กิจกรรมประเภทการส่งเสริมสวัสดิการในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุและการทำประโยชน์

เพื่อชุมชน

๔. กิจกรรมประเภทการส่งเสริมความสามารถด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่ผู้สูงอายุมีอยู่
๕. กิจกรรมประเภทการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำ ของผู้สูงอายุ

๑. ตัวอย่างกิจกรรมประเภทส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ของผู้สูงอายุ

กิจกรรมเหล่านี้มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายและเป็นกลยุทธ์ ที่สร้างให้เกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ความหมั่นเคร่งครัดทางด้านจิตใจ ของผู้สูงอายุได้รับการเยียวยา ฟุ้งฟู ควรคำนึงถึงความพร้อมของสภาพทางร่างกายและความสนใจ ของผู้สูงอายุที่เข้าร่วม อาทิ

๑) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่างกายผ่านการออกกำลังกาย ได้แก่ ไม้พลอง รำวงพื้นบ้าน รำวงย้อนยุค จ๊ิงก แอโรบิค ลีลาศ โยคะ เปตอง กายบริหาร เป็นต้น

๒) กิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การเชิญวิทยากรให้ความรู้ เรื่องการดูแลสุขภาพร่างกาย ช่องปาก และความสะอาดของผู้สูงอายุ การแลกเปลี่ยนความรู้ เรื่องยาสมุนไพร พื้นบ้าน การรับประทานอาหารให้ถูกสุขลักษณะและวัยสูงอายุ การสร้าง เสน่ห์ให้เหมาะสมในวัยสูงอายุ

๓) กิจกรรมการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุ สามารถบูรณาการการจัดกิจกรรมร่วมกับ ๑ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในตำบล

๔) กิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและคนวัยอื่น ได้แก่ การส่งเสริม การทำ กิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุและเด็กเยาวชน (เช่น อัยสอนหลาน) การประดับประดาชีวิตคู่ การดูแลซึ่งกันและกัน

๕) กิจกรรมนันทนาการ เช่น ร้องเพลงพื้นบ้าน เพลงร่วมสมัย หัวเราะบำบัดดนตรี บำบัด ศิลปะบำบัด เช่น ระบายสี พับกระดาษ พิมพ์ภาพ

๖) การจัดเวทีพบปะ พูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่อยู่ในความสนใจ

๗) กิจกรรมการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ “ติดบ้าน” (ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง และ ต้องการความช่วยเหลือบางส่วนเนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพ ทำให้ไม่สะดวกที่จะเข้าร่วม กิจกรรม รวมถึงผู้ที่ช่วยเหลือตนเองได้ดีแต่ไม่ชอบออกสังคมและกลุ่มที่ติดภารกิจทางบ้าน)

๘) กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่ “ติดเตียง” (ผู้สูงอายุที่สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง เจ็บป่วย ต้องนอนรักษาตัวและอยู่เฉพาะที่บ้าน ช่วยเหลือตนเองไม่ได้)

๒. ตัวอย่างกิจกรรมประเภทการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเรื่องที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และมีความสนใจ ลดช่องว่างของผู้สูงอายุในการเข้าถึงเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลง ของสภาพสังคม และอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น

๑) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

๒) กิจกรรมการให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และศาสนา

๓) กิจกรรมการให้ความรู้สิทธิตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

๔) กิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุตามกฎหมาย

๓. ตัวอย่างกิจกรรมประเภทการส่งเสริมสวัสดิการในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ และการทำประโยชน์เพื่อชุมชน

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสวัสดิการในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุและการทำประโยชน์เพื่อชุมชน รวมไปถึงการสร้างรายได้และการมีงานทำที่เหมาะสมในวัยสูงอายุ เช่น

- ๑) กิจกรรมการให้ความรู้ด้านอาชีพ และการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ
- ๒) กิจกรรมธนาคารความดี
- ๓) กิจกรรมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
- ๔) กิจกรรมจิตอาสา
- ๕) กิจกรรมอื่น ๆ

๔. ตัวอย่างกิจกรรมประเภทการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ

เช่น การฝึกอาชีพที่ผู้สูงอายุมีความสนใจ ส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ๑ ที่เกิดจากฝีมือของผู้สูงอายุ สินค้าของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ผ้าทอ ถ้วยยาม ผ้าพันคอ ดอกไม้จันทน์ การทำบายศรี งานฝีมือต่าง ๆ การแปรรูปอาหาร วัสดุประดิษฐ์ต่าง ๆ ฯลฯ

แบบสอบถาม (Questionnaires)
เรื่อง ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

*****

คำชี้แจง

๑. ผู้ที่ตอบแบบสอบถามฉบับนี้คือประชาชนที่มีอายุ ๖๐ ปีหรือมากกว่า
๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะต่างๆ
๓. ผลการตอบของผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ความต้องการใน “การพัฒนา รูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ๑. เพศ ๒. ระดับการศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) โดยมีลักษณะการวัดระดับข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยใช้คำถามแบบเลือกตอบเป็นคำถามปลายปิด เก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่และหาร้อยละจำนวน ๒ ข้อ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	/
๑) เพศ	
๑. ชาย	
๒. หญิง	
๔) ระดับการศึกษา	
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	
๒. ปริญญาตรี	
๓. สูงกว่าปริญญาตรี	

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต ๒. อาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ ๓. บริเวณโดยรอบอาคารและสภาพแวดล้อม ๔. อาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอยรวมทั้งสิ้น ๓๐ ข้อ

โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นถึงระดับความต้องการ จากคำถามที่ผู้ศึกษา กำหนดเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความต้องการ อยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความต้องการ อยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ระดับความต้องการ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความต้องการ อยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความต้องการ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต					
๑	ต้องการให้มีบริการตรวจสุขภาพเบื้องต้น ได้แก่ การคัดกรองโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง					
๒	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีโรคเรื้อรัง					
๓	ต้องการให้มีกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ					
๔	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมผ่อนคลายความเครียด					
๕	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุแก่ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง					
๖	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุ					
๗	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรังและการป้องกันภาวะแทรกซ้อน					
๘	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุสมาชิกในครอบครัวอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ(อผส.)ผู้ที่เกี่ยวข้อง					
๙	ต้องการให้มีการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน และผู้สูงอายุที่ติดเตียง					
๑๐	ต้องการให้มีกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีความต้องการ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ					
๑	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ หรือการลดรายจ่าย หรือการออม					
๒	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่หลากหลายโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ทรัพยากร ที่มีอยู่ในท้องถิ่น					
๓	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่มีวิทยากรเป็นจิตอาสาหรือผู้สูงอายุภายในชุมชน					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ					
๔	ต้องการให้มีกิจกรรมงานเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม งานเฉลิมฉลอง งานทางศาสนาของชุมชน					
๕	ต้องการให้มีกิจกรรมให้การศึกษาหรือถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สูงอายุ					
๖	ต้องการให้มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุในชุมชนให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคม					
๗	ต้องการให้มีกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนานผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ					
๘	ต้องการให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลผู้สูงอายุ ข้อมูลกลุ่มอาชีพและสังคม ข้อมูลอาสาสมัคร					
๙	ต้องการให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ สามารถเข้าใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้					
๑๐	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมทางสังคมโดยการมีส่วนร่วม หรือการสนับสนุนด้านต่างๆ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๓. ด้านบริเวณโดยรอบอาคารด้านสภาพแวดล้อม					
๑	ต้องการให้มีพื้นที่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุ ภายนอกอาคาร					
๒	ต้องการมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและสามารถใช้งานได้ทุกกลุ่ม สถานภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนมีพื้นผิวของพื้นที่ใช้งานที่มีความปลอดภัย					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย					
๑	ต้องการให้มีสถานที่ตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจากชุมชนผู้สูงอายุ ไม่อยู่ในย่านที่มีเสียงอึกทึก หรือมีมลพิษ และมีเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าถึง ได้โดยสะดวก					
๒	ต้องการให้มีตัวอาคารมีการเลือกใช้วัสดุ วัสดุภัณฑ์ที่มีความมั่นคง แข็งแรง					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย					
๓	ต้องการให้มีการแบ่งพื้นที่ภายในที่เพียงพอกับการรวมกลุ่มและใช้งานของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม และมีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของ วัสดุและครุภัณฑ์ ที่เป็นสัดส่วน ก่อให้เกิดความปลอดภัย					
๔	มีห้องน้ำภายในอาคารโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือบริเวณโดยรอบอาคาร ที่อยู่ในมาตรฐานของผู้สูงอายุและผู้พิการ อย่างน้อย ๑ ห้องต่อชั้น ในระยะที่สามารถเข้าถึงได้					
๕	ต้องการให้มีการจัดให้มีอุณหภูมิในอาคารที่เหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีการระบายอากาศที่ดี จัดหาและติดตั้งพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศตามสมควร และมีแสงสว่างที่เพียงพอต่อการประกอบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ					
๖	ต้องการให้มีทางเข้าอาคาร และประตูภายในอาคารโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความกว้างเพียงพอสำหรับรถเข็นคนพิการ ตลอดจนมีความต่อเนื่องระหว่างอาคารและจัดให้มีทางลาด ราวจับตามความเหมาะสม และสามารถใช้งานได้จริง					
๗	ต้องการให้มีบริการแหล่งเรียนรู้ และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น					
๘	ต้องการให้มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยและรักษาความปลอดภัยของอาคาร ตลอดจนบริเวณโดยรอบ					

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง) วัดหลวง อ.โพทะเล จ.พิจิตร
 อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเป็น
 หัวหน้าโครงการ

แบบสอบถาม (Questionnaires)
เรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
*****

คำชี้แจง

๑. ผู้ที่ตอบแบบสอบถามฉบับนี้คือประชาชนที่มีอายุ ๖๐ ปีหรือมากกว่า
๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะต่างๆ
๓. ผลการตอบของผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุใน “การพัฒนา รูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ” จะไม่มาผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ได้แก่ ๑. เพศ ๒. ระดับการศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) โดยมีลักษณะการวัดระดับข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยใช้คำถามแบบเลือกตอบเป็นคำถามปลายปิด เก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่และหาร้อยละ จำนวน ๒ ข้อ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	/
๑) เพศ	
๑. ชาย	
๒. หญิง	
๔) ระดับการศึกษา	
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	
๒. ปริญญาตรี	
๓. สูงกว่าปริญญาตรี	

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๓ ด้าน คือ ๓ กลุ่มวิชาคือ ๑. **วิชาชีวิต** ประกอบด้วย ๑.๑ หมวดวิชาสังคม ๑.๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ ๑.๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๑.๔. หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ๑.๕.กิจกรรมนันทนาการ ๒. **กลุ่มวิชาชีพ** ประกอบด้วย ๒.๑หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓. **กลุ่มวิชาการ** ประกอบด้วย ๓.๑ หมวดวิชาสังคม ๓.๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓.๓ หมวดวิชาและสุขภาพ รวมทั้งสิ้น ๖๖ ข้อ

โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นถึงระดับความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	วิชาชีพ ๑.หมวดวิชาสังคม					
	๑.การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ					
๑	การเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ					
๒	การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ					
๓	กิจกรรมในวัยสูงอายุ					
๔	การใช้ชีวิตร่วมกับคนหลายวัย					
	๒.การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน					
๑	พัฒนาทักษะการพูด การฟัง การคิด					
๒	พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา					
	วิชาชีพ ๒.หมวดวิชาชีพชีวิตและสุขภาพ					
	๑.สุขภาพกาย (๓ อ)					
	๑.๑.อาหารและโภชนาการ					
๑	ความเข้าใจที่ดีต่อโภชนาการ และคุณลักษณะของโภชนาการที่ดี					
๒	ผลการอาหารต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ					
๓	อาหารที่ผู้สูงอายุควรบริโภคบ่อย อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง					
๔	อาหารพื้นบ้านโภชนาการ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)					
๑	การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ					
๒	จุดมุ่งหมายของการออกกำลังกาย					
๓	การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ					
๔	การดูแลสุขภาพอนามัยตามบัญญัติ และการพักผ่อนที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ					
	๑.๓.อารมณ์					
๑	การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ในวัยสูงอายุ					
	๒.การดูแลสุขภาพ					
๑	การแปรงฟัน การใช้ยาสีฟัน และการบำรุงรักษาเหงือกและฟัน					
๒	อาหารที่ควรบริโภคเพื่อสุขภาพช่องปาก					
๓	สุขนิสัยสำหรับสุขภาพในช่องปาก					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)					
	๓.สุขภาพใจผู้สูงวัยอย่าให้เครียด					
๑	การจัดความวิตกกังวลสำหรับผู้สูงอายุเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ					
๒	การใช้การป้องกัน					
๓	การยอมรับในสภาพชีวิต สังหาร การปลง					
๔	การใช้ทางจิตวิทยา					
๕	การใช้วิธีทางศาสนา					
๖	การวางอุเบกขา					
๗	การใช้จิตภาวนา สมาธิ					
๘	การบริหารสุขภาพจิตในวัยผู้สูงอายุ -การยอมรับสภาพสังคม -การมองโลกในแง่ดี -การหลีกเลี่ยงการอยู่คนเดียว					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	วิชาชีวิต๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม					
	๑.การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุ					
๑	การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ					
๒	การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก -การทำราวจับพุงตัว -การเลือกใช้ส้วมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ -การปรับพื้นผิวสัมผัส -พื้นที่ผิวต่างระดับ -การปรับปรุงบันได ประตู -การจัดทำสัญญาณเตือนภัยสำหรับผู้สูงอายุ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	วิชาชีวิต ๔.หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญา					
	๑.การนำหลักศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน					
๑	การนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
	๒.การทำสมาธิวิปัสสนา					
๑	ประโยชน์ของการทำสมาธิ					
๒	รูปแบบการทำสมาธิทั่วไป					
๓	รูปแบบการทำสมาธิ เพื่อบำบัดกายและใจ					
	๓.การถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ					
๑	ภูมิปัญญาไทย					
๒	ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
	วิชาชีวิต ๕.กิจกรรมนันทนาการ					
	๑.กิจกรรมเข้าจังหวะ					
๑	ลีลาศ / รำไทย / บาสะโลบ / อื่นๆ					
	๒.ดนตรี / ร้องเพลง					
๑	ประโยชน์ของดนตรี การเล่นดนตรี การร้องเพลง					
๒	รูปแบบการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดกายและใจ					
๓	พัฒนาทักษะในการร้อง การเล่นดนตรี					
	๓.การออกกำลังกาย					
๑	การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ					
๒	พัฒนาทักษะการออกกำลังกาย					
๓	การปั่นจักรยาน / การออกกำลังกายในน้ำ (ในพื้นที่ที่มีสถานที่ที่เหมาะสม ไม่เป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ)					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	๔.การวางแผนไทย / ธรรมชาติบำบัด					
๑	ประโยชน์ของการนวด					
๒	การนวดแผนไทยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (นวดให้ตนเอง, นวดให้ผู้อื่น)					
๓	พัฒนาทักษะการนวดด้วยตนเองเพื่อสุขภาพกายใจ					
๔	ประโยชน์ของสมุนไพร					
๕	วาริบำบัด					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	วิชาชีพ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ					
	๑.การฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย					
๑	หลักการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเกี่ยวกับรูปแบบระยะเวลา ค่าตอบแทน สวัสดิการ ๑.๑การประกอบอาชีพในระบบ / นอกระบบ ๑.๒.แหล่งทุนของผู้สูงอายุ					
๒	การบริหารจัดการด้านการตลาดและการเงินของอาชีพเสริม					
	๒.การจัดทำบัญชีครัวเรือน					
๑	การจัดทำบัญชีครัวเรือน					
	๓.เศรษฐกิจพอเพียง					
๑	เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
๒	การใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
	๔.งานฝีมือต่างๆ					
๑	ศิลปะ / หัตถกรรม / อื่นๆ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	วิชาการ๑.หมวดวิชาสังคม					
	๑.กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ					
๑	ความรู้เบื้องต้นกฎหมายของผู้สูงอายุ เช่น พ.ร.บ ผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖ กฎหมายผู้สูงอายุ พินัยกรรม มรดก การทำสัญญาหรือนิติกรรมทาง กฎหมายการโอนสิทธิ์					
๒	สิทธิประโยชน์ทางกฎหมายของผู้สูงอายุ					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๓	แหล่งให้บริการสิทธิประโยชน์ต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมช่องทางในการติดต่อ อาทิ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์					
	๒.จิตอาสาเพื่อชีวิตและสังคม					
๑	คุณค่าของผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม					
๒	การทำงานจิตอาสาความหมายของคำว่าจิตบริการ และจิตอาสา ลักษณะของคนที่เป็นจิตอาสากิจกรรมจิตอาสา ได้แก่ กิจกรรมทางสังคม ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรมปริจาค และกิจกรรมพัฒนา					
	๓.การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร					
๑	ประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ / Smart Phone เพื่อการสื่อสาร					
๒	ประโยชน์และข้อควรระวังในการใช้สื่อออนไลน์					
	วิชาการ๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ					
	๑.การออมในวัยสูงอายุ					
๑	ความหมายการออมและความสำคัญของเงินออม					
๒	การเก็บออมด้วยตนเอง การทำบัญชีครัวเรือน การฝากเงินธนาคาร กองทุนผู้สูงอายุ					
๓	การประกันชีวิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับประกันชีวิต					
	วิชาการ๓.หมวดวิชาและสุขภาพ					
	๑.โรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุ					
๑	โรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ สาเหตุ วิธีการป้องกัน ตัวอย่างโรคเรื้อรัง					
๒	การเกิดภูมิแพ้ในผู้สูงอายุ					
๓	การปฏิบัติตัวเบื้องต้น					
	๒.ข้อควรระวังในการใช้ยา(หลักเบื้องต้น)					
๑	การใช้ยาให้ถูกวิธี และข้อควรระวังในการใช้					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ผู้ตอบแบบสอบถามแสดง ความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อนำเสนอแนวทาง การพัฒนาปรับปรุง แก้ไข

๑.....

๒. ....

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง) วัดหลวง อ.โพทะเล จ.พิจิตร
 อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเป็น
 หัวหน้าโครงการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 แบบตอบรับผู้ทรงคุณวุฒิการวิจัย
 (ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้แทนองค์กรวิชาชีพ)

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว / อื่น ๆ .....

ตำแหน่ง ( ) กรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตรสาขา .....

( ) ผู้อำนวยการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตรสาขา .....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

มีความเชี่ยวชาญด้าน การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ยินดีรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิการวิจัยในฐานะ

(....) ผู้ประเมิน “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ”

(....) ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง “การพัฒนารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ”

โดยมี พระครูพิสุทธิปัญญาภิวังษ์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง) วัดหลวง อ.โพทะเล จ.พิจิตร

อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

เป็นหัวหน้าโครงการ

(ลงชื่อ) .....

(.....)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะอย่างไร

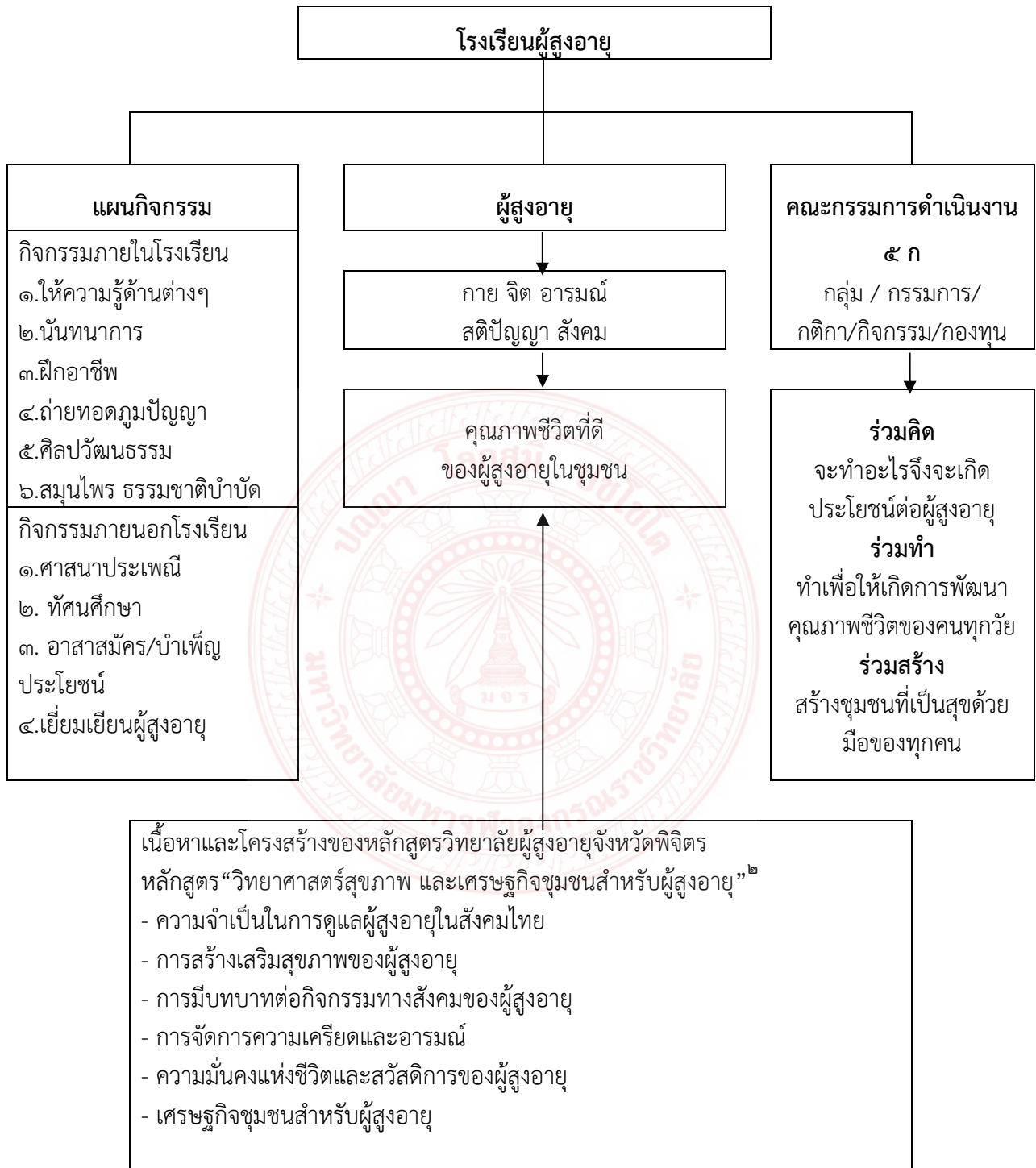
ภาพ ตัวแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ^๑

^๑ กรมกิจการผู้สูงอายุ, คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร : กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๙) หน้า ๕

ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ
และหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร

รายการ	หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	หลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุ จังหวัดพิจิตร
ระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร	๔๘ ชั่วโมง	๑๐๘ ชั่วโมง
ระยะเวลาเรียนต่อวัน	๔ ชั่วโมง	๖ ชั่วโมง
จำนวนผู้เรียน	ไม่ควรเกิน ๒๕ คน	๓๐ คน
ความสอดคล้องของเนื้อหา	วิชาชีวิต ๕๐% ๑. หมวดวิชาสังคม ๒. หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ ๓. หมวดวิชาสภาพแวดล้อม ๔. หมวดวิชาวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญา	๑. ความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุใน สังคมไทย ๒. การสร้างเสริมสุขภาพของ ผู้สูงอายุ ๓. การมีบทบาทต่อกิจกรรมทาง สังคมของผู้สูงอายุ
	๕. กิจกรรมนันทนาการ (เลือกเสรี)	๔. การจัดการความเครียดและ อารมณ์
	วิชาชีพ ๓๐% ๑. หมวดวิชาเศรษฐกิจ	๕. ความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ
	วิชาการ ๒๐% ๑. หมวดวิชาสังคม ๒. หมวดวิชาเศรษฐกิจ ๓. หมวดวิชาและสุขภาพ	๖. เศรษฐกิจชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (การฝึกอาชีพภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ

^๒ เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ปี ๒๕๖๑

แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ

โดยให้ผู้ประเมินแสดงความคิดเห็นถึงระดับความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับความคิดเห็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	การใช้ประโยชน์(Utility)					
๑.	รูปแบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการของหลักสูตรและผู้เรียนอย่างชัดเจน					
๒.	ผู้สอน มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และประเมินผล เป็นที่ยอมรับ					
๓.	รูปแบบ มีเนื้อหาสาระ ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน					
๔.	การกำหนดตัดสินคุณค่า ของผลการใช้รูปแบบกระทำอย่างรอบคอบ และมีความชัดเจน					
๕.	การจัดรายงานผลการใช้รูปแบบ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย					
๖.	รูปแบบทันต่อเวลาในการนำไปใช้ประโยชน์ สำหรับผู้ที่สนใจต้องการจะใช้					
๗.	รูปแบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง ได้อย่างต่อเนื่อง					
	ความเป็นไปได้ (Feasibility)					
๑.	ในทางปฏิบัติ รูปแบบสามารถดำเนินการได้อย่างแท้จริง					
๒.	กลุ่มเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการนำรูปแบบไปใช้					
๓.	รูปแบบให้ผลสารสนเทศที่คุ้มค่ากับทรัพยากรดำเนินงานที่ต้องเสียไป					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ความเหมาะสม (Propriety)					
๑.	รูปแบบจะช่วยให้ครูผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ					
๒.	รูปแบบมีรายละเอียดให้กับผู้ใช้ได้ทราบว่าจะมีการประเมินอะไร ประเมินอย่างไร ประเมินกับใครและเมื่อไร					
๓.	การนำรูปแบบไปทดลองใช้คำนึงถึงสิทธิส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง					
๔.	การนำรูปแบบไปทดลองใช้เคารพสิทธิในการปฏิสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้อง					
๕.	การใช้รูปแบบเขียนรายงานทั้งส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นข้อค้นพบอย่างแท้จริง					
๖.	การใช้รูปแบบเปิดเผยข้อค้นพบอย่างตรงไปตรงมาโดยคำนึงถึงข้อจำกัดของผลประเมินที่จะมีต่อผู้เกี่ยวข้อง					
๗.	การใช้รูปแบบสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในการประเมินด้วยความเป็นธรรมและโปร่งใส					
๘.	การใช้รูปแบบจะต้องใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมกับวิธีการและมีความรับผิดชอบทางจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพในการใช้ง่าย					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ความถูกต้อง (Accuracy)					
๑.	รูปแบบจัดทำเป็นเอกสารการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน					
๒.	มีการศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดบริบทของรูปแบบอย่างเพียงพอ					
๓.	รูปแบบระบุวัตถุประสงค์และวิธีการไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ					
๔.	รูปแบบระบุแหล่งข้อมูลหรือสารสนเทศที่ใช้ในการดำเนินการไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ					
๕.	วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีความตรง					
๖.	วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเที่ยง					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ความถูกต้อง (Accuracy)					
๗.	การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์และการเขียนรายงานดำเนินการ อย่างเป็นระบบ					
๘.	การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเชิงปริมาณสามารถตอบคำถามการ ประเมินได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ					
๙.	การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเชิงคุณภาพสามารถตอบคำถามการ ประเมินได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ					
๑๐.	การสรุปผลการใช้รูปแบบดำเนินการอย่างสมเหตุสมผลโดยคำนึงถึงผู้ มีส่วนได้ส่วนเสีย					
๑๑.	การจัดทำรายงานผลการใช้รูปแบบมีความชัดเจนเป็นปรนัยสะท้อน ข้อค้นพบอย่างยุติธรรมตรงไปตรงมา					
๑๒.	มีการประเมินอภิमानโดยการประเมินรูปแบบซ้ำเป็นระยะๆทั้งระหว่าง การใช้และหลังการใช้รูปแบบ					

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัดน์ (นพณัฐ คล้ายผิ้ง) วัดหลวง อ.โพทะเล จ.พิจิตร
 อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
 เป็นหัวหน้าโครงการ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุจากตำแหน่งคณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุที่มีผลการประเมินสูงกว่า ๙๐ คะแนน ๙ แห่ง แห่งละ ๒ คน รวม ๑๘ คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ (สำหรับผู้เกี่ยวข้อง)

ชื่อ-สกุล.....

ตำแหน่ง ( ) กรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตรสาขา .....

( ) ผู้อำนวยการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตรสาขา .....

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ เกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการ

๑. พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

๓. การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร

เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

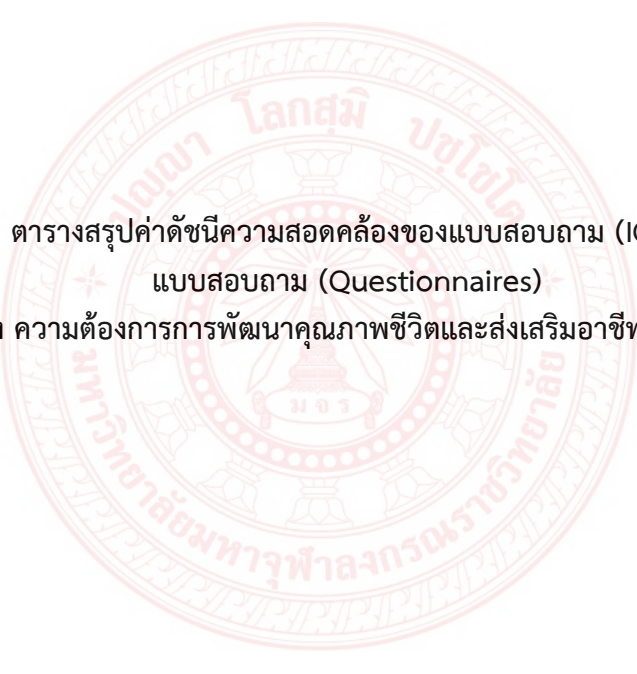
ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

พระครูพิสุตปัญญากวีวัฒน์ (นพณัฐ คล้ายผึ้ง) วัดหลวง อ.โพทะเล จ.พิจิตร
 อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
 เป็นหัวหน้าโครงการ

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)
แบบสอบถาม (Questionnaires)
เรื่อง ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

ตารางที่ แสดงความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ

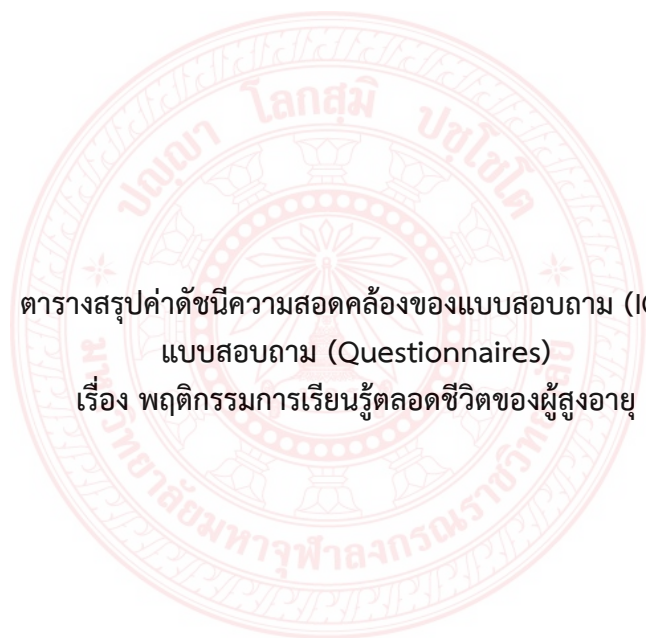
เนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence)

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๑.ด้านสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต						
๑	ต้องการให้มีบริการตรวจสุขภาพเบื้องต้น ได้แก่ การคัดกรองโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคอาหาร ตามหลักโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีโรคเรื้อรัง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ต้องการให้มีกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมผ่อนคลายความเครียด	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุแก่ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรังและการป้องกันภาวะแทรกซ้อน	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	ต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุสมาชิกในครอบครัวอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ(อผส.)ผู้ที่เกี่ยวข้อง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	ต้องการให้มีการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน และผู้สูงอายุที่ติดเตียง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	ต้องการให้มีกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีความต้องการ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ						
๑	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ หรือการลดรายจ่าย หรือการออม	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่หลากหลาย โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากร ที่มีอยู่ในท้องถิ่น	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่มีวิทยากรเป็นจิตอาสาหรือผู้สูงอายุภายในชุมชน	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ด้านอาชีพและสังคมด้านการจัดกิจกรรม และบริการ						
๔	ต้องการให้มีกิจกรรมงานเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม งานเฉลิมฉลอง งานทางศาสนาของชุมชน	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ต้องการให้มีกิจกรรมให้การศึกษาหรือถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ต้องการให้มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุในชุมชนให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือสังคม	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	ต้องการให้มีกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนานผ่อนคลาย ความตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	ต้องการให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลผู้สูงอายุ ข้อมูลกลุ่มอาชีพและสังคม ข้อมูลอาสาสมัคร	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๙	ต้องการให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ สามารถเข้าใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมทางสังคมโดยการมีส่วนร่วม หรือการสนับสนุนด้านต่างๆ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ด้านบริเวณโดยรอบอาคารด้านสภาพแวดล้อม						
๑	ต้องการให้มีพื้นที่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุภายนอกอาคาร	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ต้องการมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและสามารถใช้งานได้ทุกกลุ่มสถานภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนมีพื้นผิวของพื้นที่ใช้งานที่มีความปลอดภัย	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย						
๑	ต้องการให้มีสถานที่ตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจากชุมชนผู้สูงอายุ ไม่อยู่ในย่านที่มีเสียงอึกทึก หรือมีมลพิษ และมีเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าถึง ได้โดยสะดวก	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ต้องการให้มีตัวอาคารมีการเลือกใช้วัสดุ วัสดุภัณฑ์ที่มีความมั่นคง แข็งแรง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. ด้านอาคารสถานที่และพื้นที่ใช้สอย						
๓	ต้องการให้มีการแบ่งพื้นที่ภายในที่เพียงพอกับการรวมกลุ่มและใช้งานของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม และมีพื้นที่สำหรับเก็บสิ่งของ วัสดุ และครุภัณฑ์ ที่เป็นสัดส่วน ก่อให้เกิดความปลอดภัย	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๔	มีห้องน้ำภายในอาคารโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือ บริเวณโดยรอบอาคาร ที่อยู่ในมาตรฐานของ ผู้สูงอายุและผู้พิการ อย่างน้อย ๑ ห้องต่อชั้น ใน ระยะที่สามารถเข้าถึงได้	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ต้องการให้มีการจัดให้มีอุณภูมิในอาคารที่ เหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรมของโรงเรียน ผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีการระบายอากาศที่ดี จัดหา และติดตั้งพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศตาม สมควร และมีแสงสว่างที่เพียงพอต่อการ ประกอบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	ต้องการให้มีทางเข้าอาคาร และประตูภายใน อาคารโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความกว้างเพียงพอ สำหรับรถเข็นคนพิการ ตลอดจนมีความต่อเนื่อง ระหว่างอาคารและจัดให้มีทางลาด ราวจับตาม ความเหมาะสม และสามารถใช้งานได้จริง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	ต้องการให้มีบริการแหล่งเรียนรู้ และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	ต้องการให้มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยและรักษา ความปลอดภัยของอาคารตลอดจนบริเวณ โดยรอบ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)
แบบสอบถาม (Questionnaires)
เรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

ตารางที่ แสดงความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ

เนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence)

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
วิชาชีวิต ๑.หมวดวิชาสังคม						
๑.การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ						
๑	การเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุด้านต่างๆได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	กิจกรรมในวัยสูงอายุ	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
๔	การใช้ชีวิตร่วมกับคนหลายวัย	๑	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒.การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน						
๑	พัฒนาทักษะการพูด การฟัง การคิด	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	พัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
วิชาชีวิต ๒.หมวดวิชาชีวิตและสุขภาพ						
๑.สุขภาพกาย (๓ อ)						
๑.๑.อาหารและโภชนาการ						
๑	ความเข้าใจที่ดีต่อโภชนาการ และคุณลักษณะของโภชนาการที่ดี	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	ผลการอาหารต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	อาหารที่ผู้สูงอายุควรบริโภคบ่อย อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๔	อาหารพื้นบ้านโภชนาการ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)						
๑	การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	จุดมุ่งหมายของการออกกำลังกาย	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๔	การดูแลสุขภาพอนามัยตามบัญญัติ และการพักผ่อนที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)					
๑	การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	จุดมุ่งหมายของการออกกำลังกาย	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การดูแลสุขภาพอนามัยตามบัญญัติ และการพักผ่อนที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
	๑.๓.อารมณ์				๑.๐๐	
๑	การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ในวัยสูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
	๒.การดูแลสุขภาพ				๑.๐๐	
๑	การแปรงฟัน การใช้ยาสีฟัน และการบำรุงรักษาเหงือกและฟัน	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	อาหารที่ควรบริโภคเพื่อสุขภาพช่องปาก	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	สุขนิสัยสำหรับสุขภาพในช่องปาก	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
	๑.๒.การออกกำลังกาย (เน้นการออกกำลังกายด้วยตนเอง)					
	๓.สุขภาพใจผู้สูงวัยอย่าให้เครียด					
๑	การจัดความวิตกกังวลสำหรับผู้สูงอายุเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การใช้การป้องกัน	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การยอมรับในสภาพชีวิต สังขาร การปลง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การใช้ทางจิตวิทยา	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การใช้วิธีทางศาสนา	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	การวางอุเบกขา	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	การใช้จิตภาวนา สมาธิ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
	การบริหารสุขภาพจิตในวัยผู้สูงอายุ					
๘	-การยอมรับสภาพสังคม -การมองโลกในแง่ดี -การหลีกเลี่ยงการอยู่คนเดียว	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ชื่อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
วิชาชีวิต ๓.หมวดวิชาสภาพแวดล้อม						
๑.การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุ						
๑	การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องนอน พื้นที่ใช้สอยทั่วไป และห้องน้ำ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก						
๒	-การทำราวจับพยุงตัว -การเลือกใช้ส้วมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ -การปรับพื้นผิวสัมผัส -พื้นที่ผิวต่างระดับ -การปรับปรุงบันได ประตู -การจัดทำสัญญาณเตือนภัยสำหรับผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
วิชาชีวิต ๔.หมวดวิชา วัฒนธรรมและภูมิปัญญา						
๑.การนำหลักศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน						
๑	การนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒.การทำสมาธิวิปัสสนา						
๑	ประโยชน์ของการทำสมาธิ	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	รูปแบบการทำสมาธิทั่วไป	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	รูปแบบการทำสมาธิ เพื่อบำบัดกายและใจ	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
๓.การถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ						
๑	ภูมิปัญญาไทย	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
วิชาชีวิต ๕.กิจกรรมนันทนาการ						
๑.กิจกรรมเข้าจังหวะ						
๑	ลีลาศ / รำไทย / บาสะโลบ / อื่นๆ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒.ดนตรี / ร้องเพลง						
๑	ประโยชน์ของดนตรี การเล่นดนตรี การร้องเพลง	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	รูปแบบการใช้ดนตรีเพื่อการบำบัดกายและใจ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พัฒนาทักษะในการร้อง การเล่นดนตรี	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.การออกกำลังกาย						
๑	การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พัฒนาทักษะการออกกำลังกาย	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การปั่นจักรยาน / การออกกำลังกายในน้ำ (ในพื้นที่ที่มีสถานที่ที่เหมาะสม ไม่เป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ)	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.การนวดแผนไทย / ธรรมชาติบำบัด						
๑	ประโยชน์ของการนวด	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การนวดแผนไทยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (นวดให้ตนเอง, นวดให้ผู้อื่น)	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พัฒนาทักษะการนวดด้วยตนเองเพื่อสุขภาพกายใจ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ประโยชน์ของสมุนไพร	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	วาริบำบัด	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
วิชาชีพ ๑.หมวดวิชาเศรษฐกิจ						
๑.การฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย						
หลักการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ รูปแบบระยะเวลา ค่าตอบแทน สวัสดิการ						
๑	๑.๑การประกอบอาชีพในระบบ / นอก ระบบ ๑.๒.แหล่งทุนของผู้สูงอายุ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	การบริหารจัดการด้านการตลาดและการเงินของ อาชีพเสริม	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒.การจัดทำบัญชีครัวเรือน						
๑	การจัดทำบัญชีครัวเรือน	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
๓.เศรษฐกิจพอเพียง						
๑	เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.งานฝีมือต่างๆ						
๑	ศิลปะ / หัตถกรรม / อื่นๆ	๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้
วิชาการ๑.หมวดวิชาสังคม						
๑.กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ						
ความรู้เบื้องต้นกฎหมายของผู้สูงอายุ เช่น พ.ร.บ ผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖ กฎหมายผู้สูงอายุ พินัยกรรม มรดก การทำสัญญาหรือนิติกรรมทางกฎหมายการ โอนสิทธิ์						
๑		๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
วิชาการ๑.หมวดวิชาสังคม						
๑.กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ						
ความรู้เบื้องต้นกฎหมายของผู้สูงอายุ เช่น พ.ร.บ ผู้สูงอายุ พ.ศ.๒๕๔๖ กฎหมายผู้สูงอายุ พินัยกรรม มรดก การทำสัญญาหรือนิติกรรมทางกฎหมายการ โอนสิทธิ์						
๑		๑	๑	๐	๐.๖๗	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๒	สิทธิประโยชน์ทางกฎหมายของผู้สูงอายุ	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	แหล่งให้บริการสิทธิประโยชน์ต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมช่องทางในการติดต่อ อาทิ ที่อยู่ เบอร์ โทรศัพท์	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒.จิตอาสาเพื่อชีวิตและสังคม						
๑	คุณค่าของผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาสังคม	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	การทำงานจิตอาสาความหมายของคำว่าจิตบริการ และจิตอาสาลักษณะของคนที่เป็นจิตอาสากิจกรรม จิตอาสา ได้แก่ กิจกรรมทางสังคม ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรมบริจาค และกิจกรรมพัฒนา	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓.การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสาร						
๑	ประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ / Smart Phone เพื่อการสื่อสาร	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	ประโยชน์และข้อควรระวังในการใช้สื่อออนไลน์	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
วิชาการ ๒.หมวดวิชาเศรษฐกิจ						
๑.การออมในวัยสูงอายุ						
๑	ความหมายการออมและความสำคัญของเงินออม	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเก็บออมด้วยตนเอง การทำบัญชีครัวเรือน การ ฝากเงินธนาคาร กองทุนผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การประกันชีวิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ความรู้ เกี่ยวกับประกันชีวิต	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
วิชาการ ๓. หมวดวิชาและสุขภาพ						
๑. โรคเรื้อรังและพบมากในวัยสูงอายุ						
๑	โรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ สาเหตุ วิธีการป้องกัน ตัวอย่างโรคเรื้อรัง	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเกิดภูมิแพ้ในผู้สูงอายุ	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การปฏิบัติตัวเบื้องต้น	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ข้อควรระวังในการใช้ยา(หลักเบื้องต้น)						
๑	การใช้ยาให้ถูกวิธี และข้อควรระวังในการใช้	๑	๑	๐	๑.๐๐	ใช้ได้

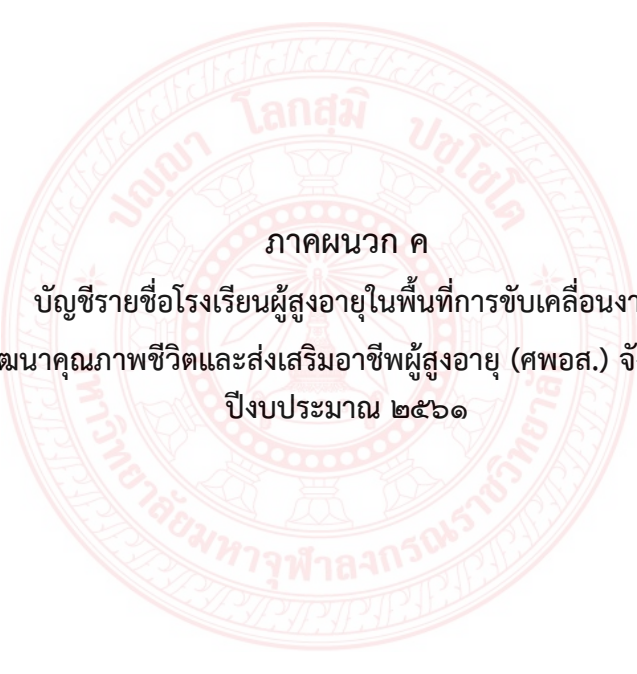

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC)

ตารางที่ แสดงความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
เนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence)

ที่	ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
	ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจาก ภาครัฐ เกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการ					
๑	พฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเป็น อย่างไร	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๒	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียน ผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีลักษณะอย่างไร	๑	๐	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
๓	การเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ โรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางอย่างไร เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
	ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ					
	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ	๐	๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
บัญชีรายชื่อโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่การขับเคลื่อนงาน
ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จังหวัดพิจิตร
ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๑.) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ คือนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๒๑ แห่ง สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีจับฉลากโดยนำโรงเรียนผู้สูงอายุ ๖๓๐ คน จับสลากเลือกมา จำนวน ๒๔๐ คน

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ(ศพอส.) จังหวัดพิจิตรปีงบประมาณ

๒๕๖๑

ที่	โรงเรียนผู้สูงอายุ	อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	ศพอส. อบต.คลองคะเชนทร์	เมืองพิจิตร	๓๐	๒๔๐
๒	ศพอส.อบต.ดงกลาง	เมืองพิจิตร	๓๐	
๓	ศพอส. เทศบาลตำบลหัวดง	เมืองพิจิตร	๓๐	
๔	ศพอส. อบต.คลองคูณ	ตะพานหิน	๓๐	
๕	ศพอส. อบต.ลำประดา	บางมูลนาก	๓๐	
๖	ศพอส. อบต.วังกรด	บางมูลนาก	๓๐	
๗	ศพอส. อบต.หอไกร	บางมูลนาก	๓๐	
๘	ศพอส. เทศบาลตำบลสามง่าม	สามง่าม	๓๐	
๙	ศพอส. อบต.เนินปอ	สามง่าม	๓๐	
๑๐	ศพอส. อบต.หนองปลาไหล	วังทรายพูน	๓๐	
๑๑	ศพอส. อบต.หนองปล้อง	วังทรายพูน	๓๐	
๑๒	ศพอส. เทศบาลตำบลไผ่รอบ	โพธิ์ประทับช้าง	๓๐	
๑๓	ศพอส. เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง	โพธิ์ประทับช้าง	๓๐	
๑๔	ศพอส. อบต.ทุ่งใหญ่	โพธิ์ประทับช้าง	๓๐	
๑๕	ศพอส. รพสต.บ้านบ่อปิ้งเกลือ อบต.ทุ่งใหญ่	โพธิ์ประทับช้าง	๓๐	
๑๖	ศพอส. อบต.วังทับไทร	สากเหล็ก	๓๐	
๑๗	ศพอส. อบต.โพธิ์ไทรงาม	บึงนาราง	๓๐	
๑๘	ศพอส. อบต.เขาทราย	ทับคล้อ	๓๐	
๑๙	ศพอส. อบต.บ้านนา	วชิรบำรุง	๓๐	
๒๐	ศพอส. อบต.ห้วยพุก	ดงเจริญ	๓๐	
๒๑	ศพอส. อบต.วัดขวาง	โพทะเล	๓๐	
			๖๓๐	๒๔๐

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
คือนักเรียนบุคคลที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๘ แห่ง เลือกจากพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม
อาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จังหวัดพิจิตรที่มีคะแนนประเมินตนเอง >๙๐ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ จำนวน ๒๔๐ คน
พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)
จังหวัดพิจิตรคะแนนประเมินตนเอง ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

ที่	อำเภอ	พื้นที่เป้าหมายศพอส.	คะแนนประเมิน ตนเอง	ตัดเกรด	>๙๐
๑	เมืองพิจิตร	ศพอส. อบต.คลองคะเชนทร์	๔๘	D	
๒	เมืองพิจิตร	ศพอส.อบต.ดงกลาง	๘๑	A	
๓	เมืองพิจิตร	ศพอส. เทศบาลตำบลหัวดง	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๔	ตะพานหิน	ศพอส. อบต.คลองคูณ	๙๑	A	เลือก ๑
๕	บางมูลนาก	ศพอส. อบต.ลำประดา	๙๗	A	เลือก ๒
๖	บางมูลนาก	ศพอส. อบต.วังกรด	๑๐๐	A	เลือก ๓
๗	บางมูลนาก	ศพอส. อบต.หอไกร	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๘	สามง่าม	ศพอส. เทศบาลตำบลสามง่าม	๘๓	A	
๙	สามง่าม	ศพอส. อบต.เนินปอ	๘๗	A	
๑๐	วังทรายพูน	ศพอส. อบต.หนองปลาไหล	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๑๑	วังทรายพูน	ศพอส. อบต.หนองปล้อง	๙๑	A	เลือก ๔
๑๒	โพธิ์ประทับช้าง	ศพอส. เทศบาลตำบลไผ่รอบ	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๑๓	โพธิ์ประทับช้าง	ศพอส. เทศบาลตำบลโพธิ์ ประทับช้าง	๙๑	A	เลือก ๕
๑๔	โพธิ์ประทับช้าง	ศพอส. อบต.ทุ่งใหญ่	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๑๕	โพธิ์ประทับช้าง	ศพอส. รพสต.บ้านบ่อปิ้งเกลือ อบต.ทุ่งใหญ่	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๑๖	สากเหล็ก	ศพอส. อบต.วังทับไทร	๙๗	A	เลือก ๖
๑๗	บึงนาราง	ศพอส. อบต.โพธิ์ไทรงาม	๙๗	A	เลือก ๗
๑๘	ทับคล้อ	ศพอส. อบต.เขาทราย	๙๐	A	
๑๙	วชิรบุรี	ศพอส. อบต.บ้านนา	ไม่มีผลการ ประเมินตนเอง		
๒๐	ดงเจริญ	ศพอส. อบต.ห้วยพุก	๔๗	D	
๒๑	โพทะเล	ศพอส. อบต.วัดขวาง	๙๒		เลือก ๘

พื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จังหวัดพิจิตรที่มีคะแนน
ประเมินตนเอง >๙๐ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

ที่	อำเภอ	พื้นที่เป้าหมาย	คะแนนประเมิน ตนเอง	ตัดเกรด	จำนวน (คน)
๑	ตะพานหิน	ศพอส. อบต.คลองคูณ	๙๑	A	๓๐
๒	บางมูลนาก	ศพอส. อบต.ลำประดา	๙๗	A	๓๐
๓	บางมูลนาก	ศพอส. อบต.วังกรด	๑๐๐	A	๓๐
๔	วังทรายพูน	ศพอส. อบต.หนองปล้อง	๙๑	A	๓๐
๕	โพธิ์ประทับช้าง	ศพอส. เทศบาลตำบลโพธิ์ ประทับช้าง	๙๑	A	๓๐
๖	สากเหล็ก	ศพอส. อบต.วังทับไทร	๙๗	A	๓๐
๗	บึงนาราง	ศพอส. อบต.โพธิ์ไทรงาม	๙๗	A	๓๐
๘	โพทะเล	ศพอส. อบต.วัดขวาง	๙๒	A	๓๐
รวม					๒๔๐

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการประเมินรูปแบบด้านความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุจากตำแหน่งคณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุที่มีผลการประเมินสูงกว่า ๙๐ คะแนน ๘ แห่ง แห่งละ ๑ คน รวม ๘ คนและกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางจำนวน ๑ คน รวม ๙ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

๑	ศพอส. อบต.คลองคูณ	นางนพวรรณ อุ่นเจ้าบ้าน
๒	ศพอส. อบต.ลำประดา	นายวิรัช แก้วแกมแซ
๓	ศพอส. อบต.วังกรด	นายทองดี เบ้าศรี
๔	ศพอส. อบต.หนองปล้อง	นายยุทธการ ตุนก
๕	ศพอส. เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง	นายวิโรจน์ รอดอ่วม
๖	ศพอส. อบต.วังทับไทร	นายชยัณรงค์ ชูจิตร
๗	ศพอส. อบต.โพธิ์ไทรงาม	นางนพวรรณ โฉมสุข
๘	ศพอส. อบต.วัดขวาง	สิบเอกกิจจา จอมศิริ
๙	กรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลาง	นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ

๔) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการจัดการการสัมมนา เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ เป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๓ คน ได้แก่ ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

๑. นายจำรอง แสงลก สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลวังกรด
๒. นายวิรัช แก้วแกมแซ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลลำประดา
๓. นายวิโรจน์ รอดอ่วม กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลโพธิ์ประทับช้าง

(๒) กลุ่มผู้บริหาร คณะกรรมการวิทยาลัยผู้สูงอายุส่วนกลางเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกันโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน ตลอดจนสร้างเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในเขตพื้นที่วิจัย จำนวน ๕ คน ได้แก่ ผู้แทนจาก ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ๒.สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตรเครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ๓.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ๔.ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร ๕.วิทยาลัยชุมชนจังหวัดพิจิตร

ที่	รายชื่อตัวแทน	หน่วยงาน
๑	นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ	องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
๒	นางสาวศุภจิรา เบิกสว่าง	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร เครือข่ายพื้นที่การขับเคลื่อนงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม อาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)
๓	นางกมลศรี แซ่ตั้ง	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร
๔	วิภาศรี ศีตีสาร	ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิจิตร
๕	นางสาวนงลักษณ์ ม่วงศรี	วิทยาลัยชุมชนจังหวัดพิจิตร

(๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน ๓ คน ได้แก่ นักวิชาการ ๑ คน นักบริหารการศึกษา ๒ คน

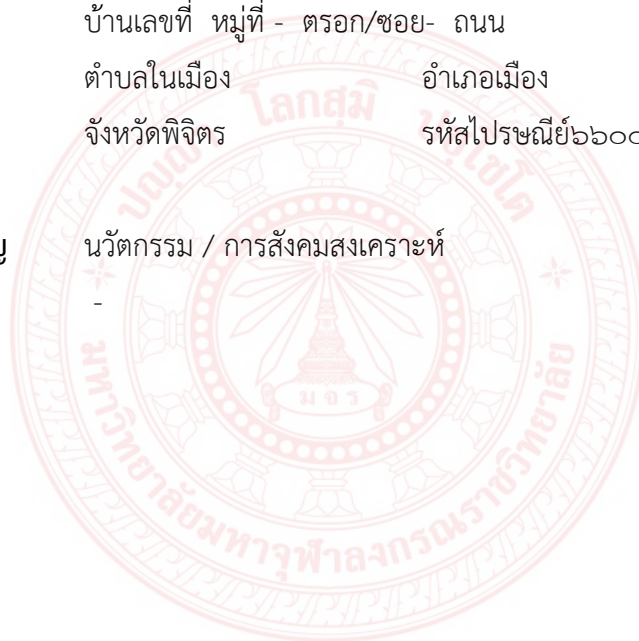
๑. นายเจน ตาลเลี้ยง ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
๒. พระราชสิทธิเวที, รศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
๓. ร.ต.ต.ดร.วิจิต ไชยชนะ อาจารย์พิเศษวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

๑. ชื่อ - ชื่อสกุล
- ๑.๑ ภาษาไทย
- ๑.๒ ภาษาอังกฤษ
๒. ตำแหน่งทางวิชาการ :
๓. ตำแหน่งการบริหาร :
๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ
๕. ที่อยู่ติดต่อได้
๖. วุฒิการศึกษา
๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ
๘. ผลงานทางวิชาการ
- หัวหน้าโครงการ
- พระครูพิสุทธิปัญญากวีวัฒน์
- PhrakhruPhisutthipanyaphiwat (Noppanat Khlaiphueng)
- อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
-
- หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจั่วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐
- วัดหลวง เลขที่ ๑๗๗ หมู่ที่ ๒
- ตำบลท่าบัว อำเภอโพทะเล
- จังหวัดพิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๑๓๐
- โทร ๐๙๔-๖๕๙๓๕๙๙ อีเมล
- noppanat
- ๕๖๕๗_mcu@hotmail.com
- รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์ (นโยบายสาธารณะ)) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พธ.บ. (พุทธศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์
-

๑. ชื่อ - ชื่อสกุล **ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๑**
- ๑.๑ ภาษาไทย พระครูวศินวรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ)
- ๑.๒ ภาษาอังกฤษ
๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
๓. ตำแหน่งการบริหาร : -
๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี้วราย อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐
๕. ที่อยู่ติดต่อได้ บ้านเลขที่ หมู่ที่ - ตรอก/ซอย- ถนน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๐๐๐
๖. วุฒิการศึกษา
๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์
๘. ผลงานทางวิชาการ -

๑. ชื่อ - ชื่อสกุล **ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๒**
- ๑.๑ ภาษาไทย พระครูพิจิตรวรเวท , (มนัส มารยาท)
- ๑.๒ ภาษาอังกฤษ Phrakhruphichitworawet (Manat Marayat)
๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
๓. ตำแหน่งการบริหาร : -
๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี่วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐
๕. ที่อยู่ติดต่อได้ วัดท่าฟ่อ บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน - ตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๑๖๐
- โทรศัพท์มือถือ ๐๖๒๘๙๕๖๕๙๙ mnatnat๑๙๗๓_mcu@hotmail.com
๖. วุฒิการศึกษา ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์ (นโยบายสาธารณะ)) มหาวิทยาลัยนเรศวร พธ.บ. (พุทธศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์
๘. ผลงานทางวิชาการ -

- ๑. ชื่อ - ชื่อสกุล**   **ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๓**
- ๑.๑ ภาษาไทย   ดาบตำรวจ ดร.วิชิต ไชยชนะ
- ๑.๒ ภาษาอังกฤษ   Pol.Snr.Sgt.Maj. Dr.Wichit Chaichana
- ๒. ตำแหน่งทางวิชาการ :**   อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
- ๓. ตำแหน่งการบริหาร :**   -
- ๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ**   มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
- ๕. ที่อยู่ติดต่อได้**   บ้านเลขที่ ๑๓๓/๓ หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน ชูเชิดน่าน
- ตำบลบางมูลนาก   อำเภอบางมูลนาก
- จังหวัดพิจิตร   รหัสไปรษณีย์ ๖๖๑๒๐
- โทรศัพท์**   ๐๕๖-๖๓๓๐๗๐   โทรสาร-
- โทรศัพท์มือถือ**   ๐๘๗-๓๓๙๙๕๓๓   อีเมล Vichit๒๕๔๔@hotmail.com
- ๖. วุฒิการศึกษา**
- พ.ศ. ๒๕๕๘   รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
- พ.ศ. ๒๕๕๒   รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์ (นโยบายสาธารณะ)) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พ.ศ. ๒๕๕๖   รป.ศ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๓๗   น.บ. (นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ**   การวิจัยทางสังคมศาสตร์ / นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์
- ๘. ผลงานทางวิชาการ**   -

- ๑. ชื่อ - ชื่อสกุล ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๔**
- ๑.๑ ภาษาไทย ว่าที่ร้อยตรีหญิง ดร.นพวรรณ ไชยชนะ
- ๑.๒ ภาษาอังกฤษ Act.Sub.Lt.Dr.Noppawan Chaichana
- ๒. ตำแหน่งทางวิชาการ :** อาจารย์พิเศษประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ครุ วิทยาลัยนครราชสีมา
- ๓. ตำแหน่งการบริหาร :** -
- ๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ** หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี่วราย อำเภอ
ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐
- ๕. ที่อยู่ติดต่อได้** บ้านเลขที่ ๑๓๓/๓ หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน ชูเชิดน่าน
ตำบลบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก
จังหวัดพิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๑๒๐
โทร.๐๕๖-๖๓๓๐๗๐ โทรสาร -
มือถือ. ๐๘๕-๐๕๓๕๖๘๐ อีเมล noppwan@hotmail.com
- ๖. วุฒิการศึกษา**
- พ.ศ. ๒๕๕๗ ปริญญาตรี (การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๔๘ ปริญญาโท (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พ.ศ. ๒๕๖๐ ปริญญาเอก (ประเมินการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๕๓ ปริญญาเอก (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- พ.ศ. ๒๕๓๕ ปริญญาโท (เคมี) วิทยาลัยครูนครสวรรค์
- พ.ศ. ๒๕๔๐ ปริญญาโท (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๕๐ ปริญญาโท (การวัดและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๕๒ ปริญญาโท (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๕๓ ปริญญาโท (การแนะแนว) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ** การวิจัยทางสังคมศาสตร์ / การวิจัยวิทยาศาสตร์ทางการศึกษา
การวิจัยทางการศึกษา / ศาสนา
- ๘. ผลงานทางวิชาการ**